

983 59386

TĒVYNĒS SARGAS.

№ 1.

1903.

Atsakomasis redaktoriuss: J. Lapinas, Tilsit.

Rankrašćius ir piniguss siųsti reikia:
An das katholische Pfarramt Bilderweitschen
bei Eydtkuhnen (Ostpr.)

0

№ 1 A.

604304

Tėvynės Sargas.

2552

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. Seranton, Pa. Theodore Str. 114., pas Rev. A. Miluką, Shenandoah, Pa. North America ir pas J. Schoenke už 50 kap. (Tilsit, Ostrp. Goldschmiedestr. 8).

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

A † A. Vyskupui Antanui Baranauskui. <i>A. Balandis.</i>	2
Maskoliai nori nuo lietuvių žemes atimti. <i>D. D.</i>	3
Kuo galima maskolius pabaidyti? <i>D. D.</i>	5
Įvairios žinios	8
Iš Vilniaus. Vilniaus. Iš Vilniaus. Iš Šilalės. <i>Krajus.</i>	
Rietavo. <i>Plepė.</i> Iš Naumiesčio. <i>Platukas.</i> Iš Petrapilės „Novoje	
Vremia“. <i>Al-skis.</i> Iš Veviržėnų. <i>O. Drignienė.</i> Iš Krekenavos.	
<i>K. Gvasdikas.</i> Iš Krekenavos padangės — Padangės —	
Panev. ap. <i>Grušių Pardavėjas.</i> Kunigų permainos žemaičių	
Vyskupijoje. Naujai iššventę kunigai. Kunigų permainos	
Vilniaus Vyskupijoje. Sulaukus rudens X. — Suvalkų apielinkės.	
<i>Kirvelis.</i> Naujas „obrusienijos“ užmanymas. <i>Sargas.</i> Mūsų	
dirva. <i>Galvočius.</i> Lietuva. <i>Milis.</i> — Puikybė. <i>Balandis.</i> Iš	
Parausių. <i>Nusmukęs Kirvelis.</i> — Kuršės Subačiuje.	
Kas tai yra žodis „Gabija“? <i>Ptikis.</i>	26
Bibliografija.	27
Juokai.	28
Nuo Redakcijos	28
Atsakymai.	29
Atskaita „T. S.“ 1902	30

MOK. BIBLIOTEK.

212316

A † A

Vyskupui Antanui Baranauskui.

Ilgus seiniečiai metus aimanavo,
 Iki laimėjo Ganytoją savo,
 Šventą — didvyrį — galvočių — lietuvi,
 Kurs jų suprato ir atjautė būvi.
 Sveikinom jį kaip dangaus pasiuntinį
 Su paguodone ir širdžia liepsnota,
 O lenkdami prieš jų alkaną protą,
 Meldėm šviesos. Ji šviesybės auksinį
 Grudą su kupina sėdavo sauja
 Ant labai trokštančių dūšių jaunimo;
 Mokslo-gi ypač jėškotojams, naują
 Išvedė vieškelį apsišvietimo;
 O per gyvenimą dorų ir trūsų
 Diegė į širdį visuomenės mūsų
 Meilę prie darbo ir pasišventimo.
 Žiūrint kaip veisiamas pasėlis dera,
 Augom ir sakėm — jis atnešė „erą“
 Mūsų diecezijai.

Kas atsitiko?

Ko teip varpai gedulingai sukliko?
 Želabnas pinasi garsas į vieną
 Requiem, plaukia ir neša naujieną
 Liūdną kaip smertis be čieso. Tuo vėjas
 Šoko iš miego ir atsidusėjas,
 Giesmę špižinę iš varpnyčios ima,
 Lėkia ir sėja sparnais nuliūdimą.

M. Balandis.

Maskoliai nori nuo lietuvių žemės atimti.

1901 metuose išėjo nusprendimas ministrų komitėto, kurį patvirtino patsai caras, juog lietuviams begalima pirkti šiaurvakariniame krašte, o ypač Kauno rėdyboje nedaugiaus kaip 60 dešimtinių žemės prirokuojant į tą skaitlių žemę gautą per liustraciją (sodžių učostkas). Užginta teipogi paliko lietuviams-katalikams pirkti žemę iš turgų be ypatingo kiekvienąsyk ant to daleidimo, nors pirmiaus gavus tą daleidimą vieną kartą, galima buvo daugel kartų stoti ant turgų. Gal kas paklaus, dėlko maskolių rėdas kaskart naujas kliutis išranda žemės pirkimui. Rodos sveiku protu imant, bylitikt tas kas turėtų ukvatą ir pinigus, teperka sau, kiek nori žemės, juog kiekvienas teisingas karalius vien gali džiaugtis, kad jo žmonės bagotyn eina ir sau žemės perka; bet maskolių caras kitą, mat, turi tame dalyke išrokavimą: jisai nori, kad žmonės, lietuviai-katalikai subiednėtų, o subiednėje, kad neturėtų, iš kur apsišviesti, o budami tamsūs, kad lengviaus duotus ruskiams apgauči ir veikiaus pavirstų į burliokus-pravoslaunus. Tą projektą lietuvių nuplikinimo padavė augštesniaijai valdžiai buvęs Kauno gubernatorius Rogovič. Tasai švelnus apgavikas, labai mitriai apsukęs galvas mūsų dvasiškijai ir ponams, mums lietuviams padarė nežmogišką skriaudą. Išuoostė mat p. gubernatorius laike savo urėdystės, nors nežmoniškai iš visų skriaudžiami, visgi per savo darbštumą daugina turtus, apšviečia, leidžia vaikus į mokslą: seminarijos pilnos kuone vienų valsčionių sunų, gimnazijose ir kitose mokyklose daugiausiai teipogi muzikų vaikai, kurie pagaliaus išeina į daktarus, advokatus ir kitas augštesnias draugijoje užima vietas; o tokiu budu „obrusenijos“ užmanymas kaskart labiaus ant nėkų išeina. Matydama tad nesulauksi geruoju lietuvius į pravoslaviją virstant, maskolių valdžia užsimanė priverstinai atimti nuo jų žemę ir atiduoti saviems, ruskiams. Bet daryti tat atvirai butų didžiausia gėda (sarmata) prieš kitas karalystes ir prieš visą svieta, dėlto ant popieriaus caras išdavė „ukazą“, buk kiekviena šeimyna galinti sau pripirkti žemės lik 60 dešimtinių, tuotarpu gubernatoriams slaptu

paliepta neduoti žmonėms daleidimo ant žemės pirkimo, negu tik per didžiausią vargą. Ir ištiesų, nors nuo pernykščių metų šimtai prašymų pasiūsti prie gubernatoriaus, vos keletas žmonių tegavo daleidimą už savo locnus pinigų nusipirkti žemės sklypelį. Sekąs atsitikimas parodo, kaip sunku yra katalikui - lietuviui žemę savo krašte pirkti. Du ukininku Antonėlis ir Pilkackas, pasiremdami ant apgarsinimų po valsčių iškabintų, juog galima pirkti žmonėms lik 60 deš. žemės, suderėjo Utenos par. pas p. Lapą dvarelį nuo 6 valakų, ir pradavė ant rankos apie pusketvirto tukst. rub. Kaip reikia gubernatoriums atsisakė žemę ant tų ukininkų pripažinti, o prispirtas jūdviejų parodyti priežastį savo uždraudimo, liepė jiems pristatyti „Kupčuju krepost“, juogiai savo sodžiaus dubas tikrai pardavę; kadangi, kaip žinoma, sodžių žemės dar dabar parduoti negalima, iki neužsibaigė už ją mokesnis, dėlto tuodu nabagu, įkišę tiek pinigų nuskurdusiam bajorėliui, patys paliko be nieko. O tokių apgaulių paskutiniuose metuose Kauno rėdyboje daugybė atsitiko, o vis per maskolių rėdo priežastį. Pasakykite, tad vyrai-lietuviai, ar begali kurs rėdas ant svieto didesnę šelmystę išmislyti? Juog tad negalime jau už savo locnus pinigų, kruvinu prakaitu uždirbtus, žemės kąsnelio nusipirkti, tos žemės, kurią per tiek amžių mūsų prosenoliai nuo neprietelių gynė ir savo kaulus joje padėjo, kurios kiekvienas žingsnis mūsų pačių prakaitu yra aplaistytas, ašaromis suvilgytas? Per amžius ta mūsų tėviška žemelė mus penėjo, nuo amžių gyvenome joje, dirvonus plėšėme, didžiausius kerus (kelmus) išlupome, akmenis išritinėjome, laukus sutaisėme, o šit užėję ant visokio gatavo, maskoliai nori visus mūsų vaisius suėsti! Širdis krauju verda, ašaros nenoroms iš akių trykšta, vien tik mislijant apie tokią maskolių nedorybę! Užtat lietuvių skurlupiams aukso gadynė prabrėško. Menkiausias činaunikpalaikis, turėdamas nors paskolintus kelis dešimtis rublių, gali dabar iš turgų nusipirkti dvarą nuo šimto valakų, kaip tai neseniai Viekiškių dvaras netol 300 valakų už kelis šimtus teko maskoliui, kurs per vieną nedėlią užsidirbo 20 tukstančių, kitam parduodamas. Kavarsko

dvarą neseniai užgrobė už vištpinigius Aukmergės notarijus Silvestrov, kurs pirm 10 metų be batų į mūsų kraštą atsibaldė. Didelį Berženėms dvarą, kurį grapas Čapskis jau baigia ant vėjo leisti, seniai aptykojęs turi Stalypinas, Grodno gubernatorius, ir daug kitų. Jeigu toks padėjimas ilgai tęstųs mūsų krašte, tai lietuviai netrukus ilgai turėtų palikti maskolių kumečiais arba išsinėšinti į kitus kraštus. Ir tokį tad užmokėsi sulaukėme mes nuo maskolių ciecoriaus, kad jam ištikimai mokėsi mokėjome, į vaiską stojome ir kraują savo už pravoslaunų tikėjimą ir maskolių reikalus liejome!! — Ne, lietuviai, nors čia supraskite ant galo savo skriaudą ir laukitės maskolių geradėjystės garbinę! Gana mums, buti maskolių pastumdėliais; pradėkime ir reikalauti savo tiesų; nes matome, juogiai juo daugiau mes kenčiame, tuo labiau jie mus vargina! Siųskime be paliaubos prašymus prie gubernatoriaus dėl žemės pirkimo; jei šis atsakys, kreipkimės prie ministro vidaus-dalykų; jei ir ten nieko negausime, varykime lig pat caro reikalaudami atsakymo, kam mus apgavo! **Mažinkime algas valsčiaus raštininkams, učiteliams ir kitiems maskolpalaikiams, sakydami, juog netekę žemės, neturime iškur činauninkų užlaikyti.** O ypač meskime skarbavą degtinę sriubę; verčiau tas tukstantis, kurias per monopolius į rėdo kišenes sukemšam, sau palaikykime ant savo apšvietimo ir ukės pataisymo! Jeigu iš vieho turėtumėmes visi ir neleistumėm pastaro skatiko ant prakeiktos degtinės, maskoliai seniai būtų savo dantis atčipinė ant lietuvių kailio. *D.D.*

Kuo galima maskolius pabaidyti?

Lapkričio mėn. pabaigoje apskelbtas paliko „aukščiausias paliepimas,“ idant vyskupas Steponas Zvieričas būtų Sandomiero vyskupu. Atmenate gal, skaitytojai, juog Vilnaus vyskupas Zvieričas šį pavasarį buvo maskolių nugabentas į Tvierį užtat, kad liepė katalikams savo vyskupijos atimti vaikus iš pravoslaunų-cerkvinių mokyklų, ką vilniečiai katalikai ištiesų padarė, ir didesnioji dalis

pravoslaunų mokyklų tušti paliko. Avelės paliko apgintos nuo vilkų; bet pats piemuo užtat nukentėjo, paliko ištremtas į Maskoliją. Vienok tikrai apaštališkas drąsumas ir pasišventimas garbingojo Vilniaus Vyskupo nepraslinko be jokio garso, kaip troško maskoliai, bet atkreipė ant nelaimingos Vilniaus vyskupijos atidą paties Tėvo Šventojo, aiškiai išvydęs katalikų bažnyčią po maskolių valdžios didžiame pavojuje esant, stačiai pareikalavo nuo maskolių vyresnybės, kad Vilniaus vyskupui būtų sugrąžinta valdžia neteisingai išplėšta. Maskolių rėdas, trumpai nutvertas, pradėjo perprašinėti Rymo Popiežių, teisindamas, juog biškį pasikarščiaavo tame atsitikime; vienok Tėvui Šventam nepaliaujant užgana padarymo reikalauti, noroms nenoroms turėjo sutikti ant pagražinimo viskupui Zvieravičiai vyskupijos, negut tad tikt laimėjo, kad ne Vilniaus, bet Šandamieravo avinyčia, lenkų karalystėje, liko jam paskirta. Šeip ar teip, vis-gi maskoliams prisėjo „keliauti į Kanosą“ t. y. Rymo Popiežiui nusileisti. Mums - gi lietuviams - katalikams vien tik džiaugtis iš to išpuola, kad turime laimę, prie tikros Kristaus bažnyčios prigulėti, ir nors slėgiami iš visų pusių, galime drąsiai į ateitį veizėti, nes turime paties Kristaus įpėdinį sau už užtarytoji. Maskolių valdžia nuo seno rupinos mus iš Rymo Popiežiaus prieglobsties išplėsti, gerai numanydama, juog patys iš savęs budami menkučiais, butinai turėtumėme it vandens lašas išnykti maskolystės juroje, — nebtekę galingo užtarymo Tėvo Šventojo. Dar vienog aplinkybė, juog katalikų bažnyčia tą kartą įgavo viršų ant maskolių rėdo, turi mums galutinai pertikrinti, juog norint ką nors nuo maskolių rėdo išgauti nereikia gailėtis jo slaptų šelmysčių ir nedorybių vėšai ir balsiai skelbti. Gyvendami daugiaus kaip šimtą metų po maskolių valdžios galėjome tukstantį kartų persitikrinti, juog geruoju, sėbraujant ir nulaidžiais esant mūsų vyresnybei, tikt kas kart didesnį prispaudimą nuo jos gavome kentėti; nes maskolių valdžia anot tos patarlės, „kas tyloms vež — tam ir krauna.“ Užtat nedora maskolių vyresnybė, kaip kiekviena piktybė, bijo nogniausiai, kad jos nedori, nežmogiški su paduotaisiais pasielgimai aikšten neišeitų, jeigu-gi tat kartais atsitinka,

tuosyk verčiau atsižada savo užmanymų, biletikt geros šlovės svieto akyse nenustoti ir ištikimybės prieš savo žmones nenumažinti. Teip, kad 1889 m. žemaičių vyskupas Palliulionas pradėjo gynioti katalikams pravoslaunos cerkves lankyti, nors tąsyk paliko ir jis pats ir pildantįs jo paliepiamą kunigai nubausti; vienog kilus iš to didžiam klegesiu po užrubežinius laikraščius ir bylai su Rymu, paliovėpoporos metų mokintiniuskatalikus įsavo cerkves varė. Kadagi 1894 m. tie mokintiniai nebnorėjo pagaliaus nei pravoslaunų poterių prieš mokslą kalbėti, ir kilo iš to Mintaujoje, Palangoje ir kitur sumišimai, pats caras liepė katalikus atleisti nuo pravoslaunų maldų. Ant galo dabar, kad katalikų vyskupas, gindamas mažus vaikus nuo doriško ištivirkimo, rimtai pasipriešino neteisingsiems valdžios užmanymams, vėl laimėjo, atitolinęs nuo savo avelių pavojų. Dėlto ir mums lietuviams - katalikams išpuola drąsiai ir išviena ginti savo prigimtas tiesas ir kiekvieną nedorą valdžios užmanymą vėšai skelbti, kaip senovėje, kad neprieteliams į Lietuvą įsigriovus visi piliakalniai ugnimi nušvzdavo, žadindami lietuvius prie karės. Savo nedorybe ir veidmainyste maskolių rėdas visuomet rupinas savo užmanymus slapta ir nejusčioms tarp žmonių įvykdinti, kad jų prieš save nenušiaušti; nes labai bijo žmonių susipratimo ir vienybės. Dėlto jei kame nors žmonės atspėja rėdo šelmystę ir visi iš vieno pradeda prieš ją ją stengti, maskolių vyresnybė, kaip vagis užjautęs sargybą, tuojaus paliauna savo užmanymą ir laukia patogesnio laiko. Juk, kad žemaičiai - katalikai, nebutų teip narsiai ginę Kražių bažnyčios, maskoliai butų ne tikt ją vieną uždarę, bet ir daugiaus tokių bažnyčių, kaip mūsų, teip ir Vilniaus vyskupijoje, butų atėmę; kaip ištiesą buvo ketinę; bet prie vienos nepavykus ir kitoms davė pakajų. Norėdami tadišsisergėti nuo galutino sumaskolinimo turime, broliai - lietuviai, drąsiai ir rimtai stengti prieš visus naujus „obrusenijos“ užmanymus, nors jie iš pradžios vos tik žymūs butų, apie učitelių, pišorių, (pusredninkų) tarpininku visokios priekabas tuojaus pranešti „Tėv.-Sargui,“ kad kitus persergėti, ir nėkuomet to neužmiršti, juog kiekvienas maskolius į mūsų kraštą parsisukęs, yra visuomet neprietelium mūsų

tikėjimo ir mūsų tautos, o nuo tokių neprietelių kitaip negalima apsiginti, kaip tikt neleidžiant savo tarpe įsikūnyti pirmutiniems ji pasiuntiniams. . . . DD.

Įvairios žinios.

Iš Vilniaus. Vyskupas Zvieravičė išvažiavo į Sandomierą. Valdžia, norėdama jį pažeminti ir parodyti savo dėl jo piktumą, neleido jam į Peterburgą atvažiuoti ant priesiekos. Mosolov ir Albedinskis baldės į Tverį, ir arcivyskupui reikėjo ten važiuoti, V Zvieravičės priesieką priimti. Priesieka buvo 24. XI. 1902 m. Važiuodamas į Sandomierą turėjo Vilniaus vyskupiją aplenkti, kad nei atminimo apie jį daugiau nebutų Vilniaus vyskupijoje. Todėl važiuos kitais keliais — ant Maskvos, bet Maskvą įvažiuoti ir neleista. Turi pasukti ant Sandomiero, nuo kokios ten stacijos, netoli Maskvos, nedavažiuodamas iki Rosijos širdies. Man regis, kad jo Ekscelencijai didei širdis neskaudės, kad jam neleido sostapilį pamatyti; jo šlovė katalikų akyse dar daugiau pakils; persekiojimas pažadina meilę ir privengimą dėl persekiojamojo.

Vilnius. Kaip „Prav Viestn.“ rašo, J. M. Vilniaus vyskupas Zvieravičė jau iš tikrųjų Sandomiero vyskupiją paims valdyti.

Ant to ir Popiežius sutiko. Pernai rusai vyskupą už jo drąsų katalikų gynimą išveždino į Tverį, o dabar patįs, kiek galėjo, triūsėjo, kad Popiežius sutiktų vyskupą Zvieravičę ben į Sandomierą paskirti, kad tik nereikėtų jo į Vilnių gražinti. Ale ir taip ragus jie turėjo nulaužti. Štai ką padaro drąsus tiesos gynimas!

Iš Vilniaus. Pasklydo garsas, kad į Vilnių atvažiuos į vyskupas grapas Šembekas, Plocko vyskupas. Po Varšavą ir Petrąpilį šneka, kad tai ant tikro įvyksę. Jei taip išsipildytų, tai vilniškiai susilauktų labai gerą patrijotą, kurs, budamas labai išmintingu, vylimės, ir mus lietuvius globs kiekviename daigte. Nors galima tikėtis, juog mūsų priešai lenkomanai iš kailio nersis, kad mus lietuvius akyse

naujo vyskupo išniekinti ir išpeikti, apšaukti bedieviais, lenkų priešais, bet Vyskupas Šembekas mokės pažinti, kur yra teisybė; žino jis, juog, jei tarp lietuvių ir atsirastų vienas kitas bedievis, tai netruksta jų ir tarp pačių lenkų, juog už vieną nieką visa tauta neatsako. Bet kodėl lenkomanai taip pyksta ant mūsų, jei mes nuo jų skiriamės ir norime būti lietuviais, o ne lenkais, darbuojamės dėl savo gero? Aiškus tai dalykas. Atminkime, ką lietuviai dėl lenkų gero yra padarę! Tegul nebutų buvę Vilniaus universitėto, lenkų rašliava ir mokslas būtų ne tas, o Vilniaus universitėtas ant **Lietuvos** žemės, universitėto profesoriai — **lietuviai**, mokintiniai — **lietuviai**, tarp kurių buvo didi mokslinčiai ir raštininkai, nors, tiesa, jie sulenkėję, bet visgi jie lietuviais būti nepaliovė. Tegul Lietuva nebutų su Lenkija susidėjusi, lenkai neturėtų nei Mickėvičės, nei Senkevičės, nei Krašauskio, nei Sarbiausko ir kitų; nes tie visi ant **Lietuvos** žemės gimė. Ir šaipjau, kiek buvo **lietuvių**, kurie, nors mokėjo lietuviškai, bet knygas rašė lenkiškai! Vaišavos sufraganas, vyskupas Ruškevičė, tikras lietuvis, o rašo lenkiškai. Nepykstu už tai ant jo, bet tai rašau, kad parodyti, dėlko lenkai ant lietuvių pyksta; kad daug gero jiems padarę, daugiau jiems tarnauti nenori, mėgina tik dėl savęs darbuotis.

Iš Šilalės, Ras. p. Pernai vasarą Šilalėje ant bažnyčios žemės žydas Mauša Groll į vietą sugriuvusio seno namo, buvo bepradedas statyti naują. Parapijonai tai norėjo užginti, nes buvo arti bažnyčios; ir tame dalyke kreipėsi prie maskoliškosios vyriausybės, kuri vienok papirkta žydo pusią palaikė. Per žolinių atlaidus burys moteriškų ir vaikiukų subėgo ir nugriovė statomąjį namą ir ant tos vietos įsmeigė kryžių, kurs paskui tapo vėl išrautas. Sujudo žydai, sujudo mūsų vyriausybė, prasidėjo tyrinėjimai, areštavimai vis neva už „žydų mušimą.“ Ant galo 29 lapkr. Šiauliuose buvo sudas; liudytojų lig 100, kaltininkų — 31, iš kurių vienas buvo į Ameriką išbėgęs, o kitas mirė. Advokatams Vrublauskiui ir Rimavičiei darodinėjant, juog tame jokios žydų skerdynės nebuvo, tik klaidingas savo tiesų supratimas, sudas

nusprendė 8 ypatas ant 8 mėnesių, o vieną ant 3 mėnesių kalėjimo. Priegtam prisudijo dar 120 r. Maušai atlyginimo užmokėti, nors po teisybei žydpalaikis begu ir ant 20 rublių pažaidos turėjo. Girdėjome, juog palicija butų nors per pusią lupų ką ištardama, žmones padrausti, bet anai rupėjo pelnautis; nes žinojo, juog žmonės į biedą ipuolę duos jai gerą pelną, pakišdami, kad „gelbėtų.“ Tuotarpu musų žmoneliai, teip žydų apgaudinėjami ir skriaudžiami, jų mylėti nepaliauja, vis prie jo glaudžias, nuo jo perka. O mums reikėtų susitarti, kad anie į žydų krautuvę neeiti.

Apkaltintieji šilališkiai ketino duoti apeliaciją; nes juos ne pagal tikro paragrafo sudijo; ir gerai padarytų. Daug tame kaltas ir tyrinėtojas (sledovatel), kurs irgi tykojo kaip savo kišenę primurdyti.

Krajus.

Rietavo asesorius Samusevič, kad ima kišius, tai ima ne šimtais, bet tukstanciais. Neseniai paėmė tukstantį rublių nuo kelių Rietavo žydelių, kuriuos paslėpė nuo vaisko. Paslėpimas atsėjo labai pigiai: žydeliai iš vieno kambario persikėlė tik į antrą, o pons asesorius, atradęs kambarius tuščius, parašė, juog gyventojai išnyko, nēr žinios, kur. Užtat kiti, kurie neįstengė asesoriui pakišti, gavo stoti į kariumenę neteisingai; bet girdėtis, kad tariasi užtai savo geradėjui štuką padaryti.

Plepė.

Iš Naumiesčio (Suv. rėd.) Varšavos general-gubernatorius išdavė paliepiamą, kad parašai ant rodyklių pakelėse ir ant lentų paženklinimai kaimų, valsčių, pavietų ir rėdybos butų papiešti dviejose kalbose: gudiškoje ir vietinėje, t. y. pas mus lietuviškoje. Pagal tą paliepiamą daugelis lentų umai pradėjo grožėtis su lietuviškais parašais. Naumiesčio virš'inkui Giuberiui von Greifenfelsui tas nepatiko, ir pradėjo jis mislyti, kaip galėtų savo vienu galingu mostelėjimu ištrinti lietuviškus parašus. Mislijo, mislijo, na ir išmislijo! Ir dar net dvigubą naudą iš to išmislo turėses. Užsteliavo jis Varšavo naujas lentas, truputį kitokios mados: vietoje erelio liepė padėti herbą Suvalkų rėdybos (Augustavo kanalas), parašus-gi liepė idėti tiktai gudiškus. Ant patėmijimo vieno išmintingo ir labai gero žmogaus vaito, kad tokios

lentos nesutinka su g.-gubernatoriaus aplinkraščiu, atsakė: „Jeigu norite lietuviškų parašų, tai galėšę buti, bet gudiškoms raidėms.“ Parvežęs dėl pažiūrėjimo kiekvienam vaitui ir šaltyšiams paliepė, kad ir kiekvienam kaime būtų nusipirkta po tokią lentą, jo užsteliuotą. Kaštuosiant po 8 rublius. Gražus išmislas! Dviguba nauda ponui viršininkui! Viena, juogiai tokiu budu ir jisai pridėšęs su savo nuopelnais prie surusavimo tos priešginės Lietuvos; o antra, gal dar svarbesnė, kad čia turėšęs tuojautės nemažą uždarbį. Aiškus daigtas! paskaitykimė, tik, kiek yra kaimų Naumiesčio pavieta, ir jeigu kiek viens užsimokės 8 rublius už tas lentas, kurios ne ketvirtos dalies tų pinigų nekaštuoja pačiam gubernatoriui, tai lengvai susprasime, kad išmislas gerai užsimokėtų. Bet štai nelaimė! Tarp vaitų yra išmintingų ir gerų žmonių, gerų katalikų ir lietuvių! Nekurie, kaip Griškabudinis, greitai apsiėmė paklausyti viršininko ir laukia jau pergabenant lentų, idant paskui įbrukti jas žmonėms. Bet išmintingesnieje drąsiai pasipriešino ir atsakė, kad negalį savo rankomis žarstyti pinigų kišenuose savo valsčionių, ir be susirinkimo (Schodo) ant užmanymo viršininko nepristoją. Jeigu ir reiktų kada nors jas įsitaisyti, tai ir tąsyk sunku buti valsčių priversti pirkti pono viršininko užsteliuotas, bet kiekvienas sau galėtų užsisteliuoti lentą pagal savo išmanymą, kur jam pigiau atseitų. Taigi naumiestiečiai! jeigu jums ar tai skyrium ar per susirinkimą pasiulytų jus vaitai Giuberiaus lentas, visi vienu balsu atsakykite: „**nereik mums tokiu lentų, žinokitės su savo lentoms!**“ Nes jeigu nekuriems mus vaitams - besmegeniams patiko viršininko lentos ir pasiskubina užsteliuoti, tai tegul pats už visas ir užsimoka; o paskui tegul su joms visas savo triobas, visas tvoras, visas pakeles išskabinėja, kad kiekviens žydas ir čigonas žinotų priėjęs, juog čion vaitas gyvena.

Prie tos pačios progos pridėsiu dar kelis žodžius apie Giuberių. Yra tas tikras, benuovokis ir žioplus žmogus, neturintis nė mažiausio supratimo apie savo priderystes, o prie to labai gašlus ant pinigų ir trokštantis garbės. Štai viens atsitikimas, kuris parodys mums viršininko

politiką ir protą. Girdėjo jį, būk Vilkaviškij lengviau duodasi žmonės nuskriausti nekaip kitur. Taigi pasklydus garsui, būk Linkas, Vilkaviškio viršininkas, einas kitur tarnauti, pradėjo Giuberiui rupintis apie jo vietą. Nuvykęs vieną syk pas Linką jis nesigėdi stačiai užklausti jo (beveik nepažystamo), kiek jis kasmet gauna nuo vyrų liuosininkų, kiek nuo žydų ir t.t. Teisybę sakant, Gudijoj beveik visi urėdninkai vagia ir nelaiko vagystės ir apiplėšimo už nuodėmę. Taigi ir Giuberius prie to urėdninkų skyrėriaus prigulėdamas nesislėpia kuo beesas. Linkas-gi pasinaudojęs iš tokio užklauso smarkiai pajuokė Giuberinį prieš savo draugus. Galybę savo valdžios musų viršininkas norėjo parodyti kunigams su urėdninkais parubežinės kameros, bet nepasisekė, pats liko ant juoko, o šitiems jokios bėdos nebuvo. Taigi su visu smarkumu rodo galybę savo tarnaitėms, kurios pas jį kas mėnesį mainosi. Per mėnesį grūda, muša ir nežmoniškai keikia. Mėnesiui sukakus, neužmoka nė skatiko, ir jeigu nenori liktis toliau tarnauti, savo galybe sodina į kozą.

Kaip katra skundė sude viršininką ir laimėjo bylą. Tos bylos teip išipyko miravam sodžiai, nors jis teippat gudas, kad vienąsyk pasakė: „Jei man išpuls uždėti kokiai nors merginai bausmę smarkesnę už kalinį, tai paskirsiu ją už tarnaitę pas Giuberinį.“ Tas pats Giuberinis labiausiai prisidėjo prie to, kad tiek nekaltų žmonių Griškabudžio valsčiaus išvežta į arestanskas rotas.

Šits atsitikimas bene tik jau visiems žinomas nepapakosiu iš naujo. Ir kas čia tau išpasakos visas musų viršininko nelabystes, ant devynių jaučio skūrų visko nesutalpintum!

Plaktukas.

Iš Petrapilės. Petrapilėje pilna burna šneka, kad Sinodo ober-prokuroras Pobedonoscev pasidavė į dimisiją, o jo vietą užims Šeremetev. Koks tas Šeremetev, nežinia, bet visgi geresnis bus už Pobedonosceva. Tokių blogų žmonių-fanatikų ir Rosijoje nedaug terasi; blogiausias dalykas, kad nekatalikai, išpažindami visų krikščioniškų tikėjimų lygybę dėl apturėjimo išganyto, vienog kitų tikėjimų išpažintojus persekioja. Priežastis dimisijos gal buti ta: Peterburke buvo paleistas garsas, kad caras protą pametė; išmislyti tai

turėjo koks nors vyras, augštai svietiškoje hierarchijoje pastatytas, — greičiaus — tai Pobedonoscevo darbas. Jau nepirmą sykį maskoliai, norėdami kokiam nors geram žmogui, kurs nepagal jų noro daro, šlovę pagadinti, išmislinėja apie jį, kad protas apsimaišė. Anuose metuose apie V. Baranauską, kad jis valdžios užklaustas, dėlko nenori padidinti vertę rusiškos kalbos seminarijoje, aštrią ir karčią tiesą parašė, — buvo pasklidęs garsas (Peterburke), kad V. Baranauskas išėjo iš proto. — Gal buti ir caras dabar norėjo ką gero padaryti, kas jo tarnams netiko, todėl ko daug laukti: „objavit kolpakom“ (apskelbti bepročiu) ir tiek. A.

Iš Petrapilės. — 1 25 lapkr. 1902 m. buvo Petrapilėje koncertas ir perstata ant naudos neturtingesniųjų studentų įsteigtas. Laike pokylio burys studentų ir kursistkų užbėgo ant estrados ir uždainavo Marsiljaną, „proč so starym mirom į samoderžavijem“ (šalin su senais įpročiais ir samoderžavija). Policija vienog tuotarpu nei piršto ant studentų nepakėlė, tik susirinko buriai raitų ir pėsčių policijautų apie tuos namus; o kad 3. adynoje nakties studentaiėjo namon, policija juos nulydėjo iki pat namų. Nuo to sykio, žinoma, daugiau jiems pokylių daryti nedaleis. —

— 2. Rosija, prisidengasi protektoratu, Bulgarijoje labai įsivyravo ir gaspadorauja, kaip jai tinkama, kad tik pasivestų Bulgariją ir kitus Balkano slavus iš po Turkijos „išliuosuoti“ o po savo valdžia paglemžti. Šneka, kad kariumenėtraukiama į pietus; galsu Turkija prasidėspeštynės už Balkano krikščionis — slavus, kuriuos persekioja turkai; bet tie persekiojimai, kaip patys bulgarai ir graikai sako, nėra tejp baisūs, kaip maskoliai po savo gazietas rašo. Ir kas dar: gudų agentai“ tyčiomis erzina turkus, kad tik jie persekiotų Balkano krikščionis; matyk, kad butų priekabė dėl pradėjimo karės su jais.

„Novoje Vremia“ neseniai išleido korespondenciją, iš kurios pasirodo nauja pravoslavų nuomonė, suvis priešinga tai, kurią ikišiol skelbė. Regėdami nevienudumą tikėjime pravoslaviško mokslo pas pravoslaviškų tautų: rusų, graikų, bulgarų ir tt., pravoslavai ikišiol mokino (anglus sekdami),

kad „visuresanti“ (всецеленская) bažnyčia susideda iš tautišku bažnyčių, nors tarp tų nėra sutarties moksle ir apeigose. Dabar iš tos korespondencijos (9587 š. m.) pasirodo suvisu kas kita. Korespondentas (p. Vožin) skundžiasi ir aimanuoja ant Konstantinopolio patrijarko, kad šis nepildo ir negali pildyti, dėl savo radicijonališko aristokratizmo, kaip reikia, savo priedermių: negina pravoslavijos nuo katalikiško tikėjimo, kurį su „baisiu įmiršimo“ pravoslaviškose šalyse sėja katalikų zokanikai, iš Prancijos išvaryti. Skundžiasi, kad tarp pravoslavų nėra vienybės: dėlto pravoslavija silpna kovoje su katalikyste. Tos vienybės negali būti be centro; tuomi negali būti dėl pravoslavų Konstantinopolio patrijarkas, kurs apart titulų „oikomenikos, katholicos“ faktiškai neturi nei jokios valdžios. Jei pravoslavai nori įgyti vienodumą ir vienybę, turį rinktis ir glaustis prie Rusijos, netik medžiagiškos pašalpos pas jos jieškodami, bet ir jos dvasią, siekius, ideas sekdami.

Teip rašo p. Vožin, teip ruskiai šendien paiksto.

Bet, kaip savo ausies negalima matyti, teip ir pravoslavijos vienybės po Rusijos vadovyste nematysime. Medice, cura teipsum — Gydytojau, pirmu pats sara išsigydyk! Rusija, nors save skaito už pravoslavišką ir tą tikėjimą gina, bet jina pati tik iš viršaus yra pravoslavija nudažyta (pamaliavota), o jos dušia, Dievas žino, kokia yra; tie, kurie pravoslaviją gina ir kitus prie jos traukia, patys nei jokio tikėjimo neišpažįsta; apie Rusijos morališkumą (dorumą) nėra ko ir besakyti; kaslink paleistuvystės Petrapilė užima pirmąją vietą ant svieto.

Pravoslavijos vienybė ir laimė tik unijoje su katalikų bažnyčia. Ubi Petrus, ibi ecclesia — kur Petras (t. y. rymiškas popiežius), tenai tikroji bažnyčia! *Al-skis.*

Iš Veviržėnų, Ras. p. Nors № 10—11. T. S. p. Skardinkaktis išpeikė veviržėniškius už daug dalykų, kurių po teisybei jie kalti, nors ne jie vieni; inkime, mergaites po kuliškius ir plungiškius arba apie Šiaulius ir Kauną dar labiaus geba, madas sekti, bet aš turiu už ką ir pagirti veviržėniškius. Praėjusį rudenį jie pabaigė savo

kapus gražiai apmuryti, bromą pasidirbino įpatingą, kokio nėkur nemačiau: iš 7 labai didelių akmenų. Gražu pamatyti. Čia reikia pasakyti ačiu ir jų klebonui kun. Tamulevičiui, kurs irgi daug rupesčio pridėjo. Bet, jei peikti veviržėniškius, tai jau už tai, kam jie į valsčiaus viršininkus renka vyrus nieko neišmanančius, kurie paskai maskoliams ir parsiduoda. Klysta veviržėniskiai, sakydami, juog staršina, starosta gers žmogus negal buti. Ne, vyrai, į viršininkus reikia rinkti dorus ir akylus, kurie maskoliams neduotų už nosies vadžioti.

O. Drignienė.

Iš Krekenavos. (Panev. pav.) Rašoma iš visų aplinkinių, tai nors kartą reik parašyti, kas pas mus, Krekenavoje, girdėti.

Čia nedidokas miestelis, pilnas visokio svieto: žydų, liuterių maskolų ir mūsų katalikų žmonių. Yra monopolis, keturios alydės ir keletas krautuvių. Žydėliai sukasi, kaip visur, apie gešeftus, liuteriai yra amatininkai, maskoliai urėdninkai. Iš mūsų žmonių yra apščiai ūkininkų ir tris po krautuve laiko. Neperpuikiai atrodanti miestelį lyg švieste nušviečia nauja, graži murinė bažnyčia su dviem dideliais bokštais, kuri stovi ant kalno. Apie jos pastatymą dikčiai rupinosi kun. Zukauckas. Dieve duok jam dangų; nėra pasimirė tik ką atlikę šitą gražų darbą. Per šv. Simano ir Judos atlaidus tapo pašventinta nauja bažnytėlė su pritinkančiomis apeigomis. Nors gražų į ją pažiūrėti iš lauko, bet viduryje daugel dar truksta: reikia naujų altorių, papuošimo sienų. Tikimės, kad mūsų klebonas nepasigailės savo triūso apie parėdymą bažnytėlės. Vargonai bažnyčioje geri; ir vargamistra Kaz. Zuka pats lietuvis, lietuviškai moka ir pašnekėti, vargonuoti ir pagiedoti, netingus ir kantrus pamokinti. Tik tiek nušneka kaip kas ant jojo, buk be reikalo giedas adynas lenkiškai. —

Neseniai iškėlė iš Krekenavos kunigą kamendorių. Visiems labai gaila ir neramu pasidarė, jojo netekus. Jis smarkiai draudė nuo peštynių (nes pas mus šventa diena retai be muštynių paliko), baudė už girtuokliavimą ir šėip nemažai gero žmonėms darė.

K. Gvazdikas.

Iš Krekenavos padangės — Panev. ap. Jei kam atsiiktų pravažiuoti Krekenavą, tai jau iš tolo pamatys du augštus bažnyčios bokštus, be mažką ne siekiančius debesių; privažiavęs-gi, arčiau kelevis išvys ir Dievo namus stovinčius ant linkmaus ir gražaus kalnelio, apjuosto iš trijų pusių bangujančiu Nevežiu ir upeliu, tarp žmonių Lukauša vadinamu. Ant tokios tai patogios vietos stovi bažnyčia ir savo gražia išvaizda iš lauko, savo didumu ir dailumu daro ant kiekvieno praeinančio smagų įspūdį. Ta graži bažnyčia pastatyta 1901 m. Įsteiktojas jos buvo a. a. kun. Pr. Žukauckas; jo paveikslas kabo ant sienos praeinamos zakristijis. Daug jisai turėjo vargo, iki gavo daleidimą nuo vyrausybės statyti naują bažnyčią. Skaudu buvo jam regint, kaip sena bažnytėlė griuvo o naujai pinigų nebuvo. Gavęs vienog daleidimą, per 4 metus, be mažką stebūklingu būdu iš nieko minėtą bažnyčią baigė jau statyti, kaip štai, staigu 21 saus. 1901 m. giltinės dalgis pakirto jį, ir teip apturėjo nuo Dievo gausingą užmokesnį už savo darbus. Visa parapija matydama, kad ją Dievas baudžia, atimdamas nuo jos tėvą ir vadovą, didžiai buvo nusiminus, kad nebus kam baigti pradėtos bažnyčios. Bet šitai tapatį metą atkeltas iš Upitės naujas darbštus kleb. kun. Baronas per tris vasaros mėnesius užbaigė statyti ir puošti Dievo namus laukiamus jau nuo kelių metų. Ir kaip, misliju, linkami buvo krekenovėčiai palikdami seną bažnytėlę, ir pėdžiomis suramstyta ir lentelėmis dankstyta! Turi būti, ilgai, ilgai jų širdise liko diena šv. Apašt. Šimano ir Judos, kurių išpildė iškilmingas pašventinimas naujos bažnyčios akiveizdoje daugybės kunigų ir minios žmonių! Taigi žiūrint ant tokios puikios bažnyčios ne vienas gal iš svetimų pamislįja, kad čia tikrai gyvena žmonės geri ir padori; bet girti tokius, kurie blogai daro ir užtylėti apie jų nedorybes; kiekienas gal ir iš skaitytojų pasakys, kad tai nėra gražu. Užtatai rodydamas teisybę, pasakysiu, kad krekenavėčiai, nors ir gražią turi bažnytėlę, bet patįs yra apsileidę, atšalę. Nes nuo įžengimo į naują bažnyčią nustojo apie ją rūpintis; ir tiktai vienas kitą ukvatina nėko daugiau nebedaryti: turime jau dabar kur melstis; bažnyčia didelė, tesitaisyk sau

klebonas, jei jam kas nepatinka! — Tokios tai kalbos tankiausiai duodasi girdėti pakalnės mūrinėj arba netoli nuo valsčios prie namų, ant kurių durių parioglinta lenta su parašu: čia parsiduoda skarbava arielka. Ne, ne krekenavėčiai, nesuvisai vieni jus bažnyčią savo pastatę, nenorėkite nors, kad kiti ją ir užteiktu puošti, nes jei patįs neuosite pinigų, tai ilgai, ilgai dar stovės jinai dyka ir nuoga, kaip šendien, kad viduje jos viešpatauja tiktai dykumas: tris sudulkėję altorėliai senos bažnyčios, sakykla iš lentpalaikių nuo skrynėlių, vargonai pradeda švenkšti, kaip arklys patraukintas, šventorius neaptvertas, kaip žydo daržas, klebonija vos tiktai stovi, kaip vištų perėkšla, apsileidus ir kimpinėmis apaugus, greitai musės ir kunigams prisieis į minėtą pakalnės mūrinę pareiti gyventi! Ši kartą tiek tiktai turėjau pranešti, bet kaip išmoksiu gražiaus rašyti, papasakosiu ir daugiau apie krekenavėčius, jei kito kas su geresnia plunksna manęs nepavados. Dabar sudievu, krekenavėčiai — pasilikit sveiki!

Grušių P. rdavėjas.

Kunigų permainos Žemaičių Vyskupijoje.

- Kun. Jonas Umbras iš Užvenčio į Tirkšlius kam.
 „ Jonas Armalis iš Kurtavėnų į Darbėnus kam.
 „ Ant. Ragažinskas iš Kuršėnų į Žvingius „
 „ Konst. Kuprevičė iš Deltuvos į Kuršėnus „
 „ Juoz. Jastas iš Južintų į Tauragėnus „
 „ Jurgis Gogelis iš Tauragėnų į Južintus „
 „ Pabijonas Kemešis neopr. į Tauragę „
 „ Pranciškus Meškauskis iš Tauragės į Raseinius kam.
 „ Pranc. Butkis iš Mosėdžio į Vešvėnus fil.
 „ Motiejus Požėla iš Vešvėnų į Krinčiną kleb.
 „ J. Milaševičė iš Krinčino į Plungę alt.
 „ J. Dementas iš Palavėnio į Telšius kam.
 „ Romualdas Stiravičė, Naujamiesčio kleb. | Kapitulos
 „ Juoz. Kerpauskis, Kauno kleb. | skanauninkai.
 „ Ignotas Abromavičė iš Naujamiesčio į Truskavą kam.
 „ Adomas Arasimavičė iš Truskavo į Naujamiestį „
 „ Okuličė iš Janapolio į Šilalę alt.
 „ Aleksandra Požėla iš Pabaisko į Liolius kleb.

- Kun. Juozapas Vitkus iš Krakių į Janapolį kleb.
 „ Vidmantas iš Pajurės į Krakios kleb.
 „ Pranc. Vasiliauskis iš Kražių į Papilį kam.
 „ Dam. Budvietis iš Papilio į Kraužius „
 „ Aleks. Vaitkevičė iš Liackavo į Švėkšną alt.
 „ Juozapas Giniotas iš Vadžgirio į Liackavą kleb.
 „ Juozapas Dargužas iš Pabiržio (Rastauskinės) į Vadž-
 girį fil.
 „ Edvardas Rimavyčė iš Kauno į Rokiškę kam.
 „ Balsevyčė iš Gruzdžių į Pajurį fil.
 „ Jurgis Martinaitis iš Rokiškės į Gruzdžius kam.
 „ Juoz. Noreika iš Kulvos į Lenkimus kleb.
 „ Juoz. Liubšis iš Švėkšnos į Kulvą fil.
 „ Dam. Pocius iš Kupiškės į Vadaktus fil.
 „ Kaz. Karbauskis iš Vadaktų į Kupreliškę fil.
 „ Ramonas iš Kupreliškės į Južintus kleb.
 „ Jokuška iš Šenberko į Surviliškę kleb.
 „ Gaigalas iš Surviliškės į Adakavą kleb.
 „ Juoz. Jarašunas iš Kvėdarnos į Katedrą kam.

Naujai įsišventę Kunigai:

- Kun. Dabužinskis į Dotnavą kam.
 „ Domarkas į Girkalnį kam.
 „ Marma į Krukus kam.
 „ Stankaitis į Pašvitinį kam.
 „ Urbanas į Rastauskinę (Padbiržį) kam.
 „ Vaitėkunas į Židikus kam.
 „ Žyžis į Užventį kam.
 „ Putrius į Kvėdarną kam.
 „ Zakarevičė į Švėkšną kam.

Kunigų permainos Vilniaus Vyskupijoje.

Vyskupas Zvieravičė į Sandomiero vyskupas.

- Kun. Pranciškus Raštutis iš Rotnyčės ištremtas į Penzą.
 „ Wlad. Kliukauskis į Trakus alt.
 „ Ant. Songaila į Pružanus kleb. ir džiak.
 „ Antanas Punculis Vilniuje prie šv. Dvasios kam.
 „ Bol. Leščinskis į Sokolką kam.
 „ Stan. Krzywicz į Drują kam.

- Kun. Morkus Burokas į Volkovišką kam.
 „ Petras Silickis į Kabriną kam.
 „ Petras Budra į Gėdraičius kam.
 „ Al. Lašakevičė į Alsienus kam.
 „ Mieč. Petrikauskis į Trakus kam.
 „ Ant. Matevičė į Švenčionius
 „ Vac. Gintautas-Dievaltauskis į Vosyliškę kam.
 „ Pr. Bobnis į Berestą kam.
 „ Juoz. Stašis į Žižmarę kam.
 „ Jonas Beniušis-Kreivis į Įkarnį kam.
 „ Kaj. Čepanas į Žaslius kam.
 „ J. Masiulis-Žaslius kleb.
 „ Ant. Deksnis-Pešunus kleb., Ant. Kripaitis-Lumiliškę kl.
 „ Kaz. Cholawo-Strubnicą kleb., Veber-Derevnę kleb.
 „ Jok. Račkauskis-Lintupius kleb., Juoz. Varpekauskis kl.
 „ Jevę kleb., Audickis-Krzemianicą kleb.,
 „ Aug. Veselauskis-Mastus kleb., J. Jankeviče-Rotnyčę kl.,
 „ Skardinskas-Przyjaznį kleb.

Sulaukus rudens, kada žolė nuo šalčio ant laukų ir pievų baigia nykti ir jau gyvuolius uždaro kutėje, vaikai užbaigia savo metų darbą. Visą vasarą, jie buvo svečiais namuose, užtat dabar per kiauras dienas turi grinčias saugoti. Mūsų žmoneliai nemėgsta, vaikų dykai laikyti; gerai ir daro. Kurie nemoka skaityti, pradeda jiems rodyti literas, kurie jau praėjusius metus apgraiboms skaitė, per vasarą tankiausiai jų mokslą sulastė žąsis... todėl vėl turi atkartoti. Daugel rasi Lietuvoje ir tokių, kurie moka savo vaikus lietuviškai rašyti, ar patys, ar paprašę kitų. Supranta gerai mūsų žmoneliai reikalingumą mokslo, ir visokiais būdais stengiasi jį įgyti; bet ta nelaimė, kad iš visų pusių juos varžo valdžia! Mokindami turi slėptis prieš valdžią, kaip ir ką pikta darydami. Užgina mums namiej. mokinti, o neduoda tokių mokslaviečių, kuriose galėtumėm išmokti to, kas mums užvis reikalingusia. Valdžia stengiasi kaskart daugiau įvesti saviškų mokslaviečių, bet jos nekuomet mūsų reikalams nebus atsakančios, bus kaipo sąnaris išėjęs iš vietos; kolei nedaleis tose mokyklose mokinti greta su rusiška kalba

skaityti ir rašyti musiškai — lietuviškai, tolei tas mokslavietes lietuviai skaitys sau už nereikalingas, ir kiek galėdami nuo jų šalšis, o mokinti turės vaikus namuose, kaip jau nuo keletos desėtkų metų daro.

Lietuviai gerai supranta, kad vyriškiejie, vaikinai turi šiek-tiek ir rusiškai mokėti; ką daryti! esame po gudų valdžia, reikia mums ir jų kalbą žinoti. Matai, vyrui visai atsieina: prieina laikas atlikti karumėnę, prieina gyvenant, stoti ant sūdo, nors čia galima būtų ir su savo kalba ištekti, ir greičiaus tiesdarys turėtų dėl kelių tūkstančių išmokti, ne kaip daugumas dėl jo vieno, bet ką darysi! tokia, mat, teisybė. Bet lietuviai myli ir mylės savo prigimtą kalbą ir kuolabiaus valdžia norės ją panaikinti, to labiaus ta meilė jų širdyje liepnos. Paaugesnius vaikus nekurie siūncia į teip vadinamas gminos mokslavietes, kad gudiška pramoktų. Žiurėkite, kaip tas mokslas mūsų vaikui yra sunkus! Moka jį žmogus visai svetimtautis, jam baisus, nes negali net jo kalbos suprasti, jaučia vaikas, kad ne jo mokytojas yra tas barzdyla, bet kasžin koksai baidykla, činauninkas, vienas iš tokių, kurių visi mūsų žmoneliai turi bijoti ir prieš juos lenktis. Ne karta priėjo matyti, kaip anksti-rytą ir temstant vakar keliauja mūsų vaikeliai iš mokyklos namon sušalę, susitraukę, nekartą pustant arba šiauriui teip pučiant, kad net veidą degina. Visą dieną išsėdėjo mokslavietėje, nevalgę, nės motina išeinant įdėjo tiktai duonos plutele. (? Red) Kiti jo draugai paliko ant vietos; tiems, mat namai toli, ir negali pareiti, todėl miegoti palieka mokslavietėje, kambarėlyje. Bet tie paskutiniejie yra dar nelaimingesni; jie negauna viralo per visą sanvaitę ir minta tuomi, ką panedėli iš namų atsivežė (?). Gali nedideliame, žemame kambarėlyje keletas desėtkų, prikišti kaip silkės bačkoje, o juogiai ponas mokytojas sako, kad gmina nepristato malkų ir nėra kuomi kurinti, todėl ir durių niekas čia nepraveria, kad neišauštų kambarys, kurį vaikai prišildo savo šilima. (? Red) Gyvena nabagai be oro. Negeresni orą turi ir kliasoje, nės ir ten teip tirštas oras, kad vakare net žvakė gęsta ir kirvį galima būtų pakabinti ant oro ir nekristų žemyn. Nevalgę, pusalkani, be oro, per nedėle

išblykšta, net pamėlynuoja, o subatoje motina pamačius savo vaiką teip pablyškusi, sako: vaikel, ar tu sergi, ar tau mokslas teip galvą laužo? Kur čia mokslas! Teip gyvenant sunku ir mokintis; nes mokslas yra ir darbu, o kas nevalgo, ir neturi reikalingo žmogaus gyvenimui oro, tas ir dirbti negali. Iš antros pusės, iš kur tie mūsų vaikai tą mokslą ims? nes nėra kam jį duoti. Ponas mokytojas, retkarčiais tiktai įeina, o turėdamas tokį daugumą vaikų, kur galės visiems ištekti? Sėdėdamas pasmirdusiam ore kaip ir vaikai, išblyškęs ir piktas, vaikui nepataikius atsakyti ant klausymo, pradeda rekti, o nekartą tuoj' ir muša. Ir barzdotas mokytojas iš bėdos čia sėdi; algas moka jam nėdideles, teip kad sunku ir pragyvent, o žmonės suprazdami, kad nelabai jis jiems yra reikalingas, daugiau ir pridėti nenori, nors pusrednikai kaskartą juos prie pakėlimo algos mokytojams rūpina. Laukia sau mokytojas, kolei pabaigs buti metus, kuriuos už Panėvežio seminarijos kruopas turi atlikti, o paskiaus kiekvienas iš jų, jei gali ištrūkti, tai pameta savo pasiuntimą, mokinti lietuvius gudiškos kalbos ir platinimo pravoslavijos, nes gyvenant tarp mūsų žmonių, užmiršta apie savo idejas, kuriomis Panėvežio mokytojų seminarijoje juos pripildė. Tiesa, yra ir senų jau mokytojų po mūsų gminų mokslavietes, bet jie jau yra ar visai išdurinėję, ir viską užmiršę, ką mokėjo tiktai girtuokliauja (kaip ir Dusėtų dabartinis mokytojas ir tie, kurie prieš jį buvo) ir sėdi ant vietos, nes niekur jų nebepriima. Išmintingėsnei mokytojai patys juokiasi iš savo darbo. Ir tikrai, sunku yra vaiką prigimtoje kalboje ką išmokinti, o ko tad gali jį išmokinti tas, kuris nei vaiko nesupranta, nei vaikas jo, (vaikas turi klausyti išaiškinimo svetimoje kalboje). Nėr dyvo, kad vaikai po penkias žiemas išvarge, tiek tiktai išmoksta, kad gali uždainuoti kelis žodžius gudiškai ir dar gerai pasikeikti. Todėl, broliai, nevarginkime vaikų be reikalo, neduokime ant niekų praleisti jiems laiko. Mokinime patys namiej kiek galėdami, nes jau ir **lietuviškoje kalboje yra daugel knygelių**, kad gali ir skailiuoti pramokti ir apie žemės aprašymą pasiskaityti, ir per vienus metus daugiau žinos, ne kaip kelias žiemas išrūgęs po

smirdančias mokyklas. Gana tylėti! Ant suėjimų gminose nelaukite nieko! **reikalaukite, kad leistų mokyklose mokinti lietuviškai poteriu, tikėjima, skaityti, rašyti!** Tada ir jūs ukvačiaus leisite savo vaikus, ir nesigailėsite kaštų geresniam užlaikymui ir mokslavietės ir mokytojaus. Nutarę, vyrai, liepkite parašyti „prigovorą“ ir siųskite jį gubernatoriui, o tokių mokslaviečių, kurios dabar yra, sakykite, kad mums nereikia, ir joms užlaikyti pinigų neduosite. X.

Suvalkų apielinkės pradedamųjų mokyklų kuratorius Čebotarevas, išleidžia, kaip girdėti, šiems metams lietuvišką kalendorių ir vertimą pasakos: сказка о рыбахъ и рыбахъ.

Ir kalendorius ir pasaka busią atspausdinti žinoma rusiškoms raidėmis, o paskui išduoti į Lietuvą mokintojams, kad tie išdalintų besimokinantiems vaikams ir pardavinėtų žmonėms.

Čebotarevas, apie kurio jau nevieną šitokią nedorą darbą žino skaitytojai, išleidžiamas dabar tą kalendorių, pasirodo esąs visai begėdžiu žmogumi, įtižusiu rusifikatoriumi ir drauge tamsiu kacapu. Nes jeigu jisai pats vienašyk pripažino a. a. vyskupui Baranauskui reikalą daleisti lietuviams spausdinti lietuviškomis raidėmis, jeigu paskui pamatė, kad lietuviai kratosi nuo graždankos, tai ką daugiau gali pasakyti ant šito jojo darbo, kaip kad begėdiškos atkakybės ir kacapiškos tamsybės darbas?

Lietuviai, tegul Čebotarevas nesitiki; nepirkitės jo kalendorių!
Kirvelis.

Naujas „obrusienijos“ užmanymas. Gale praėjusių metų 1902 Kauno pradinių mokyklų direkcija liepė visiems savo učiteliams partraukti į mokyklas po 100 ir daugiau knygelių „Ostrovorotnąją božija“ (Aušros Vartų P. šv.) ir „Vilenskije mučeniki“, dėl išdalavimo vaikams katalikams ir šėipjau žmonėms. Tos knygelės, parašytos „kunigo“ (kaipgis!) Sobolevskio, nuo kurio seniai jau atimta kunigystė, pripildytos yra vienu melagysčių apie katalikystės pradžią Lietuvoje ir parašytos paliko tyčiomis dėl paniekinimo katalikų tikėjimo. **Tokias knygas musų**

bažnyčia netiktai pirkti, bet ir į rankas paimti užgina po didžiu grieku. Tuotarpu maskoliai, norėdami iš mūsų tikėjimo pasityčioti užsimanė jas tarp lietuvių paskleisti. Bet kas užvis biauriausiai yra, tai kad už tą visą begėdišką judošystę mes patys turėsime užsimokėti. Mat valsčiuose yra pinigai, vadinami „učilišnyj kapital“, iš valsčiaus sudo štrojų kilę, dėl aprupinimo nekurių ypatingų mokyklos reikalų: nori Kauno direkcija, kad vyrai par sueigą leistų už tuos pinigus pirkti biaurias knygas, pravoslavijai platinti tarp savo tikrų vaikų. Man rodos, juog ir paskutinis kvailis dabar supras, kokią negirdėtą šunybę nori maskoliai mums padaryti! Užtat, kad učiteliai pareikalautų nuo jūsų, katalikai, pinigų knygoms pirkti, jūs reikalaukite parodyti, kokios tos knygos, kas anose parašyta; o tad teipogi gerai įsitėmikite: jeigu maskoliai rašo arba pardavinėja knygas apie katalikų tikėjimą, šventuosius ir tt., tai jose visuomet vienos melagystės tėra.

Sargas.

Mūsų dirva. Ką mes ant jos sėsime? Mūsų dirva — tai Lietuvos žemė. Mūsų sėkla — tai naudingos knygutės ir laikraščiai. Iš vaisių tos sėklos, broliai lietuviai kokį mes pelną turėsime? Mūsų pelnas — tai vienybė tarp visų brolių lietuvių. Vienybė — galybė! Mes trokštame dėlto vienybės tarp visų lietuvių. O kaip tą vienybę galima pasėti? — Pasėti ją galima per apšvietimą, o kada mes apsišviesimė, laimės saulė pražydės ant mūsų tėvynės Lietuvos. Ir visa tėvynė bus šviesus spindulys. . . . Tada sunku bus priešams ją apgalėti. . . . Todėl, broliai lietuviai, kurie šiek — tiek suprantate savo padėjimą, imkitės sėti šviesą, kiek galite! Vieni semkite ją, kiti ėmę nuo jų sėkite ant tėvyniškos dirvos! Turėdami šviesą, turėsime laimę ir džiaugsmą. Vienybės žiedai atves amžiną vaisių ateinančiai lietuvių kartai. Ir Lietuva bus kaip medelis, kuris nudžiuvęs, vėl atgyja ir išleidžia lapus ir žiedus, o jo gaivintojai randa neapsakomą džiaugsmą. Dieve Visagalys, padėk pabudinti Lietuvą iš tautiško miego! Krikščioniška meilė ir vienybė težydi tarp mūsų, kaip žydėjo prieš 400 metų, o džiaugsmą teturi jos gaivintojai! Dieve, įvykdink mūsų norus!

Galvočius.

Lietuva.

Lietuva! mūs' sopulingoji tėvyne!
 Ai kur pasidė tie garbingi laikai,
 Kada rodė tau dangus saulę auksinę,
 Kuriosios netėmdė nelaimių ūžai?

* * *

Žiloji senove! kur tavo galybė?
 Kur dingo narsums? kur garsioji garbė?
 Kur tavo iškilniai baisinga didybė?
 Tas viskas nors tik kaipo žaibs sumirgė,
 Bet garsiai kaip trenksmas perkuno skambėjo.
 Skersai ir išilgai pasaulėj visoj.

* * *

O šiandien tas viskas... ir aids nuskambėjo, ...
 Paskendo juodoj užmiršimo bangoj.
 Tėvynė dabar kraugeringuos naguos
 Vaitoja paplukus verksmuos' ir kraujuos'.

Milis.

Puikybė.

Bėgkit' nuo manęs, kam miela dorybė!
 Norit'? tik pusteliu — saulė nešvies,
 Mosteliu — marios tvanu išsilies ...
 Matot' — aš velnią turiu, aš puikybė.

* * *

Bėgu nuo savęs. Pagundos įkibė
 Kuria vulkaną ant dugno širdies.
 Jūrėna puolu, šios bėg' nuog ugnies.
 Ašaroms lieju — mažėja bjaurybė ...

* * *

Žmogau! Kas tave kankino kada
 Teip, kaip prakeiktos puikybės pekla?
 Kas tiek sveikatos suėdė, kas? Niekas.

* * *

Dieve! Štai sąžinė plusta krauju;
 Mesk jai malonės sparnus, ereliu
 Šaus į padanges, kur nesiekia griekas.

Balandis.

Iš Parausių (Suv. rėd.) „Tėvynės Sargo“ skaitytojai girdėjo, mislyju, ši-tą apie straiką pernai Amerikoje, tai yra apie tai, kaip Pensilvanijos darbininkai susitarė neiti nė viens prie darbo, kol anglių valdininkai nepakels jiems mokesčio. Pas mus Parausiuose ir buvo pereitą rudenį straikas, nors netoks didelis kaip Amerikoje, bet visgi straikas.

Buvo mūsų kaimo Narjauckas pasisėjęs apie dešimtį karčių (šėpelių) sėmenių, iš kurių užaugo dikčiai gražiu ir tankių linų. Kada parėjo laikas rovymo, Narjauckas užsiruošė iš artymų plecininkų ir liuosininkų apie keliolką ar daugiau moterų, kad visi linai būtų ūmai nurauti, nukulti ir išklostyti. Susiderėjo nežinau po kiek ten kožnai ant Dienos. Paskirtoje dienoje, anksti iš ryto laukia gaspadorius darbininkų, o gaspadinė jau buvo bekaičiant pusryčiams porų kropų kopustų; štai ateina tik viena iš visų bobelka ir šneka Narjauckui: „Gaspador, jei duosi mums linus iš pusės, tai ateisim visos rytoj ir nurausim.“

— „Ana, ana, — stebėjosi Narjauckas — jūs iš galvos išėjot?“

— „Ne, ne, kad ne iš pusės, tai mes neeisim rauti; tegul sau velyk tie linai supūva, o mes kitaip neeisim.“

Narjauckui nekantru buvo klausant, ir iš nekantrumo tai į vieną, tai į kitą kraštą galva ir akimis vadžiojo. Boba pamislįjus, kad dairosi lazdos, „likit sveiki,“ pasakė ir išėjo sau nesusitaikius.

Tai šitokia buvo pradžia Parausių straiiko, gali sakyt tokiajau kaip Amerikoje, bet pabaiga kitokia; nes straikierkos čion pralošė. Narjauckas dar tą pačią dieną pakinkė arklius, ir nuvažiavęs į Starapolį parsigabeno dvidšimts želnierių, kurie jam knogražiausiai visus linus suvalė.

Nusmukęs Kirvelis.

Kuršės Subačiuje 15 lapkr. buvo lietuviškas teatras, lošė komediją „Velnias spąstuose“. Žmonių buvo pilna salia, visos vietos užimtose. Daugumas lietuvių atvyko už 30 ir daugiau viorstų, net iš Dusetų ir kitų parapijų. Tokios regyklos bus ir daugiau kartų.

Kas tai yra žodis „Gabija“?

P. R. M. № 9. T. S. 1902 m. klausia kas tai būtų žodis Gabija, ir priveda ištrauką iš kokios ten ilgesnės dainos, kurios išstos negavęs girdėti. Štai tie žodžiai:

Lino gija užtiesta

Ir gabija užsviesta.

Toliaus R. M. sako, juog seni žmonės saka, kad „Gabija — šventa ugnelė.“

Bet nepirmas p. R. M. užsimislijo, ką tas žodis „gabija“ reikštų. Štai privedu ciałą eilę mokslinčių, kurie stelgėjos tai suprasti ir išaiškinti, apie kuriuos teko man pasiskaityti:

1. Lasicki (Žiurėk: Mannhardt: Magazin der lettisch literarischen Gesellschaft. Bd. XIV — 82—143 - de diis Samogitarum) sako, juog žemaičiai, užkurę jaujoje ugnį, teip meldėsi: „Gabija — deivė! padidink kaitrą, nepaleisk kibirkščių („Gabija-bogini! podnieś! žar, nie rozpuszczaj iskier“).
2. Akielewicz: (žiurėk Lelewel. T. V.): „Gabija na uroczystej mowie znaczy ogień.“ (Gabija iškilmingoje kalboje reikškia ugnį).
3. Bender: Altpr. Monatschrift t. IV. p. 137. tą patį aiškina.
4. Wolter: Mamep. K. Этнограф Латышей: gabija, gabėta = ugnis (latv. uguns).
5. Praetorius: Heilmittel = Nierson: Elektron apie Gabiją rašo, juog ugnies globėja Prusų - Lietuvoje vadinos Gabjauja t. y. bogini ognia w osieci (= ugnies deivė jaujoje). Vėlgi sako Jaugabis — t. y. atžagari forma to paties reiškimo. Apie Gabjauja jis (Praet.) sako: išdžiovinę ir iškūlę javus, patys vyrai, — be moterų, atlikdamas maldas tai deivei su tokio-mis apeigomis:

Užmušdavo tų pačių metų gaidį juodą, arba balta, (tik ne raudoną) ir išvirindavo. Tada šit-teip melzdavos:

„Deivė Gabjauja! Ačiū Tau, juog galėjome mės tas dovanas Tavo maloningas laimingai iškulti.“ (Tuos žodžius Praetor. parašė lietuviškai. Toliausgi vokiškai): „Tu mums davei spēką atlikti darbą; tu apsergėjai mūsų butus nuo gaisro; meldžiame tavęs, suteik mums ateityje dar daugiau, bet ne mažiaus.“ Paskui tėvas iš kaušelio, pilno alaus, truputį nuliedavo ant žemės - garbei Žeminelės, sakydamas: „Žeminelė, buk linksma, ir žiedink mūsų rugelius.“ Ir nugėręs alaus, laimino jį, sakydamas: „Tebuna ačiū mielai deivei už tas geras dovanas, suteik mums ir ateinančiuose metuose tavo geradėjystes, duok mums gerą sveikatą.“ Baigiasi ta apeiga, tėvui sakant: „Miela deivė Gabjauja, mės tau atlikome kaip reikiant maldas — buk maloni, mūsų deivele mums, mūsų vaikams, šeimynai, nameliams, butui, bandai, javams ir t. t. ir laimink mus.“

Plikis.

Bibliografija.

Maskvoje išėjo labai akyva ir gera knyga: МИХАИЛЬ КЕРУЛЯИИ p. Suvorovo, Maskvos Univ. prof. tik 400 exemp. pr. 125 k. pagal istoriškų šaltinių be jokios istoriškos suktybės ir savipusiškumo, bet tikrai teip, kaip visi istoriški faktai išdėti ir apšviesti; aišku, kaip ant delnos: keno pusėje, Romos ar Konstantinopolio guli schizmos kalčia:

1. Roma niekumet nebuvo kaltininkė schizmos tarp Saulėlydžio ir Saulėtekio Bažnyčių, bet graikai: ciecoriai, patrijarkai; 2. ir dabar Cėrularijus dėl padidinimo (tiktai) pakėlė užmetinėjimus prieš Romą: a) kad neraugytą duoną (azymus) vartoja Eucharistijai, b) kad jų kunigai be pačių, c) subatoj pasninkauja. Cėrularijaus tendencija ant ciecoriškos valžios viršų gauti, kaip ant delnos matoma; kad nuveikti ciecorių reikia atsiskirti nuo Rymo; nes šis gal kartais ciecorių užstoti.

Stebėtina, kad tokią knygą Rosijoje leido atspausti. Naudinga knyga: cialą pluokštą šviesos galima pasemti netik istorijai to laiko apšviesti, bet ir teologijai apie rymiškų Popiežių primatą.

2. Neužilgo išeis pirmas tomas Juškos žodyno, Pirmą dalį p. Jablonskio kritiškai pataisyta; kitos dalis dar pagulės, bet jos greičiaus bus išleistos, nes jai daug dalykų yra sužinota.

Juokai.

Sielskoje ant saimo: Vyrai, rinkime Blaivutį į staršinas, tai, rods, būtų staršina! Išmintingas, teisingas, doras!

— Ne, ne! ar proto nustojoj? Blaivutis nei degtinės gers, nei paperkomis godėsis; vertesniai rinkime Girdžių, — jam butelį pastatęs, viską padarysi.

— Ura, Girdžius — mūsų staršina, Girdžius!! —

* * *

Jurgis: Par metą aš vienas už 500 rublių prusinio spirito parduodu.

Simas: Tai, brolau, knygas pardavinėk, dar didesnį pelną turėsi!

Jurgis: Ei, ką šneki! Su knygomis šią gadinę sunku: gal kas urėdninkui apskūsti.

Nuo Redakcijos.

Vyrai broliai Sargiečiai! pasiskubinkite su pinigaiska pašalpa, kad Sargas negautų suvargti ir iš po spaudos vėluotis! Į tą kartą su pinigais Redakcijai vargas, o juk ant skolos, patįs žinote, kaip keblu gyventi. Per septynerius metus dirbdami išsijuosę, rankų nenuleiskite!

T. Sargo Redakcija.

Atsakymai.

Jurztui. Dėkavojame Tamstai už gražų straipsnelį „Iš tėviškės.“ Pirmąją jo dalį sunaudojome, antrąją, kaip mažiau užimančią „Tėv. Sarg.“ skaitytojus ir sunkią perskaityti dėl labai neaiškaus rašto, apleidome. Ją bus galima padovanoti tokiam pasakų rinkikui. Meldžiame atsiųsti ir daugiau tėvuko Anupro pasakojimų; tik rašant, reikia butinai nelieti teip eilutę su eilute, šep nė perskaityti beveik negalima, o dar sunkiaus šį-tą pataisyti.

Biškytėlini. „Dievišką Triybę“ siunčiau į Žinyčią.

Gulbinui. Pagirtinas labai Tamstos rūpestis apie „L. latrus“ ir noras apgarsinti jų šunybes. Tik Tamsta permažai duodi, o perdaug reikalauji. Iš kelių atsiųstų žodžių „Redakcijai“ sunku sutaisyti „knygutę apie L. latrus ir dainušką.“ Pačios korespondencijos ir netalpiname, nes joje perdaug pravardžių ir apkaltinimų, o permažai tvarkos ir darodymų.

Galvočiui. Dėkui Tamstai už žemlapį, nors jis labai tendenciškas ir klaidų pilnas, visgi gal bus kada Redakcijai sugadus.

Grūžių pardavėjini. Tamstos korespondenciją iš Krekėnavos padangės talpiname. Tik duovanok, jei šį-tą neteip rąsi, kaip buvai parašęs. Rašai (įžangoje, kurią, kaip nežingėidžią „Tėv. Sarg.“ skaitytojams, apleidome,) juog neseniai dar esi išmokęs rašyti: Teisybė, Tamstos raštą sunku perskaityti, ypač kad imi lieti eilutę prie eilutės. Užtai gerai neišskaitę, gal kaip ką ir permainėme. Kitąsyk meldžiam nesigailėti popieriaus, rašant.

Redakcija.

Atskaita „Tėv. Sarg.“ 1902 m.

	Mark.	Pf.
2000 Tėv. Sarg. № 1	330	75
„ „ „ 2—3	248	—
„ „ „ 4—5	253	—
„ „ „ 6	159	—
„ „ „ 7—8	187	—
„ „ „ 9	129	—
„ „ „ 10—11	324	—
„ „ „ 12	470	—
500 Žinyčia № 4—5	382	50
2000 Vaizdeliai	210	—
2000 Krylovo pasakos	490	—
7000 Paaugusių žmonių knygelė	602	50
Atspaudimas apdarų prie priedu „Tėv. Sarg.“	18	—
Už įrišimą priedų „Tėv. Sarg.“ daugeropų numerių	60	—
Už popierą ir pakavimą pakelių	22	—
Palukanos už 1500 m. už 4 mėnesius	25	—
Už išsiuntinėjimą laiškų	7	88
	3918	63

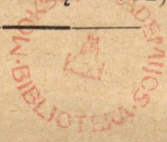
Gauti pinigai :

1 Sausio 1902 m.	78	—
2 Kovo „	100	—
2 Balandžio „	300	—
12 Liepos „	400	—
14 Rugsejo „	1295	50
17 Spalių „	500	—
15 sausio 1903 m.	123	75
20 „ „	172	40
31 „ „, nuo Ras. Magd. 100 rub. = 216	216	—
	3185	65

Išleidimas 1902 m. 3918, 63

Ėmimas 1902 m. 3185, 65

Lieka skolos 1903 m. markių: 732, 98

Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas.

Spauzdinta pas J. Šenkę.

A. A.

Vyskupas Antanas Baronauskas.*)

Liūdna naujiena neperseniai pasklydo po Lietuvą: nuleidome į kapus vyrą, kurs iš visų pajiegu dirbo dėl mūsų labo ir, ant galo, suslogintas persunkia darbo našta, persiskyrė su šia pasaule. Tās vyras — tai a. a. vyskupas Antanas Baronauskas.

A. a. v. Antanas gimė Anykščiuose 17 d. sausio 1835 metų, Ukmergės pavieta, Kauno rėdyboje. Eidamas 22 metus, istojo į Varnių seminariją. Buvo labai geros galvos ir netingėjo mokintis; užtatai, išbuvus jam dvejetą metų seminarijoje, išsiuntė jį vyriausybě į dvasišką akademiją. Čia mokinosi per keturis metus ir pabaigė labai gražiai. Akademijos valdžia, pamačius, kad tai nepaprastas žmogus, davė jam, ir dar kitam jo draugui, kaštą važiuoti į užrubežį galutinai išsilavinti. Už rubežiaus mokinosi du metu. Pirmučiausiai buvo Monakijos universitėte, paskui dar nuvažiavo į Rymą ir aplankė kitus garsesnius universitėtus. Sugrįžus iš užrubežio, buvo pakviestas ant profesoriaus į dvasišką akademiją. Bet profesoriumi vieną metą tebuvo. Susiginėjo su akademijos rektoriumi, žinomu rusofilu, ir,

*) Ištikrųjų — Baronas. Red.

pametęs profesorių, sugrįžo į savo dijeceziją. Ir čia nekiutėjo užkampyje. Nuo 1867 metų buvo Kauno seminarijos profesoriumi. Tarp kitų dalykų, per keliolika metų išguldė lietuvišką kalbą ir, kaip kunigas augštos doros ir didelio mokslo, buvo podraug dvasišku klierikų vadovu. 1884 metuose pakeltas į Kauno pavyskupius, o į 13 metų, 1897 m., perkeltas į Seinus už tikrąjį vyskupą. Seinų vyskupu nepilnai penkerius metus teišbuvo. Nuo nuolat sėdėjimo ir sunkaus protiško darbo išvarė sau ligą, pradėjo kraujas mušti į galvą ir 13 (26) d. lapkričio turėjo atsiskirti su mumis ant visados.

I.

A. a. vysk. Antanas mylėjo tikrai Dievą ir troško praplatinti jo garbę, o kaip ištikimas sunus Bažnyčios šv., iš širdies mylintis savo motiną, stengėsi pagerinti jos buvį.

Jeigu norime žinoti, kaip jam rūpėjo garbė Dievo ir pasisekimas Bažnyčios, persikelkime mislimis į kokią norint Seinų dijecezijos bažnyčią, pabukime ten nors kelis šventadienius ir šaip jau dienas, dirstelkime į aplinkraščių knygas, o pamatysime, kad per tą, sulyginant trumpą laiką, pasidarė daug atmainų.

Trokšdamas sukurti žmonių širdyse karštesnę Dievo meilę, kaip tik tapo vyskupu, tuojaus paliepė kas nedėlę ir šventomis dienomis giedoti suplikacijas. Bet čia jau matydamas, kad doriška gerovė eina greta su geresniu pažinimu prisakymų Dievo, Bažnyčios ir abelnai šv. tikėjimo teisybių, patarė kunigams sakyti katekėtiškus pamokslus. Kad gi geriaus tai pasisektų, patsai išguldė, grynai lietuviškai, katekizmą „Tridentiško Tėvų Susirinkimo“ ir išleido pluošteliais klebonams persirašyti.

Gerai podraug numanydamas, kad suaugęs žmogus nelabai ima į širdį Dievo žodį, o dar mažiaus rėdo savo gyvenimą pagal pažintas tiesas, nes begaliniai gyvenimo rūpesčiai ir prigimimo palinkimai buvo priežastimi greito jų užmiršimo, troško įsėti tą dievišką sėklą į širdis jaunas, širdis dar nepažinusias sviėtiškų pamėgimų, o per tat

geriaus atjaučiančias visą gražumą to dieviško mokslo — širdis jaunų vaikelių. Jie gražiai ir dievobaimingai išauklėti neteip greitai pasiduos įtekmei blogo ir tiktai gerai išauklėjus jaunąją kartą, galima tikėtis atgijimo visos draugijos. Taigi a. a. vysk. Antanas, trokšdamas, kad dora šio krašto Bažnyčios nepultų žemyn, rupinosi jos ateinančią viltį kuogražiausiai išauklėti. Paliepė užtat kunigams mokinti vaikus katekizmo, nevien per devintines, kaip paprastai budavo, bet net porą kartų ant nedėlios per ištisus metus.

Rodos, nieko neapleido, kas tik per ilgus apmąstymus ateidavo jam į širdį ir rodydavosi, kad gali labiaus patraukti žmones prie dievobaimingumo. Novenos, litanijos, ražančiai, jam bėsant vyskupu, įvesti — aiškiai tą viską parodo.

Neužmiršo nei kunigų a. a. vysk. Antanas, nes negalėjo abejoti, juog doriškas avelių stovis priguli nuo doriško stovio jų piemenų ir dvasiškų tėvų. Per tą keletą metų spėjo sukviesti visus kunigus ant rekolekcijų, nors tiktai po dvyliką tegali susivažiuoti ir rekolekcijas vien vakacijų mete tegalima atlikti. Kasgi tame ypatingiausio, tai kad patsai visados vedė per jas. Kiek tame darbo, tas tiktai nežino, kurs buvo ant jų!

Patsai a. a. v. Antanas visados buvo savo avelėms uolumo ir dievobaimingumo pavyzdys. Kas jį matė bažnyčioje, po keles valandas klupantį akyvaizdoje Švenčiausio Sakramento, kas girdėjo jo pamokslus, be nuilsimo ir nekartą su ašaromis sakytus, kas buvo drauge su juo per atlankymą vyskupystės, tas, užtiesą, turi pripažinti, juog tai buvo tikras tarnas Dievo, ištikimas sunus Bažnyčios šv.

Kaipo sunus, širdingai mylintis savo motiną Bažnyčią, gynė ją iš visų pajiegų nuo priešų, kurie, kur tik prisisuka, stengiasi savo koją įkelti ir bažnyčią varginti. Priminsiu čion tiktai išnaikinimą skaitymo manifestų gudiškoje kalboje. Mat, a. a. kn. pralotui Krajauckui bėsant administratoriumi dijecezijos, pasisėkė gudams įvesti skaitymą manifestų gudiškai. A. a. vysk. Antanas uždraudė skaityti gudiškai, nors gana gerai

žinojo, kas jį užtatai gali patikti. Žinomas dalykas, kad toks pasielgimas a. a. vyskupo buvo labai skaudus valdžiai. Jau viskas buvo prirengus, kad išgabenti užtatai vyskupą, bet pasisekė išsikivinklioti, ir šendien, ačiu jam, suvis neskaito manifestų gudiškai, bet vien vietinėje kalboje,

Tai toks buvo vyskupas a. a. Antanas Baronauskas!

II.

Jis buvo ir nemenkesnis lietuvis. Nuo pačios jaunumėlės karštai mylėjo Lietuvą, lietuvius ir prabocių kalbą ir lyg smerties nepaliovė jų mylėjes.

Jau matušė įkvėpė jam meilę kalbos ir savo brolių, supdama savo Antanutį ir lyliuodama užmigdinančias daineles. Ta meilė augo ir stiprėjo, kada, budamas berniuku, matė vargus ir sopulius savo tautiečių ir patsai juos kilojo, o iš prigimimo gana jautrus, nebegalėjo jų neatjausti. Tokiu būdu į jaunikaičio širdį įpuolė kibirkštėlė skausmo. Patekus jam į Varniu seminariją, kada tą kibirkštėlę putė ir gaivino dvasia darbų didžiausio Lietuvos veikėjo, vysk. Valančiaus, širdyje Antano pradėjo liepsnoti karšta meilė ir troškimas pasišvesti vargdienių brolių labai. Dar budamas klieriku, parašė „Artojų giesmes“. Norėdamas tose giesmėse išlieti artojų jausmus, turėjo rupintis juos pažinti, turėjo visas kaip ir pasinerti į brolių artojų širdis, turėjo patsai jausti tą, ką jie jautė, idant tuos jausmus galėtų paskui jų pačių žodžių rubais apsilvilti. Juo labiau artinosi prie sodiečių, juo didesnę išdą atrado užslėptą jų širdyse. Drauge su stipriu tikėjimu atrado jose didelį ir karštą prisirišimą prie savo žemės ir senovės braškančių miškų. Pajuto, juog

„Lietuvių dušios

Senais miškais penėtos, viduj miško trašios:

Plikuos' plotuos' be miško lyg tartum apskursta,

Tartum džiūsta nuo saulės ir palengvėl skursta.

Noris jau dabar lietuvis plikuos' plotuos' gimsta,

Giesmėj' mišką išgirdęs be jo neberimsta.“

(Anykšč. Šilelis 314—319 v.)

Matydamas ilgėjimasi miško brolių širdyse ir patsai pradeda jo ilgėtis. Pradeda kaskart tankiaus ant vaidentuvės sparnų atsidurti senovės Lietuvoj, skrajoti po nepereinamus miškus, gėrėtis jų gražumu ir ramumu. Besvajojant apie senovę, širdis tvinko jausmais, o dušia pilna pajautų tartum „varpa pribrendus nulinko“ (Ten pat 190). Reikėjo tiktai vėjo, kad išblaškytų tą varpą, reikėjo skausmo, kurs būtų atvėręs jo širdį ir perliejęs tuos jausmus į rymo kvarmas. Vėtra užkilo, ir gimė gražiausias jo poetiškas veikalas „Anykščių Šilelis.“ Didžiausia priežastis parašymo „Anykščių Šilelio“ buvo užgavimas patrijotiškų jausmų. Kartą per lekciją, profesorius pamokslininkiškos iškalbos, nesavai gyrė gražumą ir turtingumą lenkiškos kalbos, o suvis nupeikė lietuvišką. Lietuviška kalba esant tiktai, bernams kalbėti, o koki nors gražesnį daigtą kaip antai aprašymas miško, grybų . . . . Mickevyčiaueilėse, lietuviškai tu nei nemislyk aprašyti. Tie neišmini tingi nepažinusio lietuviškos kalbos profesoriaus žodžiai baisiai suerzino a. a. Antaną. Jaunasis klierikas rižosi parodyti savo mokintojui, kad ir lietuviška kalba gražs ir turtinga, tiktai reikia ją mokėti.

Viešėdamasi per vakacijas 1858 metų ir parašė pirmąją pusę „Anykščių Šilelio.“ Dainuoja joje apie senovės Lietuvos mišką: apie grybus, krumus, medžius, kvapą girios, mišką vidurnaktyje ir bebrėkstant.

Antroje dalyje, nuo 177 eilutės ligi galui, išdėstyta, ką jaučia lietuvis giroje. Tą dalį perrašė budamas pirmą metą dvasiškoje akademijoje, 1859 m. Čia išsiliejo karšta meilė ir prisirišimas prie savos senovės. Ilgisi miškų, bežiurėdamas į plikas pakalnes, kur kitados:

„Ant seno stuobryno

Buvę pušys suaugę nuo metų šimtyno:

Tankios, augštos, lygutės, geltonos, kaip žvakės . . . . .

„Visi plotai žaliavę, pavėne aptemę;

Visos buvę viršunės vienybėn suspynė,

Kaip lietuvininkų širdys į vieną tėvynę“

(221—223; 274—276).

Atsiminęs priegtam ramumą ir patogumą, kurį miškas sutekdavo savo gyventojams, teip jo gailisi, kad negali ašarų suturėti:

„Iš to matai ašaros ir atsidusimai,
Iš to šventos pajautos, iš to giesmės imas“
(191—192) —

sako jaunas tėvynainis ir tuojaus pats išreiškia priežastį skausmo:

„Dabar visa prapuolė... tikt ant lauko pliko
Kelios kreivos, nuskurdę pušelytės liko“
(193—194).

Iš to aiškiai matome, kaip karštai mylėjo Lietuvos praeitę ir pačią Lietuvą. Ta karšta meilė lyginai apsiereiškia elegijoje „Su Diev' Lietuva“ ir tikėjimiškai — patrijotiškose giesmėse: „Nu, Lietuva, nu Dauguva, pasilikit' sveikos“ ir „Šalyj' plento po kairės ežerėlis tvokso.“ Tą trejatą giesmių parašė keliaudamas į dvasišką akademią.

Parašė ir daugiau įvairių eilelių. Daugumą jų, drauge su linksma pasakėle „Suveiga girtuoklių“ ir poėma „Dievo rykštė ir malonė“ spauzdino Ivinskio kalendoriuje, paširašydamas Jurkžtas Smalausis. Kitos eilės, kaip antai atsiminimui įsišventinimo dabartinio Kaučo vyskupo į dijakonus ir kunigus, jei kur nenusimetė, rankraštyje tebėra.

Drauge su meile tėvynės turėjo augti ir tikrai augo meilė ir prisirišimas prie šv. tikėjimo ir Bažnyčios. Geriausiu atbalsiu tos karštos meilės ir tikėjimo yra eilės vardu „Pasikalbėjimas giesmininko su Lietuva“ (Petrapilėje 1859 metų).

Apsvarstydamas, kas yra Lietuvai reikalingesnis, mokslas ar dora, klausosi, ką pasakys motinėle Lietuva. Išgirsta jos pilnus skausmo žodžius, kad klysta tie tautiečiai, kurie tik per mokslą norėtų suteikti lietuviams laimę, o klysta dėlto, juog:

„Viso svieto mokslai pageidų negesia.
Visa šviesa pilna dumų, kaitra sopulinga.

Dievo meilės ugnis tikt Petro Bažnyčioj',
Visos peklos tvanaus, dumais niekad neužlieta“.

O paskui ta pati motinėlė sako jam:

„Tu netrokšk, vaikeli, žemei daugiau nieko,
Tiktai Dvasios, tiktai meilės, gyvenimo gero.“

Supratęs, juog tikra žmogaus laimė, tai doras, pagal prisakymus Dievo ir Bažnyčios šv. gyvenimas ir patsai rupinasi koaugščiausiai doriškai pakilti ir savo tantiečius pakelti.

Bet ir mokslo neniekino a. a. vysk. Antanas. Tyrinėjimas per kelioliką metų lietuviškos kalbos geriausiai parodo. Kalbos tyrinėjime teip buvo pakendęs, juog ir poėziją užmiršo. Eilėse, parašytose atsiminimui pašventimo kn. Paliulionio į vyskupus, pats prisipažįsta:

„Kankliai tylėjo . . . ir viškai nutilo,
Širdis ataušo ir nebesušilo
Ir dainų dvasia kasžinkur pas'dėjo,
Tik kalbamokslis vienas terupėjo.“

Budamas seminarijos profesoriumi, apart kalbamokslio dvejas stambesnes knygas sustatė, „Mokslas Šventosios Iškalbos“ ir „Šventas katalikų Bažnyčios mokslas trumpai surinktas.“ Paskui, pasilikęs pavyskupiū, per vienuoliką metų užsiėmė matematika ir išdavė apie porą veikalėlių.

Užbaigęs moksliskus tyrinėjimus, savo poėtiškas spēkas vėlėk paskiria doriškam savo avelių labui. Budamas Seinų vyskupu, išguldo ant lietuviško kalėdų, velykų ir kitas šventas giesmes, išguldo „Katekizmą Tridentiskojo Tėvų Susirinkimo“, „Lekcijas ir Evangelijas“ iš Goffinės. „Graudžius verksmus“ parašo, trumpą katekizmą, ir poterius šventadieniais Bažnyčioje skaityti. Matydamas-gi, juog lietuviai dar neturi šventraščio ir, prisijauzdamas užtektinai pažinęs kalbą, kad galėtu jį išguldyti, teip karštai šoko prie to darbo, juog suvis neatsižiurėjo į savo sveikatą — ir nedabaigęs jo, turėjo persiskirti su šia pasaule.

Raštuose a. a. vysk. Antano pasistebėtinas grynumas kalbos. Savo raštuose jis patalpino visus grynai

lietuviškus ir tik lietuviškai kalbai pritinkančius išsireiškimus, kuriuos per savo amžį iš žmonių kalbos buvo surankiojęs. Reikia žinoti, kad jisai ne išknygų, bet iš žmonių burnos kalbos mokinosi. Atydžiai skaitydami „Anykščių Šilėlį“, aiškiai matome, kad daugumas, tenais vartojamų žodžių ir išsireiškimų, gyvai iš žmonių burnos paimta ir eilėn įstatyta. Kaip jam rupėjo pažinti žmonių kalbą, matyti ir iš to, kad budamas profesoriumi lietuviškos kalbos, prašydavo, idant mokintiniai besiviešėdami parašytų po 3 pasakas ir jam atveštų. Priegtam kiekvienas turėjo toje tarmėje rašyti, kokia toje vietoje vartojama. Paskui savo ranka ją persirašydavo. padėdamas balsakirčius. Paliko jų daug.

Tos pasakos padėjo jam pažinti kalbą pačiame šaltinyje. Tyrinėdamas ją, pažino visas tarmes ir tarimų ypatybes. Gerai žinodamas lietuvišką kalbą, galėjo apginti mūsų rašliavą nuo „graždankos“, kurią mums gudai prisispyrę bruka. Veikale „Замѣтки о литовскомъ языкѣ и словарѣ“ kurį tam tyčia gudiškoje kalboje parašė, aiškiai gudams parodo, kad jų „graždanka“ suvisu netinka lietuviškai kalbai.

Gindamas mus nuo graždankos, rupinosi drauge ir trusė apie lietuvišką spaudą. Paminėsiu tik artymiausią atsitikimą. Čertkovui likus Varšavos general-gubernatoriumi, vyskupas turėjo važiuoti jį atlankyti. Gana ilgai kalbėjos su Čertkovu, Išrodė jam visas blogas pasekmes uždraudimo spaudos ir teip pertikrino general-gubernatorių, juog Čertkovas, atsisveikinant, prižadėjo rupintis apie tą dalyką. Ir koks tai džiaugsmas a. a. vyskupo, kada, nuvažiavus tą patį metą į Petrapilę ir nuėjus atlankyti pernai nušautą Sipiaginą, išgirdo nuo jo buk Čertkovas rašęs apie lietuviškos spaudos dalykus ir buk lietuviai galią tikėtis spaudos.

Tikėjosi, galėšes išduoti savo raštus, bet Sipiaginą nušovė, lietuviškas klausymas užsivilkė; ir ko teip širdingai garbus senelis troško, sulaukti negalėjo. —

. . . . .

Vyskupystė, ką neperseniai penkerius metus išnaslavo, vėl našlė pasiliko, bažnyčia nustojo stropaus apgynėjo, tėvynė mylinčio sunaus, o tauta karšto darbininko ir autoriaus „Anykščių Šilelio“.

S-tis,

Lietuviškosios kilmės žodžiai finų kalboje.

☞ Lietuviai senovėje turėjo gyventi labai artimoje kaimynystėje su finais; nes kitaip negalima išaiškinti lietuviškos kilmės žodžių vartojimą pas paskutinius. Laikas, kada finų ir lietuvių greta kits kito gyventa, aiškiai negalima pažymėti, neturint tam reikalingų istoriškų žinių. Spėju, kad tai atsitiko dar prieš lietuvių giminei išsiskiriant į prūsus, lietuvius ir latvius. Dabartiniosios lietuvių kalbos balsių **a** ir **iė** perėjimas į finų diftongus: pirmosios — į **an**, antrosios-gi — į **ai** arba **ei**, duoda mums manyti, kad finiškieji lietuviškos kilmės žodžiai paeina dar iš laikų **baltiškiosios** (prūsų - lietuvių - latvių) **prokalbės** vienybės. (Slg. prūs. **zansi** „žasis“, **tiēnstvei** „tėsti“, **insan** acc. „įsas [Tverčėius, švenčionių apskritys], latv. **is's-trumpas**“, **instiks** „latv. ikškis — nykštys“; **braydis** „briedis“, **slayks** „sliekas“, **Maysta** „miestas“, **deiktas** „deiktas [Tverčėius] — daigtas“, **geits** „duona, slg. liet. pipir — **giētis** — Pfeffernuss, Pfefferkuchen“, **aysmis** „jėšmas“, **ains** „v-lėnas“. Kaip man ding, baltiškoji prokalbė neturėjo perdaug skirties nuo prūsiškosios kaipo seniausios mums žinomos lietuvių giminės kalbos. Ar tas maņo spėjimas teisingas, ne man menkam kalbos žinovui spręsti, tai tegul išriša geriaus žinantįs lietuvių ir kitas kalbas mokslo vyrų).

Čion talpinu finiškų žodžių sąrašą iš p. **O. Donner**'io (iš Helsingforso) straipsnio: „Ueber den Einfluss des Litauischen auf die finnischen Sprachen“, atspaudinto žiurnale: „Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft, begründet und herausgegeben von F. Teschmer. Leipzig 1884. I. Band. psl. 257—271, su keleta nuo savęs patėmyjimu, vildamos, kad šioji medžiaga kieno nors bus sunaudota.

Finiškai 1. **ājes** (livoniškai **āggōs**) — lietuviškai „akčios“, 2. **ankerias** — „ungurys“, 3. **ansa** — „asà“, 4. **halla** — „šalnà“, 5. **hanhe** „žasis“, 6. **harakka** — „šarka“, 7. **harjas** — „šerys“, 8. **harma** — „latv zarma - grau“ 9. **heimo** „šeima (pas Juškevičių), latv. saime, — šeimyna“, 10. **heinā** — „šiēnas“, 11. **herne** — „žirnis“, 12. **hummas** — „žambas“. 13. **jūvāt** - javai gr. *ἐνά* iš *ἐναρά*, *ἐλ-δωρος* - mitinas, gausus“. 14. **jārā** „ēras v. vēras“ - metų neturias, kuris susideda iš **vi** (=bė ohne) + jēras

„metai“, slg. zend. yāre, gr. ἄρος, malrosiškai jar, pavasaris, goth. jēra, vok. jār 'metai', prūs. ketvirt-ire ketvergas, ketvirtoji diēna; liet. ērā slg. su gr. ἔρι-φος 'jauniklis ožys', lot. aries, bažn.-sla. jarina 'vīljos'“

15. **kaima** „kaimīnas, slg. gr. κομῆτης κόμη-kaima“, 16. **kampe** „gėmbė, slg. sskr. jambha, gr. γόμφος 'Zahn, Pflöck'“ 17. **kantele** „kañklės, iš kal-klės“ 18. **kārme** „kirmėlė“ 19. livoniškai **kārpa** „kārpa“, 20. **karpe** „kėrpė“ 21. **karpio** „karbijà“, 22. **karta** „skardis rus. жестъ“ 23. **kataja** „kadagys, slg. slav. kadit“ 24. **kattila** „kätilas, kursai žodis yra skolintas nuo gothu“ 25. **kauha** káušas, rus. ковшъ, 26. **kaula** (kareliškai **kakla**) „kāklas“ 27. **keli** „kelys, rus. колѣно“, 28. **kelta** „geltas, gelt-ónas“, 19. **kerta** „kařtas, rus. черта, чертить“ 30. **kirnu** „kernà indas sviestui, grietinei padėti“, slg. sskr. karaka 'krug, karañka 'kíaušas' gr. κέτρος aukaujamas káušas, rus. кринка, latv. k'erne“ 31. **kirves** „kiřvis“, 32. **kīvas** „gývas“ 33. **kuhja** „kulys“ 34. **kuningas** „kunigas, kurį žodį lietuviai yra skolinę nuo gothu“ 35. **kūpārā** „kep-ūrė, slg. rus. чепецъ, lenk. ćap-ka; — ūrė suf. lygus tokiam žodyje ment-ūrė (meñtė, pečió-mentė)“, 36. **kurppo** „kórpė, slg. graik. κρηπίς (iš κραπίς) Art Schuh“ 37. **kuontalo** „kuodėlis (linų)“, 38. **laiha** „lėšas“ 39. **laiska** „latv. laisk's - trāge“, 40. **laiva** „laīvas, iš laid-vas“ 41. **laukki** „laūkis (jautis)“ 42. **lava** „lóva“ 43. **lelle** „lėlė“ 44. **Liettua** - Liėtuvà“ 45. estoniškai **lina** „linā“ 46. **lohe** „lašis“ 47. **lūta** „šlūta 48. **maja** „latv. māja“ 49. livoniškai **maijas** „latv. maigs, sanft, süss“ 50. **malka** „mālka“ 51. **māntā** „meñtė pagalys ālui mēsti, pečió-mentė rus. лопатка, vediškai manthā 'Quirl', sen. - normaniškai ‚mōnd-ull' 'Drehholz', prūs. mandiwelis мутовка, sanskritiškai manthara, Stab im Butterfass. liėt' ālų, mišą mēsti, menčiū, menčiaū, mentālas“ 52. **metsā** „mėdžias“ 53. **moisio** „latv. muiža, etym. man neaiški, bene latviai skolino nuo finų“ 54. **morsian** „marti, slg. gr. ἡ δά-μαρ, genit.: δά-μαρτος цурыга, жена“ 55. **nuiga** „latv. nūja lazda“ 56. **olūt** „alūs, t. y. rauėvas gėralas slg. liet. aliksniis (Dūsetos, Ežeriūnų apskritys) rus. алый, pers. ala, sen-vokiškai, elo, elawer краснобурый, темнокрасный, sskr. āru“ 57. **oinas** āvinas 58. **paimen** „piėmuō,“ gr. ποιμήν, 59. **pakana** „pagōnas, irgi ne liet. žodis“ 60. **pakla** „pakelė Strumpfband 61. **panu** „prus. panu Lohe 62. **pāsma** „pōsmas 63. **patukka** „botāgas“ 64. **perkele** perkūnas, slg. kánti mūsti“ 65. **pīrakka** „pyrāgas, bene slaviškas žodis?“ 66. **pirtti** „pirtis slg. peřti“ 67. **porsas** „pařšas“ 68. **putro** „putrà“ 69. **rastas** „strāzdas“ 70. **ratas** „rātas, risti, ritulys“ 71. **rīhe** „rejà, rus. pura“, 72. **rippa** „ripà, ripkà mūsti; — žodis man neaiškus.“

73. **ruis** „rugys“. 74. **runo** „latv. runas, runāt šnekēti. 75. **sahra** „žāgrē: šio žodžio etymologija man nežinoma“. 76. **salò** „salā, in - sula“. 77. **seinā** „siēna; slg. liet. siēti rīšti. saītas, sijā, siē - tis etc., sskr. sināti binden“. 78. **seula** (karelišķai sieķla, estonišķai sōgel) „sēķla“. 79. **siemen** „sēmenis“. 80. **silakķa** „siķkē — etym. neaišķi“. 81. **sirppi** „latv. cirpe Sichel, slg. liet. kirpti“. 82. **sisar** „sesuō“. 83. **sisna** (liv. **siksnōs**) „siķsnā - etym. neaišķi“. 84. **siula** „siūlas“. 85. **sulhase** „latv. sulainis, - etym. tamsi. 86. **suka** „šūķos, graiķ. *ἀκωχ*“. 87. **taivas** dangūs — „Diēvas“. 88. **takķia-ise** „dagys“ „dagūs“. 89. **takla** „dēģlas“. 90. **talkō** „talkā; telkti“. 91. **tarķa** „daīžas“. 92. **tarina** „taīti; tārymas“. 93. **tāte** „tetūlē“. 94. **terva** „dervā“. 95. **tūhķā** „tūščias“. 96. **tūma** „dūmai“, 97. **tuohi** „tōsis.“ 98. **tupa** „stubā, iš vok. skolinta“. 99. **turķu** „tuīģus, regis slav. žodis“. 100. **tūtār** „duķtē“. **ūhi** „oīģys, gr *αἴψ-αιγός*.“ 102. **virpo** „virbas, slg. grauķa - **vīrba** (Dūsetos) nedidelē ķuvelē“. 103. **vāķa** „vāģis.“ 104. **villa** „vīlna.“ 105. **vako** „vagā“. 105. **vaippa** „vēpē (bene viēpē, man tas žodis nežinomas) „Weiberdecke.“ 106. **virve** „virvē rus. верёвка“. 107. livonišķai zermi „šīrmas“.

K. S.

Tiktai niekam nesakyk!

Scenišķas vaiŗdelis.

Ypatos.

Nochumas, subankrutēķes buvusysis karķemnickas.

Sorē, jo pati.

Rimķa, elģeta-amatnickas, Raiķuōķiu pramintas.

Scena — buvusysis ķydo ūinkius.

I.

Sorē (iģigena ausis uģsiēmusi savo vyrā, muķdama ģ nugarā ģ spiegdama) Du, chalera, zoll dein kopp!.. Čhalē — nito, fiķ — nito... Rytoj ūabas, o tu su bobomis uģ ūalto peķiaus sēdēsi!... Ar Sorē Nochum, pirmoģi miestelio bame, praģinēti eis? Tik pasirodyķ be faģģlio — aģ tau darzdos plauķus paskaitysiu!... (Pagrumoģus kamķķiu, išbēģa).

II.

Nochumas (tebebēgdamas aplink). Halt!... halt!...
 gevalt!... Liebe Sore!... (sustojes, baimingai). Uch!...
 nebēr?... Tai iškalbēlē moteriškēs! I Talmuda netilptu,
 kā ji per pusē dienas, supykus, prikalba. Aš misliju —
 galva pragriauž. O gal jau ir pragriaužē? (Čiupinēja
 momoni). Niu, pažiūrēkite, ar jau pragriaužta Nochumo
 galva? (Palenkia galva). Ne? Tai vis tiek: dar viena tokia
 istorija, ir Nochumo makaulēje — skylē, kaip su gražtu
 grīžta... U-ui, Sore, Sore! j kā tu išvirtai? Tokia grose
 dame, tokis grose šik, ir teip šaukti ir muštis, kaip koks
 silkių pardavējas!.. Fe, Sore! tai nepadoru!... Ksantype!...
 Tikra Ksantype!... Kas tai buvo Ksantype? Vienas
 puryc man sakē: „Tavo Sorē — tikra Ksantype.“ Ny!
 tad Ksantype yra tokia pat švelni moteriškēlē, kaip mano
 Sore. O jos vyrelis, tur but, toks pat Nochumas. Ne!
 ne Nochumas: rodos, Sokrates vardu, bet tokspat nuolaidus
 žydēlis, kaip ir aš. Sako jis: „Kad įpykusi žmona
 pagauna kalbēti — geriaus tylēti.“ O, tai kluger kopp!
 Tylējo jis, tyliu ir aš. Kad Ksantype, kalbėjus, kalbėjus,
 kā turėjus, ir ant galvos jam padēs: pamazgas — ne
 pamazgas, kaltkugel — ne kaltkugel, jei bus tai šabas,
 tai Rebe Sokrat ir tada tyli: po audrai, sako, reikia būti
 lietui. Niu, jis — nepaprastas Rebe: jis gal koksai
 garsingas Codik. Aš, paprastas Nochumas, galiu tylēti
 tik tada, kada kalba; kadgi ima kā nors ant pečių ar ant
 galvos dēlioti, aš veliju „entleif“ padaryti... Niu,
 entleif-greičiau padaryti, neg ciurik sugrižti... Sako:
 faiglio dēl šabo reikia. Aš ir pats žinau, juog reikia.
 Tik iš kur paiksi? Faigli faiglis teatveda, o mano kasa
 seniai jau teip-pat tušti, kaip šitas šinkius. Švarc jur,
 kaip Nochumas nubiednėjo! O kitą kartą? (Su pasigerėjimu).
 Šinkius pilnas — sėstis nebēra kur, stati... Nesuskubi iš
 baškos leisti... Rankų kone bučiuoja, kad tik jiems
 pirmiaus. Tai buvo handel! Buvo pelnas iš degtinēs,
 pelnas ir iš gojų: če susipyko, če susitaikino; če sūdijos,
 če vekselius rašē, če... kitam pinigai iš kišenēs iškrito:
 kuriam-gi girtam iš kišenēs neiškrenta?... O dabar...
 (ima iš postalēs dvi pusbutelki ir vėl atideda) štai, ir visas

handel . . . zoll dein kopp!.. ir su tuo dar slėpkis: užeis liubrikai, ir sėdėk kalinyje — štropą kas-gi mokės? Nebėra goju . . . o čė Sore . . . kas bedaryti? (staigiai atsimeta durjs). Vai! vėl Sore . . . koks jės nekantrumas!.. (Slepias į pastalę Įeina Raišnotis su terbomis iš abiejų pusių, sunkiai ant kriukių pasiremdamas).

III.

Raišnotis (dairosi ir, nieko nematydamas, piktai meta kriukius į kerčią). Tfu! kad tave perkūnas . . . Sėdėjau, sėdėjau — visą pusdienį; sušalau ant šlapdrabos, kaip šuo, — o pelno — tris skatikai! Tai tau — katalikai! Pėtnyčia šventa . . . šventą Kryžių dalija, o bažnyčioje — tik kelios davatkos: šlapdrabos pabijoj! Oi, duos jums aname sviete už tą šlapdrabą! . . . Tfu! su savo ir katalikyste: pikčiau žydu . . .

Nochumas (iš pastalės išlįzdamas). Ny, kodėl nebus pikčiau žydu? Dėlko katalikai negali būti pikčiau žydu?

Raišnotis (išgirdęs balsą, puola greitai prie savo kriukių, bet, pažinęs Nochumą, blaškia atgal). O tu-gi, parka, ko po pastalės landžioji?

Nochumas. Niu, kodėl aš negaliu po pastalės landžioti? Mano stalas, mano ir pastalė: čė visur — mano.

Raišnotis. Bene pati pavijo?

Nochumas. Niu, kodėl pati negali pavyti? Ir pati mano . . . Ar gersi? Gavai?

Raišnotis. Dar klausia! Nejaugi pasiklaustų apie tavo pačios sveikata, aš čė užėjau? O gauti — kas velnias duos! Štai . . . (Išpila keletą kapeikų ant stalo).

Nochumas (beišimas pusbutelkę, atgal atideda). Niu, su tokiais svečiais negali būti handel. Už tuos tegu tau pati vandens įneša, ne degtinės. Už tuos poterius kalbėk, ne degtinę gerk!

Raišnotis (patsai siekdamas.) Duok, parka! Kas tau rūpi — būs užmokėta.

Nochumas (gindamas). Žinau, ir kuo: baltosiomis kiaulėmis iš už apykaklės. (Įsisprendamas). Pažįstame tokios piniguočius: gers, gers, o kad reikia užmokėti — lopinius nešk ant licitacijos. Tik niekas neperka.

Raišuotis (užgautas, irgi įsisprendamas). O ką žinai? Gal ir pirktų, kad žinotų, kas lopiniuose yra.

Nochumas. Tos pačios baltosios.

Raišuotis (ištraukdamas maišelį). Kad tujan tokių baltųjų turėtumei, postalėse netupėtumei; tris šimtai, kvaily! . . . Žemėn, parka, kepurę prieš miesto gyvatelį! (Vaikščioja su dideliu rimtumu, įsispredęs, augštai kojas pakeldamas, maišelį prie strėnų turėdamas).

Nochumas (į šalį). Zeh, mol! . . . tas gojpalais — faigliais turtingas . . . Niu, Nochum: laimė pati pas tave atėjo: jei nesusiglobsi — bus pakaušis kiauras (balsiai. Lipšniai — nužemintai, kepurę nusiimdamas). Niu, prieš tokį gyvatelį kodėlgi kupurės nenusiimti? Netik nusiimsime, bet ir stovėte be kepurės pastovėsime. Prašome, pone gyvatel, degtinė!

Raišuotis ima ir iš paties butelio traukia, pasilsėdamas lyg galo.

Nochumas (į šalį). Triaukia, zoll dein kopp, neubagiškai. Tai gerai! (balsiai). Prašome sėstis! Tokių svetelių seniai beturėjau: vis tas prakeiktas monopolis atmušė. Kad, dėkui, Tamsta neužeitumei, negut pasikarti prisireiktų iš nuobodumo.

Raišuotis (raugėdamas ir į tuščią butelį žiūrėdamas prieš viešą). Ale tu nėkam nesakysi? Monopolyje jug trimis kapeikomis pigiau gaučiau. Bet kame gersi? Namie? Pati kibs už krutinės, kaip tavo Sore. Ant ulyčios? Žmonės pamatys ir, nors patįs daugiau išlaka, skaitys už priderystę pasipiktinti: tai tau — ubagas! tokiam né alužnos neverta duoti! . . . Tad gi nėkam nesakyk!

Nochumas (į krūtinę mušdamas). Tikėk man, pone Raišuoti . . .

Raišuotis (prišokdamas). Koks aš tau — raišuotis? Aš emu Rimša!

Nochumas (kloniodamas). Atsiprašant gero žmogaus! Tikėk man, pone Rimša: Nochumas moka savo prietelių šlovę ginti. Nėkam gyvam nesakysiu!

Raišuotis (linksmi). Nochumėli! . . . Klausyk: galėčiau ir nebestipti pabažnyčiais.

Nochumas (pertikrinančiai) Aš Tamstai ką pasakysiu. . . Bet prašome-gi sėstis — bus geriau kalbėtis. (Raišuotis, bovydamas, su maišeliu į delną mušinėja. Žydas godulingai tai seka). Aš Tamstai, pone obyvateľ, ką pasakysiu . . . Aš savo amžiuje daug esmu pinigų pervertęs ir jų verčią žinau pergerai. Pinigai — kaip mašynos garas: garink sau vandenį, kiek nori, — kol krano neatsuksi, nevažiuosi; kol maišelio neatrishi, nepasidžiaugsi . . .

Raišuotis (maišelį į antį įsikišdamas). Kaipgi, kaipgi! . . . Štai ir berišas . . .

Nochumas. Uii! kas aną liepia rišti? Tamsta manęs dar nesupranti, o aš Tamstai teip gerai patarčiau, kad ir mirdamas, Nochumo neužmirštumei: aš žinau paslaptį, kaip, visus pinigus tebeturint, galima kasdieną lyg soties degtinėlę traukti.

Raišuotis (užimtas). Bene ką? Butų gerai — teip apsvirtus, kad ta sau girtas visą dieną su pačia gulėtumei, o už tave — pinigai dirbtų. Tai sakyk-gi!

Nochumas (atsineša antrą pusbutelkę). Če gali išeiti geras interesas . . . Verta jį iš kalno apšlakstyti. Šitą aš pats statau, idant žinotumei, kaip Nochumas gerai tau pataria. Kas dabar Tamstai iš tų pinigų? Yra jie ir nėra jų (geria abudu). Ar atsikąsi? Ar atsiplėši? Šuo tegu pinigus kramto ir plėšo . . . tfu! Ko verti šitie popiergaliai? Tiek pat, kiek tie lopiniai: pridėk nors pilną kuparą — vis, kaip buvai, teip ir būsi — tikras ubagas! (geria abudu; paskui Raišuotis vienas begerioja, o Nochumas tik pilsto).

Raišuotis. Tiesa, tiesa, kad tave perkūnas! (vėl išsitraukia maišelį). Visą amžių į tą maišelį dėjau, o paguodos iš to tik tiek, juog retkarčiais abudu su boba perskaitova ir,

ar jau daug, pasižiūriva. Kad nebūčiau pilkosios po truputį ragavęs, per 30 metų būčiau antrą tiek turėjęs.

Nochumas. Tikrai? U-ai, kokia pragaištis! Tse — tse — tse! 600 rublių!... Gevalt — tai pusė dvaro! Bet ar žinai, kad dar galima tas dalykas pataisyti? Ko nepadarei per 30 metų, gali padaryti per keletą metų: tik paskolink kam už žydiškas palūkanas.

Raišnotis (vėl maišeli įsikišdamas). Nėkados! kam-gi įduosi? Tuoj visas svietas ims šaukti: Raišnotis — pini-guočius: nebereikia jį bešelpti! jis už mus pačius turtin-gesnis!.. Ubagai su lazdomis nė ant šventoriaus nebeįsi-leistų.

Nochumas. Ny! kam tai reikia žinoti? Galima duoti prieteliui, kurs nėkam gyvam nepasakytų.

Raišnotis. Taigi, kad nepasakytų. Bet kas?

Nochumas. Nors aš pats.

Raišnotis. Tfu! kad tave kiaulės suėstų...

Nochumas. Niu, kam jos turi būti? Geriau Tamsta jas suėsk, tai bus ant sveikatos. O spiaudytis — nesi-spiaudyk: aš duočiau Tamstai po penkis ant mėnesio.

Raišnotis (apgirtas.) Po penkis ant mėnesio... Tai kiek-gi būtų ant metų? (skaito ant pirštų.) Čė penki, čė penki, čė penki...

Nochumas. Šešios dešimtys rublių gyvo sidabro už tris šimtus; dvidešimti rublių už vieną šimtą. Per penkerius metus turi antruosius 300!!! (pašokdamas nuo sėdinės). Ar girdi, pone Rimša? Per penkerius metus — dvigubą kapitalą!

Raišnotis (nušvites.) Gerai būtų, kad tave perkūnas! Tuoj Bryliaus gričelę nusipirkčiau, tai ir arendos tris rubliai ant metų liktų. Tris rubliai, rodos, niekai; o per trisdešimtis metų jau, žiūrėk, kiek išmokėjau. (skaito ant pirštų.) Čė tris dešimtys, čė tris dešimtys...

Nochumas. 90 rublių. Tai jau už pusę triobelės ir užmokėjai. Pridėk dabar ir tuos prie 300, tai ir visi keturi bus.

Raišuotis (raugėdamas.) Ge-gerai butų, kad tave perkūnas! Bet, palauk: tu sakei, juog ir degtinės galėsią kasdieną srėbti?

Nochumas. Niu, kaip geram prieteliui ir iš-pat senovės pažįstamam, aš duosiu tiek, kiek nė vienas žydas nė nuo ko nepareikalavo: aš Tamstaimokėsiu tik . . . neišvirsk, nusigandęs . . . po penkis ant nedėlios! . . . (Tyli pirštą augštyn iškėlęs.)

Raišuotis (stodamos ant nebetvirtų kojų, godulingai uždusdamas). Po penkis ant nedėlios . . . tai ant metų butų . . . (skaito ant pirštų). Če penki, če penki . . .

Nochumas. 260 rublių! Ar girdi? Ar supranti: 260! Tad: kad tu kasdieną girtas gulėtumei, kasdieną po visą kiaulę suėstumei (į šalį) tfu! zoll dein kopp! (balsiai) ir tai ne per penkerius, bet per dviejus — trejus metus dvigubą kapitalą pasidarytumei: ir grįčelę nusipirktumei, ir vis tiek pat tebeturėtumei.

Raišuotis (labai pradžiugęs koja treptelėjęs). Na, tai gerai, kad tave perkūnas! Tik tu kam nepasakyk!

Nochumas (į krutinę mušdamas). Tegu mane kiaura žemė prarytų . . . tegu iš tos vietos neišeičiau . . . tegu mane Sore kasdieną teip griaužtų, kaip šendien griaužė. . .

Raišuotis (girtas). Kad tu kam pasakysi. . .

Nochumas (trepinėdamas). Po cheirim! . . . Kad tave perkūnas . . . Ar tu žinai, kas tai yra žydiškas cheirim? Tai brangesnis už jusų broliją! . . . Prisiekti galiu, kaip tik nori!

Raišuotis. Prisieki-gi . . . Pasilipk kur nors augščiau, kaip ant desincioro laipsnių! . . . (Nochumas stojos ant kedės). Iškelk ranką (Nochumas iškelia). Sakyk: kaip aš augštai, kaip ant trijų desincioro laipsnių, stoviu. . .

Nochumas. Kaip aš če ant trijų. . . ne! dešimties, laipsnių stoviu. . .

Raišuotis. . . Teip tegu mano giminė lyg trečios kartos pražuva, jei aš kam nors pasakysiu.

Nochumas. ...Teip tegu mano giminė lyg trečiosios... e! suvisam: lyg dvidešimtosios kartos pražūna, jei kam nors pasisakysiu, juog nuo pono obyvatelio Rimšos pinigų skolinaus.

Raišuotis. Amen!

Nochumas. Omn!

Raišuotis. Še, maišelis!... bet palūkanas iš kalno... kas pėtnyčia — po penkis rublius.

Nochumas. Iš kalno, kas pėtnyčia, po penkis rublius... štai, pirmą sykį! (riša maišelį ir duoda).

Raišuctis. (džiaugsmingai, augštyn popierėlį iškėlęs šoka kazoko).

U-a, Raišuotėli!

Bus degtinės, bus trobelė!

Nochumas. (irgi maišelį iškėlęs, priešais šoka).

U-a, Nochumėli!

Yra faiglių, bus ir baiglių,

Bus ir chale, fiš!

(Ant to triukšmo įbėga Sorė su žerstekliu ir stačiai prie vyro),

IV.

Nochumas (majestotiškai kairę iškeldamas ir išaugšto žiūrėdamas). Stoj, kvaili boba: atmink, juog tu pirmoji miestelio dame: die faigle es y'do!

Sorė. (nuleisdama kačergą) Faigle si do??

Raišuotis. Dabar vekselį.

Nochumas (kepurę užsidėdamas). Kokį vekselį?

Raišuotis. Kaip, kokį? Kad žinotume, juog tu nuo manęs paėmei...

Nochumas. Kad žinotume?? Kam tai reikia, kad žinotume? Jug mudu ir be to žinova; o kad žmonės žinotų, tau jug nereikia, Raišuoti...

Raišuotis. Rimša!

Nochumas. Raišuoti, nes tau alužnos nebeduotų, ir tu, nežmoniškų palūkanų belaukdamas, badu su boba pastiptumei.

Raišuotis (susipratęs, griebia Nochumą už krūtinės). Atiduokš piinigus!...

Nochumas, Sore! Da hast du Geld... Entleif! (Sorė, pagriebusi maišelį, išbėga.) Apsistok, Raišuoti!...

V.

Raišuotis (kratydamas, žviegia). Atiduok piinigus!... Žmonės, gelbėkite!... O, Dieve... trijų dešimtų metų pelnas...

Nochumas. Raišuoti apsistok! Ką bepridės? Man pinigų reikėjo — tu man paskolinai. Tau paslapties reikėjo ašen baisiai prisiekiu — nėkam nesakyti, išturėsiu, nėkam nesakęs. Pinigų tu, kad ir žmonės subėgtų, nebegausi, tik iš geros valios paslapti sulaužysi. (staigiai išsitraukia ir bėga pro duris),

Raišuotis (puola prie savo krukių). Užmušiu, kirmėle!...

Nochumas (galvą iš uždurių iškišęs). Apsistok, Raišuoti! Kas didžias palūkanas siūloja, pinigų nėkuomet neatiduoda. Baikis, Raišuoti! tu ir vėl uždirbsi, tikai nėkam nesisakyk!... (užsidaro ir užsirakino).

Raišuotis (drožia su krinkiu - jau į uždaras duris ir, plaukus draskydamas, krenta ant žemės). Mano pinigėliai!... Ką pati man besakys?!...
V-s.

Vincas Pilvazas.*)

Pakviezdavo į talką keletą su geroms galvoms vyrų, dainuodavo, bliaudavo visokiais balsais ir ant galo padarydavo per visas miestelio ulyčias procesiją. Nežiurint į tas vaišes ir linksmybes dėdė Vincentas

*) Pradžią mat, Tėv. Sarg. 1902 m. M. 12, pried. l. 54.

neužmiršdavo paprašyti nuo vaikino rublio. Juk neveltuo: prirėdys jam kur kas geresnį gaspadorių.

Keletą dienų praslinkus, kaip regi ir šliaužia nuleidęs nosį Bizdziunas pas Pilvazą pasiskustų ant savo priepuolio ir prašytų pagelbos, nes jo bernas Mikodimas pabėgo. Pilvazas turi gerą širdį. Paėmęs nuo nelaimingojo tiktai vieną rublį, ir išgėręs su svečiu dvi kvaterki „kazionos“ vėl pradėdavo viršiaus aprašytą istoriją: atkalbinėjo bernus, mergas, piemenis ir tt.

Vincas Pilvazas netik buvo garsus, po pirduliškiečius ir už kelių mylių aplinkui, bet ir neprastai jam klojos: galėjo veido prakaite savo duoną valgyti, turėjo iš ko lengviai pragyventi. Vienok sunkiai griešytų, jei kas pasakytų, kad jis perbrangiai už degtinę plėšė. Tai netiesa. Kaip monopolis adaras, pas Vinčą visados už tą pačią prekę kaip ir ten gaudavai skystimo, — gali tai visi Pirduliškio girtuokliai paliudyti. Bet kaip jau uždaro monopolį — kitas rokundas! Mokėk, bondžiau, ant pusbutelkos vienuolika kapeikų brangiau!

— Žinai, brolau, kiteip mūsų nepritrauksi ant saldumynų, — džiaugdamosi iš savo gudraus išradimo kalbėdavo ponas Vincentas. —

Vieną kartą senis Kibildis patikęs mūsų Vinčą Pilvazą su butelkomis ant u.yčios užklausė: — Pasakyk man, geradėjau, kuo biauirus gyvis, ar girdi, maitinos?

— Et, dėdė niekus tauški! — nedrąsiai atsiliepė Pilvazas. Mat žinojo jis, juog senis Kibildis t ankiu mėgdavo per prilyginimus kalbėti. — Kuo maitinos? Ar aš žinau . . . Krauju maitinos.

— Ispėjai, mano balandėli! — uždėdamas ant jo peties ranką prabylo seniukas: — Mūsų žmonių t. y. lietuvių krauju, jų prakaitu, jų ašaromis, teip sakant, maitinos visi platintojai girtuoklystės. Nes ir kiek tai kyla, teip sakant, per anų kaltybę barnių, muštynių, provų, — teip sakant, — neteisių prisiekų, kiek paleistuvysčių, kiek vargo, kiek ašarų — kas surūkuos! Kiek šeimynų, ar girdi, vargsta ir raudoja teip sakant, per kiaurą savo amžių, juogei jų tėvelis įpratęs pas

slaptos degtinės, ar girdi, kupčių užsipilti, pragėrė visą savo mantą, arba, teip sakant, ir patį gyvenimą. —

Trokšdamas savo prašnekėjimą, kiek galint meilingiau užbaigti, šiais maždaug žodžiais kreipė senis Kibildis į garsų platintoją po Pirduliškį girtuokliavimo:

— Žinau, — tarė jis — turi Tamsta, panie Pilvazai, teip sakant, nemažai neprietelių, kurie norėdami tavo darbus, ar girdi, ir nuopelnus akyse svieto sumažinti, kartkarčiais įkalbinėja pamesti slaptų perdavinėjimą, teip sakant, monopolinės. Tu jų neklausai, kaip ir neklausai Dievo Bažnyčios. Užtad, ar girdi, esi vyras! Sakais lengviai galis kapeiką nupelnyti? Gali vis tai buti. — Bet ar žinai Tamsta, panie Pilvazai, kad ir tavo, teip sakant, gudrame pakaušy — nepaniekinant teip „vožnios“ asabos — biaurus gyvis teipogi lengviai sau maistą nupelno? Kur nežinosi — žinai! ar girdi, pasilik sveikas! —

Taręs tai senis Kibildis išsiėmė iš šimtakvoldės ragelį šniaukamosios, pamėžė porciją, užsitraukė ir atsisveikinęs sau nuturseno.

Vincas Pilvazas paėmė Kibildžio žodžius giliai į širdį, pametė nedorą amatą slaptu perdavinėti degtinę, ėmė padoriai darbuotis, sutaupė kapeiką, uždėjo mėsos krautuvę — ir šendien su didžiu pelnu perdavinėja Pirduliškio boboms vėdarus ir dešras.

Mikalojus Dagilėlis.

Apie nelaimingas pasekmes girtybės ir vartojimo degtinės.

Girtybė (apsirijimo griekas), kaip žinoma, priguli į skaitlių didžiųjų nusidėjimų. Žmogus saunoriai pasigerdamas teip, kad jau negali atskirti gero nuo blogo arba jei prasiblaivęs neatsimena, ką girtas būdamas darė arba kalbėjo, tuomet jau kaltas yra mirtino nusidėjimo. Bet ir žemesnis girtybės laipsnis yra nemaža nuodėmė, jei iš to išeina papiktinimas, pavodijimas sveikatai, nesutikimas

moterystėje, arba pridermėje auklėjimo vaikų apsileidimas. Dėltogi ir Dvasia šventa sako: Nesilankyk pokyliuose girtuoklių; nes kurie girtybe bovyjasi, pragaiš“ (Prov. 28, 20. 21).

Girtuoklį Dvasios šventos dovanos apleidžia. Kaip bitės bėga nuo dūmų, sako šv. Bazilius, taip Dvasios šv. dovanos šalinasi nuo girtybės. Nuo girtybės niekuomet nečystata neatsiskiria; užtat ir šventas Povylas mokina: „Nepasigerkite vynu“ (o juo labiau degtine), „kuriame yra nečystata.“ „Niekados netikėsiu,“ sako šventas Jeronimas, „kad girtuoklis čystatoje prisilaikytu.“ Liotas, kursai ir Sodomoje čystas buvo, sykį pasigėręs, dasileido paleistuvystės, vyno pergalėtas.

Girtybės nusidėjimas įveda žmogų į baisų pavojų amžinos prapulties. Kiti nusidėjeliai po įtekme baimės prisiartinančio myriu, gali turėti nors šioki — tokį gailestį ir užsipelnyti atleidimą; girtuoklis nei į gailestį nei į mėtavonę nėra gabus; ir jei girtybėje jį mirtis užspėja, be abejojimo į prapultį eina. —

Pasekmė girtybės visokio skyriaus nusidėjimai yra, nės „girtybė,“ sako šventas Ambraziejus, „yra šaltinis, motina ir pradžia visokių nedorybių, kurios be sunkios Dievo bausmės nepasilieka.“ „Kam bėda? kėno tėvui bėda? kėm vaidai? kam duobės? kam be priežasties žaizdos? kam traiškanojimas akių? ar ne tiems, kurie sėdi prie vyno ir užsiėmę ištuštymu stiklelių?“ „Bėda jums, kuriu pakėlėte gerti vyną,“ sako Izajošius pranašas (5, 22). Žodžiai Dvasios Šventos, apreiškime švento Jono užrašyti, prie girtuoklių geriausiai tinka: „Ir tas gers vyną rustybės Dievo, kurs yra sumaišytas su tikru vynu, kielike rustybės jo: ir bus kankintas ugnimi ir siera, po akimis aniolų šventųjų ir po veidu Avinėlio“ (Ap. 14, 10).

Girtybė yra tai tikriausias velnio žabangas; nėra kito tokio nusidėjimo, kuris tiek naudos pekloi duotų, tiek ašarų žmonėms iš akių išspaustų, tiek vargo jiems pridutų ir labiau žmones ant žemės praretintų, kaip tai daro girtybė. „Girtybė,“ sakė angliškas ministeris

Gladstone „daugiau blogo tarp žmonių daro, neg tris sykiu imtos nelaimės, tai yra: karė, badas ir marai.“

Dirtybės paveizdai pasitaikydavo per visus amžius, bet tekančiame amžiuje, į angščiausį laipsnį pašoko, ir tai ne viename krašte ir ne vienoje viešpatystėje, bet visur, kaip plati yra pasaulė.

1884 m. randava statistika Prancūzijoje parodė, kad abelnas skaitlius išgertos degtinės išneša 14 milijardų ir 800 milijonų stiklelių per metus. Prie sunnudojimo tokios daugybės degtinės žinoma, kad ir karčiamų skaitlius nemažas.

1875 m. suskaityta buvo visoje Prancūzijoje 342620 karčiamų; šendien yra jų 400 000, tai yra: ant 94 gyventojų pripuola viena karčiama, neskaitant 26000 karčiamų pačiame Paryžiuje, kuriose skaitlius atsilankančių kasdieną auga. Didelė vienok yra skirtis tarp šiaurinių ir pietinių apygardų. Šiaurinėje Prancūzijoje, kur vynmedžiai neauga, abelnai ant kiekvieno prancūzo išeina per metus po 20 litrų degtinės; bet jei atskirsime negeriančias moteris ir mažus vaikus, jei priimsime pasargą deputierito Claude, kad tiktai aštunta dalis gyventojų tevartoja degtinę, toliau jei neužmiršime, kad randava statistika nėkados tikra nebuna (nes pravaruose ir pardavinyčiose parodymai vis mažesni išeina, neg yra ištikrųjų), tai pažymėtas skaitlius litrų pašoks į skaitlių 10 sykių didesnį. Nuo 50 metų angštesnė draugijos sluoksnis pradeda iš tų peklos žabangų liuosuotis; o sulyg darbininkų, tai ji juos vis labiau ir dručiau veržia, iš ko lengva dasiprotėti priežastį jų vargo ir morališko nupuolimo. Kasdieną anksti eidami į darbą, vakare grįždami namon, beveik ant kiekvieno žingsnio, turi su viliojančiomis juos karčiamų pagundomis kovoti, ir žinoma, nevisados pataiko joms atsispirti, jeigu, pagal išrodymą statistiko de Folleville, kasdieninė kiekvieno darbininko išlaida išneša ant degtinės ne mažiau, kaip po du franku (? Red.) Todėl-gi socialistai, vietoje sapnuoti apie sulyginimą luomų, jei žmonių laimė tikrai jiems ant širdies guli, tegul labiau mislyja, kaip tuos nelaimingus ištraukti iš tos peklos nevalios. Gyvendami jie blaivystėje ir kasdieną tik po viena franką atidėdami, į trumpą laiką turtingais taptų ir nuo nieko pagalbos nereikalautų. —

Teip esant su girtybe Prancūzijoje, tegul niekas nemislyja, kad kitose viešpatystėse geriau būtų. Prancūziją toje bjauriausioje ydoje kurkas labiau prašoka: Anglija, Vokietija, Prūsai, Suvienytos Amerikos Valstijos, Danija, Belgija, Švedija ir plati Gudija*), kurios kiekvienas beveik gyventojas už didžiausią laimę laiko, sulaukti tokį laiką, kad pradėjus nuo ryto, kas valanda galėtų po vieną „riumką“ išversti, prieš pietus dvi, po kiekvieno viralo po vieną; o po pietų iki einant gulti tą pačią istoriją atkartoti. Pasakojė man vienas mano pažįstamas, kad darbininkai, sutraukti iš Gudijos prie dirbamo iš Gordino į Alytą geležinkelio nors ant dienos po rublį, o kits ir daugiau uždirba, pabaigoje vienok skatiko prie dušios neturi. Nėra tada stebėtis, kad jie išrodo kaip elgetų minia: drabužiai ant jų suplyšę, kumelkos liesos, beveik šarka įsikadus paneštų, vežimai, tartum laikuose patrijarko Nojaus dirbti, geležies už skatiką juose nerasi, o ratų gurgždėjimas važiuojant nesvietiškas. Gudiją, apart kitų morališkų negalėjimų, girtybė, kaip vėžys, ėda; tai-gi ir įvedimas monopolio, ne iš kitos priežasties užmanytas kaip tiktai girtybės tvano versmei užgriauti.

Senovėje girtybė buvo turtingųjų yda, o žemesniejie žmonijos sluoksnis nuo vyno pasigerti negalejo, nės neturėjo už ką vyno pirkti; degtinė-gi ne taip buvo prasiplatinus; — šendien-gi, kad mokslo paremtos pramonės daėjo iki to, kad jau ne tikt iš žemės vaisių, bet beveik ir iš senų tvorų degtinę varyti išmoko, tai ir paskučiausiame kaime gyventojui ji lengvai gaunama.

Apart apščių degtinės išdarbių (produkcijos) nemažai patraukė prie jos sunkus šendieninis darbininko padėjimas dirbtuvėse. Užduotė, kokią šendieninė pramonė ant darbininkų deda, reikalauja nuo jų tokios energijos ir vieko, kokio jie neturi. Darbas sunkus, o pajegos menkos; darbininkas anksti keliasi iš lovos, visas nuo praėjusios dienos darbo kaip sumuštas, o atsilsėti nėra kada; noroms nenoroms turi eiti dirbtuvėn, nes kiteip kasnio duonos neturėtų. Jo galvoje, kaip puode, maišosi, ir jei jis yra

*) t. y. Maskolija.

prakilnesnio proto, apart kuniškų kentėjimų, stoja jam prieš akis dvasiški kentėjimai nelaimingos ateities. Tokių paveikslų varginamas, kad beeinant dirbtuvėn prieina karčiamą, sveikina ją, laipo rojų pakelėje į peklą. Užėjęs išgeria vieną, kitą stiklelį degtinės, nuo kurios, jam rodos, nepaprastą stiprybę savyje jaučia; vargas jau jam ne sunkus, varstotas nebaisus, proto aiškumas veikia sugrižta. Vakare, grįžtant iš dirbtuvės, ta pati istorija atsikartoja; vietoje skubintis namon, užėina su draugais į karčiamą; stikleliai ant stalo skamba, atsiduodanti nuodai garuoja iš burnos, ir diena teippat baigiasi, kaip prasidėjo. Tankiai teip atsikartojant, papratimas veikia prisikabina, po kurio įtekme darbininkas nepajegia atsispirti karčiamos pagundai, kuri jį vilioja paveikslais nuodijančių gėrimų. Įpuolęs į tokį papratimą darbininkas, jei yra nevedęs, eina į karčiamą, atsilenkdamas nuobodumo, koks jį namej laukia. Jei yra ženotas ir turi šeimyną, neišpasakytai ją skriaudžia praleizdamas visos dienos pelną, esantį paramu gyvastiesių, kuriuos Dievas į jo globą atidavė. Teip dedasi kasdieną, pakol nepakliuva į ligonbutį, arba kol degtinė, sudeginus vidurius, ant lentos neištisia. —

Teip yra su darbininkais Prancūzijoje. Anglyjoje Vokietijoje ir Gudijoje ne tiktai miestuose, bet ir po kaimus, nuo ano laiko, kad Dievo priešai nenaudingumą šventų Mišių, mišparų, klausymo Dievo žodžių, pradėjo žmonėms įkalbinėti. —

Turėdami dabar abelną nuomonę apie skaitlių geriančių degtinę, apsvarstykime, kokią ji turi ant žmogaus įtekme. Ar suteikia ji kūnui stiprybę, pajiegą arba atsigavimą? Tą klausymą labai sunku išrišti, nes kamantinėjimai mokslinčių fiziologiško jos veiklumo ant žmogaus organizmo galutiniai neparodė; tiek tiktai yra žinoma, kad visokia degtinė, daugumu vartojama, yra vodijanti nuodai. Mažoje dalyje skilviui darbą palengvina, sriuvėjimą (kraženie) liaukų (gruzolów) sujudina, smagenines dirksnes paerzina, na, ir tiek žmogaus pajiegą padidina, kiek botagas pailsusi arklį. —

Kitados buvo nuomonė, būk degtinė palengvina žmogui atsidūsėjimą; šendien vienok nustojo apie tą kalbėti, užtai

tikrai, neva, dasekta, būk degtinė prilaikant gavinančias žmonių spēkas. Istikro gi ir tas melas. Kad degtinė būtų nors tikra degtinė! bet kur šendien gausi grynos degtinės? Norai, pralobti be sunkaus darbo, išmokino žmones tukstančiais pragumų bjauriausią šyvutę pagardinti ir už ją gerus pinigus paimiti. Bepig kad ją gardintų su daigtais sveikatai nevodijančiais! bet didelė nelaimė, kad visokios vodijančios rūkštys atranda joje vietą. Viena duoda jai stiprumą, kita varšą, o dar kita kvepėjimą. Kvepėjimas konjako, tai yra prancūziškos degtinės iš vynuogių varytos, iš tokių nuodų sutaisytas, kad vienas centigramas, tai yra šimtinė dalis gramo, įčirkštas šuniui po skūra, į vienuoliką minutų užmuša jį. — Tokių tai nuodų 150 gramų įpylę pabirkantai bačką konjako nuo 25 tukstančių gorčių, užtaiso jį su skaniausiu kvepėjimu. Teip maža dalis tokioje daugybėje skystimo, žinoma, kad iš sykio žmogui nenžkenkia, bet per ilgą laiką įsisunkdamas į vidurius, pagadina juos ir sutaiso lizdą visckiams negalėjimams. —

Nežmoniškas gobėjimas turtu apart ypatisškos naudos, jokią kitų tiesų nepažįsta; už sveikatą ir gyvastį draugijos krauna sau pabirkantai lobį, užmušę savyje ismėtinėjimus sąžinės ir nieko nebijodami; nes visos abelnai viešpatystės per pirštus ant to žiuri, turėdamos gausingą versmę, duodančią pragumą išlyginti spragas budžetuose.

Šendien žmonės geria degtinę ne tiktai pramintą vardais arako, konjako, arielkos, bet ir paveiksle visokio skyriaus saldžiosios, lietuviskai krupninka pramintos.

Saldžiąją sutaiso šiteip: į spirita įpila atsakančią dalį vandenį, įdeda cukras, iš vienos bonkutės įvarvina nuodų, kad kvėpėtu, iš kitos, kad gražiai nudarytų, iš trečios, kad būtų tiršta ir kaip alyva tęstųsi. Varsa duoda tokią degtinę, kokių vardu tur būt vadinta, ir kaip saldžioji būna geltona, raudona arba žalsva, teip ir praminta viena kimelinė, kita metelinė, trečia dar kiteip, o visos visgi su nuodais užtaisytos: gerti, rods, gardu, bet tankiai vartojamos pradegina vidurius ir kraują užnuodija, iš ko tankiai atsiranda viduriuose liga, vėžiu vadinama.

Geriausias ir sveikiausias gėrimas būtų gyvas vynas be jokių pridėkų; tas ne tiktai žmogui! nekenkia, bet ir spėkas jo sudrūtina. Kur vienok šendien gryo vynu gausi? Žmonių gudrumas ir tą Dievo dovaną moka pagadinti taip, kad mokyčiausi vyrai negal dasekti visų paslapčių pabirkantų. Visokio skyriaus aliejai ir druskos, žmogaus sveikatai vodijančios, buvo čia sunaudotos.

Vyne tamsesnės spalvos, ir nuo krikščioniskų pirklių imtame, tankiai nėra nei lašo tikrojo vynu, o apie vynu nuo žydų pirkta, tai tas yra arba uogu skystimas visokiomis negerovėmis užtaisytos, arba vanduo, apnuodytas lašais, duodanciais stiprumą, spalvą ir kvėpėjimą. Bonka taip sutaisyto vynu žydui gali kaštuoti 20 kapeikų, o Lietuvos bajorai moka po rublį ir daugiau; išgerdamigi po dvi ir po tris bonkas ant syk. tankiai visą turtą praleidžia ir pabaigoje ne vienas juobarzdžiui tarnauja. Gryną vynu gali tiktai turtingi gerti, o prastiems kaimų gyventojams pasilieka alus. Alus iš miežių ir apynų sutaisytas, yra ir sveikas ir sotus gėrimas, bet šendien ir gryo alaus sunku yra gauti: Pabrikantai ima vietoje apynų, „nux vomica“, lietuviškai kilčibogu arba tiesiog grybeliu vadinamą, pridedami dar prie to visokių rūkščių ir kitokių sveikatai vodijončių daigtų, kurie duoda kartumą ir sėsti nedaleidžia. —

Norint tada tikro alaus atsigerti, geriausia yra patiems namej pasidaryti. Senovėje taip ir būdavo, bet bėda, kad šių gadynių moterėlės apie sutaisymą to šaunaus gėrimo menkai ką išmano. Todėl gi kas su tuom darbu yra apsipaižinęs, gerai būtų, kad parašytų knygutę, kaip daryti alų, midų ir kitus iš medžių vaisių gėrimus. Tokia knygutė kur-kas didesnę turėtų vertę negu Krumplių Jonas, Genių dėdė arba Išganymas vargdienių. —

Degtinė supilta į vidurius, apima žmogų arba greitai ir drūčiai arba išlengvo sunkiasi į kūną ir kiaurai jį savim perima, kaip aliejus aplietą audimą. Pirmame atsitikime: yra paprastas pasigėrimas su visomis savo pereigomis; antrame užtai, jau yra kroniškas apsinuodimas, lėtas, bet baisus, nės ant to jau nėra vaisto. Girtuoklis kartą stojęs

ant to kelio, perbėga jį iki galo, gaišindamas savyje kūnišką, protišką ir dorišką gyvenimą. —

Pirmas tada vaisius degtinės žmoguje yra pasigėrimas, kurio tris permainas galima pažymėti.

Pirmiausiai girtuoklis jaučia abelną linksmybę ir smagumą, budinantį jame nepaprastą kūnišką ir protišką vikrumą. Yra tai laipsnis pirmos permainos, kuri dar negruždžia pavojuje, jei nuo tolymesnio gėrimo susilaiko. Sako, kad dainiai tokia luoma labai gerisį ir jieską joje įkvėpimo, kurio jų pačių protas jiems duoti negali; bet tai tik vilionė, iš kurios dideli darbai niekad nepasirodo. Luoma tokia neilgai buva; pereina greitai; ir jei žmogus toliau gėręs nesiliauja, prasideda antra girtumo permaina. Šiluma iš pilvo pradeda skirstytis po visą kūną, o labiausiai puola į galvą. Tūkstančiai mislių kilusių galvoje rodosi girtuokliui, nepaprastą turint vertę. Erzinta vaidintuvė stato paviršutinį svieta išpuoštą jam prieš akis. Rūpestis prapuola, o užstoja saldus padangėse lekiuojimas. Girtuoklis ant trumpos valandos atsiliuosuoja nuo jungo vargo, užmiršta visus kentėjimus, ir beveik jam rodos, kad yra karaliumi. Pradėjus degtinei galvoje ūžti, nieko jau nebijo, niekam iš kelio nesitraukia, nes jam rodos, kad galingu yra, visą svieta viršum kojomis perversti ir visus žmones suminti. Jaučia savyje nepaprastą pajėgą; veidas parauduoja, akys tartum ugnimi užsidega, ryšys liežuvio atsiriša ir stojasi nesulaikomu. Toliau apsireiškia ypatingas jo būdas: vienas yra nuliūdęs arba linksmas, kitas rūstus arba nepaprastai su visais meilus, o nėra tokio, kuriame neapsireikštų reikalas išpažinimo giliausių savo širdies paslaptų. Ką blaivas būdamas mislija, tą pasigėręs šneka; iš to ir žmonių priežodis: „Kas blaivam širdyje, tas girtam ant liežuvio.“

Į tokį laipsnį girtybės daėjęs žmogus nenumano dar kas su juomi dedasi, ir jei tolymesnio rubežiaus blaivystės neprošoka, visi tie apsireiškimai trumpai bavo, — praeina, palieka tiktai po savimi sunkų, nesmagų jausmą.

Nors jau ir tokia girtybė dideliai žmogų pažemina; nės užgesindama proto šviesą, daveda girtuoklį į užmiršimą, kad yra žmogumi; bet tai dar tikt pirmas

žingsnis ant pasigėrimo kelio. Neilgai trukus, padėjimas jo visiškai persimaino. Nesusilaikymas nuo tolymesnio gėrimo atveda daugybę jau visai nerimtų apsireiškimų. Galvos svaigulys daėina iki to, kad jau ant kojų pastovėti negali; protas visiškai aptemsta, mislis galvoje lyg kratinys maisosi, valia teippat kaip ir protas iškrypsta. Girtuoklis tuomet jau nė žodžiuose, nė darbuose rubežiaus nepažįsta. Yra tai tikras pašėlėlis patsai sau ir kitiems pavojingas, gabus tiktai, visokias nedorybes pildyti. Visas jo kūnas didelį proto suirimą reiškia. Galva įkaitus, veidas paraudonavęs, akys lyg apnuodintos žuvies — apmirkusios, kiekvieno sąnario judėjimas klaidus, akių, ausių ir lupų pajautimus erzina įvairūs vilionės (zludsenia) paveikslai, iki ant galo visai jų neprislėgia. Girtuoklis, turėdamas permirkusias degtine smagenes, nepažįsta jau, kaip reik, svieta, kuriame gyvenai valdosi tiktai teip, kaip valdosi gyvulus; ir tuomet užstoja jau trečioji girtybės permaina.

Tame trečiame laipsnyje to bjauraus nusidėjimo kalba jau negalima. protas visai užgesęs, ženklai žmogiškos gyvasties jau prapuola, gyvuoja tiktai teip, kaip gyvuoja medis, žolė ir kiti žemės augalai. Žmogus gražiausias Dievo sutvėrimas pavirsta į nesivaldantį ir negalintį niekam atsispirti kūną. Yra tai miegas, beveik mirties šešėlis, kuriame tankiai tikra mirtis užspėja.

Pažymėti girtybės apsireiškimai, jei tinka teip pasakyti, yra normališki; jie gali persimainyti iš priežasties girtuoklio amžiaus, lyties, kūno sudėjimo, prigimties, bet abelnai sakant, visados yra tokie, kaip viršuje išaiškinome.

Norint visiškai pabaigtą paveikslą nelaimės paeinančios iš girtybės žmonėms prieš akis pastatyti, reiktų pridėti nusprendimus garsių gydytojų, vienbalsiai tvirtinančių, kad girtybę, įvairiuose jos laipsniuose yra versme visokio teip kūniško, kaip ir dvasiško vargo kankinančio pabaigtą XIX amžiaus; bet darbas perdaug prasitęstų; tegul tada bus gana to, ką jau pasakėme ir ką dar pasakysime o ir iš to kiekvienas gerai gali suprasti, kad girtybė ne tiktai žmogų pažemina, bet jį visiškai prapuldo.

Pažymėkime vienok čia tą pasargą. Kad nė praeinamas užsigėrusio žmogaus svaigulys, nė ta blėdis, kokią degtinė su syk padaro, nėra paskučiausią draugijos nelaimė; daugiau blogo žmonių giminei padaro kroniškas jos žmogaus kūne isikėrėjimas; nės tuomet, netiktai pats girtuoklis, bet ir jo vaikai už svetimus nusidėjimus turi kentėti. Degtinė tankiai vartojama, sunkiasi palengva į kūną, kaip vanduo į žemę; persisunkia iki paskučiausios kūno gyslės. O isikėrėjus ukėje žmogaus gyvenimo, paženklina jį ženklų, girtuokliui tiktai atsakančiu, tai yra ženklų sumažėjimo proto. Degtinės nuodai nepartraukamai daro darbą lėtos mirties, ir žmogaus kūna paverčia į krautuvę visokių ligų. Todėl-gi karčiama teisingai praminta yra „vartais į ligonbutį,“ ir neapsilenkia su teisybe Liebigas, sakydamas, kad degtinė yra abligu, išduotu ant darbininko sveikatos, abligu, kurį darbininkas nuolat turi atnaujinti, neturėdamas, kuomi užmokėti. Degtinė ėda žmogaus gyvastį, kaip rūdis geležį, ir senatv pirm laiko atveda. Iš jos priežasties skilvys, votimis aptekėjęs, priimto maisto sumalti nepajiegia, žarnos, be paliovos jos nuodais erzintos, darbuotis nustoja, kūnas, atsigauti negalėdamas nyksta, ir girtuoklis be laiko grobiu mirties stojasi. — Daugiausiai vienok dėl degtinės nukenčia kepenos, pavirsdamos arba į taukų tešlą, arba į sudžiūvusią ir sukietėjusią votį ir atveda myrį iš patilžimo. Širdis, iš vienos pusės perdaug mankštyta iš antros silpninta apauga taukais, išsiskečia, arba indabimai jos perdaug susisiaurina. Kraujo indeliai genda, gyslos vadinamos vėnomis, išbrinksta, o kitos pramintos arterijomis išsiskečia arba sustingsta. Kraujo spalva persimaino, ir jo grumulėliai mažinasi, iš ko paeina pas girtuoklį; teip vadinama anēmija, tai yra, stoka kraujo kūne. Tokios ligos, kaip plaučių, gerklės uždegimas ir, abelnai, užgriuvimas atsidusėjimo kelių, tankiausiai iš girtybės paeina. Skaitlius sergančių džiova didžiausias yra tarp girtuoklių. Žodžiu sakant, degtinė visame žmogaus kūne ir kiekviena jo sanaryje taiso lizdą visokioms ligoms. Kolera į girtuoklius greičiausiai kimba, nės degtinė sumažina pajiegą, galinčia nuo jos ginties ir jai atsispirti. Valstijoje

New-York per paskutinį marą visai nekliudė blaivystės sanarių, o priešingai tarp sergančių lignonbutyje ant šešių lignonų 5 buvo girtuokliai.

Statistika parodo, kad Indijoje, tarp sergančių angliškos karumenės kareivių tris kartus daugiau buvo geriančių neg prisilaikančių blaivystėje.

Vienckiose gyvenant sąlygose ant 6111 sergančių 357 miršta girtuokliai. Tarp karčiamų randauninkų ir tarp šinkorių metuose amžiaus nuo 35—45 ant šimto sergančių miršta 20, kada tarp laukų randauninkų tuose pačiuose metuose amžiaus aštuoni tiktai ant šimto miršta. Gerai tada anglų ministeris Gladstone pasakė, kad atsakymą apie žmogaus gyvastį, galima išvesti iš šių trijų klausimų: Kokiuose metuose amžiaus yra? Ką jis dirba? Ar yra girtuoklis ar blaivas?

Statistika abelos Europoje maringumo parodo, kad iš girtybės ir nuo degtinės miršta kas metis tris šimtai tūkstančių žmonių. Iš to skaitliaus Anglijai pripuola 50 tūkstančių, Vokietijai 40 tūkstančių. Kiek miršta nuo degtinės Gudijoje, statistika tyli, o kas su Prancūzija, reikia teisybę pasakyti, kad šitame dalyke su savo kaimynais susilyginti negali, nes ten nuo degtinės miršta tiktai 5 tūkstančiai. Belgijoje, kur karčiamų yra 125 tūkstančiai, o skaitlius išgertos degtinės per metus išneša 60 milijonų litrų, drąsiai galima nemenką skaitlių mirties nuo degtinės priimti. Šveicarijoje, kiek yra žinoma iš randavų parodymų, per metus miršta iš girtybės 2 tūkstančiai 900 žmonių.

Ištikro, liūdna pamislyti, kad teip biaurus nusidėjimas tokią daugybę žmonių iš svieto išvaro, bet kurkas liūdniau, kad girtoklis tuomi patimi keliu eidamas, daeina beveik į tikrą pašėlimą; girtybė yra tuom silpnumo laipsniu, nuo kurio ta proto liga jau netoli. Degtinė, tankiai vartojama, ir vis daugiau ir giliau į kūną įsisunkdama, ateina iki to, kad visas žmogaus organizmas suyra, o visos dūšios valdžios, kaip antai: protas, atmintis ir valia, paneria tamsybių bedugnėse; žemiaus dar apart pašėlimo, daugiau nelieka nieko. — Proto, suyrimas neateina susyk, bet

išpalengvo auga; girtuokliams pasitaiko tokie užpuolimai (stoki), kokių ir pats dasiprotėti negali. Ant pažiūros būva jie sveiki ir ramūs, bet teip nusilpnėję, kad ir po biski gerdami įpuola į pašėlimą, kuriame būdami gabūs yra, daryti visokius nusidėjimus ir nedorybes: vagystes, galvažudystes, paleistuvystes ir kitokias nuodėmes, kurių pasiblaivęs neatsimena, nės jo atmintis jau yra palaidota!

Baisiausias laipsnis jų pašėlimo yra teip vadinamas „delirium tremens“, kuriame esant, vienam rodosi, kad mato prieš save minias neprietelių, tykojančių ant jo gyvasties; kitam nusiduoda, buk nesuskaitoma daugybė žvėrių: šunų, kačių, žalčių, pelių, vorų, bičių, apstoje ji, nori suėsti, sugilti; — tovel' bėgdamas, su kepure mosuoja, jas baidydamas. Tručiam, pagaliop, rodosi, būk aplinkui ji šoka išgastingi paveikslai, arba šesėliai numirėlių, norėdami ir ji į sūkurio bėgi įtraukti. Visi tie paveikslai to skyriaus žmonėse (jai galima dar juos žmonėmis vadinti!) apsireiškia dideliu jausmu baimės ir nusigandimo, todėl-gi labiau ji pasirengs bėgti, regu kokią atspirtį duoti. Ištikti baime tų baidyklų smunka, kur tiktai gali, nematydami prieš save pavojaus, kuris jiems grumždžia. Bėga stačiai ant sienos, puola į vandenį, šoką pro langą išrodantį jiems durimis, ir žinoma, nevienas atranda teip galą. Dėl didelio apsilpimo tankiai o girtuoklis nejaučia nė mažiausio kūne skaudėjimo. Skaičiau apie vieną girtuoklį, kursai po atliktai urozo operacijai nudraskęs raiščius, žarnas patsai sau iš vidurių traukė, pjaustė ir karpė juokdamasi ir dainuodamas. — Toks pašėlimas ilgiau arba trumpiau tęsiasi pagal tą, koks yra girtuoklio organizmas. Jei tęsiasi ilgiau, tuomet jau grumždžia mirties pavojus. Atkritimai atsikartoja tankiai, ir jei girtuoklis juose nemiršta, tai daeina iki įvairiai apsireiškiančio pašėlimo: vienas tartum į akmenį pavirsta ir nieko nekalba; kitas be paliovos klūba ir nenustoja šnekėjęs, nors jo žodžiai netur mažiausios sumazgos.

Randava visų viešpatysčių statistika liudija apie augantį skaitlių išėjusių iš proto. Apsvarsčius sąlygas,

kokiose gyvena, matome, kad, kurioje viešpatystėje daugiau išaina degtinės, tenai ir skaitlius tų nelaimingųjų yra didenis. Prancūzijoje bepročių prieglaudose metuose 1872 pašėlimo atsitikimų buvo 302, metuose 1885 skaitlius jų pašoko į 500 o dabar jų dar daugiau. — Tokią tai donę peklai girtybė renka iš žmonių!

Degtinė netiktai bepročių skaitlių didina, bet ir piktadėjų draugijai nemažai duoda. Girtuoklis gabus yra į visokias nedorybes. Tankiai atsikartoja tarp jų teip baisios istorijos, kad net plunksna iš rankų puola tokiems rašėjams, kurie patys jieško pas girtuoklius turinio savo darbams. Nieko ten nestokuojas, kas tiktai gali pajudiuti ir apmausti širdį. Nestokuoja nė ašarų nelaimingos motinos, nė riksmo ir verksmo vaikų, nė barbariškos smarkybės tėvo, nė pagaliaus sriovių kraujo, užbaigiančio tų nelaimingų pašėlimo istoriją.

Prie visų kitokių nedorybių girtybė duoda didžiausią nuosimtį provų. Prancūzijoje, pagal tiesdarysčių statistiką skaitlius jų per metus daeina iki 83 tūkstančių ir šešių šimtų; o atsiminkime, kad Prancūzija sulyg girtuoklystės stovi po Anglijos, Belgijos ir Vokietijos, kur iš priežasties girtybės 60 piktadėjysčių nuo 100 pripuola.

Metuose 1888 daktaras Marambot pažymėjo keletą labai svarbių pasargų iš peržvalgos trijų tūkstančių kaltininkų, sėdinčių kalinyse. Tame skaitliuje, ant 100 kaltininkų — girtuoklių buvo 72; plėšikų ir uždegėjų nuo 50—57; vagių ir prigavikų 71. Tarp jaunikaičių neprąšokusių 20 metų amžiaus, buvo atsidadusių girtuoklystei 64 ant šimto. —

Teip didelis skaitlius visokio skyriaus nelabysčių, jau ir dabar nesmagu įspūdį daro; bet į kokį skaitlių pašoks statistika negerų darbų tuomet, kada masonai paėmę po savo priežiūra ir tas mokslinyčias, kurios šendien da yra po Bažnyčios įtekme, jauną kartą išauklės saviškai? Ištikro, bus tai armija keistai apsišarvojus degtinės stikleliais . . . . o degtinė, kaip pasakė Gladstone, daugiau blogo tarp žmonių daro, negu trys sykiu imtos nelaimės, tai yra: karė, badas ir marai.

Draugija, susidedanti iš tokių sąnarių, būtinai turės prapulti, nės girtybė atitraukia žmogų nuo darbo; o kur darbas sustoja, tenai prasideda paskutinis laipsnis nelaimės draugijos, kaip turime pavyzdį iš senovės rymiečių ir grėkų, kur pataikavimas be galo buvo įsikėrėjęs.

Kiek blaivystė, o greta jos darbštumas veda draugiją į gerą — tiek girtybė ir neatskirtas nuo jos pataikavimas sugamina vargą ir abelną nupuolimą. —

Pirm 10 metų buvo skaityti, kad užmokestis darbininkams Anglijoje išneša 10 milijardų 450 milijonų frankų per metus. Kur dingsta tokia daugybė pinigų, jeigu ten toks vargas atsiranda? Galima mislyti, kad nemažą jų dalį degtinė praryja, jeigu, kaip yra skaityti, anglų darbininkai per ketverius metus užmokėjo už visokius svaiginančius gėrimus 11 milijardų 370 milijonų frankų. Padalinus tą skaitlių ant keturių dalių metinė išlaida ant degtinės išneša Anglijoje kokia 3 milijardus frankų, tai yra, 4-tą dalį uždarbio.

Išlaida darbininkų ant tų pačių išdykumo reikalų Prancūzijoje išneša vieną tiktai milijardą frankų, bet prie to reikia pridėti dar kitą milijardą 600 milijonų frankų, išmokamų šinkoriams už degtinę išgertą karčiamose ant greitosios. Abelnas tada skaitlius išlaidos ant degtinės Prancūzijoje išneša 2600 milijonų frankų. Sunkybė tos nelaimės esančios degtinės vaisiumi, slogina visą draugiją, nes prie visų blėdžių turi dar užlaikyti ligonbučius ir prieglaudą išėjusiems nuo girtybės iš proto, ir mōkėti dėl girtuoklių daug kitų nereikalingų mokesčių.

Paskutinė ir didžiausia už visas šiame straipsnyje pažymėtas girtybės nelaimė yra ta, kad girtuoklystės pasekmės nesibaigia su girtuoklio myriu; — blogas papratimas pereina nuo tėvų ant vaikų, kaip ir žmonių priežodžiai liudija: „Obuolis netoli puola nuo obelies,“ — „Kokie tėvai, tokie ir vaikai.“ Didelės Dievo malonės reiktų, kad girtuoklio tėvo vaikai prisilaikytų blaivystėje. Apnuodintas tėvų kraujas, tekėdamas vaikų gyslose, teip jų organizmą apkrečia, kad beveik nieko gero nuo jų tikėtis negalima.

Daugumas blogus vaikų darbus paiso už pasekmes negerų paveizdų tėvų; ginčitis apie tą dalyką negalima, nės blogas paveizdas ištikro daug blogo daro; bet kad pačio tiktai paveizdo čia įtekmė būtų, tai per gražų išauklėjimą galima būtų, palinkimą gerti juose numarinti, tuom tarpu girtuoklių vaikai prie gražiausio jų auklėjimo visados jaučia savyje kronišką degtinės įsikėrėjimą. — Tyrinėjimai ligonbučiuose ir prieglaudose parodo, kad skaitlius perėjusios nuo tėvų ant vaikų girtybės nelaisvių išneša 35 ant šimto.

Apart dušios negalėjimų, tokios ligos, kaip džiova nuomarius dirksniu silpnumas, sumažėjimas kraujo arba anēmija paeina tankiausiai iš girtybės, nės girtuoklių vaikai gauna nuo tėvų ne tiktai morališkas varginančias dušių ydas, bet ir jų kūnas už tėvų kaltes prieš blaivystę turi daug nukentėti. — Girtuoklių vaikai beveik visados gema smulkūs, išblyškę, ligūzti; ir jei kudikystėje ne miršta, tai paaugusius džiova išgalabija. —

Tankūs datyrimai parodo, kad žmonių giminės, degtinės nuodais kankintos, nyksta neprašokusios rubežiaus ketvirtos kartos, ir išsipildo ant jų Dvasios šventos grumojimas: „Bausiu nusidėjimus tėvų ant jų vaikų iki trečios ir ketvirtos kartos.“ —

Žinnūnai pasakoja, būk didelis pamėgimas gerti sulaiiko veislumą žmonių giminės, ir kaip paveizdą stato prieš akis Normandiją, kur daugiausiai degtinės išėina ir kur gemančių skaitlius kas karts vis mažyn eina. —

Otentotų giminė, sako jie, iš tos pačios priežasties baigiasi, jo indijonai Šiaurinėje Amerikoje, tarp kurių girtybė dideliai buvo įsikėrėjus, jau visai beveik išnyko. —

Iš kokio nors tada atžvilgio apsvarstysime girtybę ir degtinės vartojimą, visados ji yra pavojinga ne tik dušiai, bet ir kūnui, ne tik giminei, bet ir visai draugijai. Ji užmuša tą, kursai dar ant svieto neužgimė, ir prie pačios gyvasties versmės tykoja, kad su savo nuodais ją apkrestų ir vargo nelaisvėn paduotų.

1. Daina.

Aš Rudelis - Žemaitelis
 Girioj' sau gyvenu,
 Girių esu ponu
 Ir upių valdžionu.
 Turiu aš numalį
 Pakraštie upalio,
 Turiu pačią - Bružią
 Ir vaikutį - Gužį.
 Man Gužukas auga
 Ir tėvelį slaugo,
 Už mane drąsesnis,
 Prie meškų spruklesnis,
 Vilkus iš spruduklio
 Muš be jokio truklio.
 Iš meškų ir vilkų
 Turiu kailių pilkų,

Kurie karštį tildo
 Ir šaltį nutildo.
 Vargų aš neturiu,
 Nes visoko turiu.
 Paukščius randu girioj
 O vandeniuos' žuvis,
 Iš paukščių kepinės
 Ošriuba iš žuvies.
 Bružė vis apliubia
 Ir mane priliubia.
 Kogi tad bereikia,
 Kad nieko nereikia!
 Viso esu pilnas.
 Ir turtų ir šlovės,
 Visi mane myli:
 Ir dievai ir žmonės.

2. Daina.

Anksti rytą atsikėlęs,
 Klumpėms kojas-gi pašėręs,
 Nuvėjau į girią. (2 syk)
 Girioj' mešką palydėjęs,
 Vilką dailei-gi nunovęs,
 Sėdaus ant kėselio. (2 s.)
 Ant kėselio sėdėdamas
 Stirną sprukliu pavytojęs,
 Strapt ant kojų stojau. (2 s.)
 Vilkui kailį-gi numovęs,
 O stirnelę tą paėmęs,
 Slenku į namelį. (2 s.)
 Į namelį-gi parslinkęs,
 Pačią, vaikus gyvus radęs
 Kieme apsistojau. (2 s.)
 Kieme drąsiai apsistojęs,
 Stirną po kojų padėjęs,
 Moju ant patelės. (2 s.)

Jinai viską jau apliuobus,
 Ir vaikučius - gi priliuobus,
 Skumb' prie manęs narsiai. (2 s.)

Pač'ai stirną atidavęs,
 Klumpius nuo kojų nusiavęs,
 Grįštu į lovele. (2 s.)

Toj' lovelėj' atilsėjęs,
 Ir jau gerai išmiegojęs
 Iš miego pakilau. (2 s.)

O iš miego-gi pakilęs,
 Vienur kitur apžiurėjęs,
 Sėdau už stalelio. (2 s.)
 Už stalelio atsisėdęs,
 Sriubą, kepinė atradęs,
 Dailiai prisidrožiau. (2 s.)

Gerklę, pilvą priliodavęs,
 Gražiai, puikiai nusilaižęs,
 Ačiu Zižiai pasakiau. (2 s.)

Tiedvi daineli užrašyti Kvėdarnos parapijoje, kurias vienas senelis padainavo. Iš dainos žodžių, matyti, senas jos paėjimas; nekurie išsireiškimai gražūs, senoviškai lietuviški vardai: Rudelis, Briužė, Gužis, Zižė, gyvenimas senovės lietuvio, turėjusio „numalį pakraštie upalio“, užsiėmusio medžiokle. Patėmiju, juog giesmininkas aiškiai ištaria: „Visi mane myli - ir dievai ir žmonės“, — kas reiškia, juog dainelė *senā*.

Paskutinį kartą . . .

Monologas.

Kiemas. Ant kiemo kelmas naujai nukirsto senmedžio.
 Iš buto išeina su lazda senuotis lietuvis.

Kaip-gi tylus šventvakario laikas!

Vyresniejie, išsimeldę, miegoti sukrito; jaunesniejie, pargrižę, viešėti išbėgo: tiems pailsio reikia, tiems muzikos, dainų ir pasiutimo. O tau, seni Vargdieni, ir

nebėra draugės! Miegoti tuotarpu nenori, nes ir be to visą laiką snūduroji; šokinėti — kojos nebesikelia...

Kaip-gi tylus šventvakario laikas!

Ir ko čia ta tyla atėjo? Ar girdžiate tylą?

Šendien aš ją girdžiu ir nebepažįstu. Seniai jau aš, apleistas Vargdienis, su tyla draugauju. Nenuobodu man buvo, nes visados jaučiau, juog ne vienas esmu; juog šalip manęs — tyla, teippat visu užmiršta, apleista. Šendien ją nejaučiu, bet girdžiu: tyla kruta, tyla ruošias, tyla į mane, akis išvertusi, žiūri... brrr...

Aš nenoriu tyls!... Aš pasilgau... pasilgau širdies... širdies meilės, kuri pažiūri, teip saldu, teip ramu darosi žmogui, juog ir mirti nebebaisu, ir tyla nebešalta. Bet kur ją atrasti, pasakykite? Aš sykį aną temačiau... (eina prie kelmo).

Buvo vienas Draugė... vienas lygus draugė, lygiai senas, lygiai daug matęs ir kentęs... įtikėtinasis mano draugė... è! mano dėdė, mano bočius... Jis matė mano krikštą, bovijo mane, kūdikį; guodė jaunikaitį, užjautė vyrą, klausė senatvės kreitėjimų.

Pilvotas buvo. (eina aplink kelmą, žiūrėdamas į aną). Devyni mastai aplink. Dangaus nesiekė, bet pečiuotas — tai buvo: kad iškėlė rankas, desimtį sieknių į savo glėbį suėmė.

Per visą amžių nesiskyrėva, o dabar — jo nebliko: pasigailėjo Vargdieniui ir tas vienas paguodas senatvėje...

Ką jiems senmedis darė? Beširdžiai! Dėlko jam nedavėte pačiam numirti?

Persenota, sako. Gal jau prieš šimtą metų judu senu ir niekam nebederančiu buvota... Užmiršo jus Giltinė...

Tiesa, tiesa... kitiems mudu nebereikalingu bebuvova, bet viens kitam reikalingu! jis mane savo ūksme gaubė, aš jo šaknis, kiek galėdamas, penėjau, sausšakės genėjau... kits kitam guodėvosi.

Nebėra tavęs — nebereikia ir manęs!...

Dabar suprantu, ko ruošias tyla: tiekia man dar pilnesnę tylą, kapų tylą ir ramumą... Ir gerai... (sėdas ant kelmo, viena ranka pasiremdamas lazda; antrą aut akių, kaip palaką, uždeda).

A? kas čia tylą gadina? A! jūs, jaunikaičiai! Kogi jūs prie lavonų atėjote? Gyvenkite. spardykitės, žviegkite... Tesirodo jums, juog esate galingi, jei senuoli įveikti pagalite?... Bulbakasiai jūs, ne galiūnai!

Šaukdami, klykdami, per kits kitą puolate į darbus, kalnus rodos ketindami nuversti. Paveizdėk — milžinai, o ištikro — tik bulbakasiai.

Pirmyn jūs težiūrite, net akis iš kaktos jums spanka; laukimais gyvenate ir tampate sudžiūvėliais — beširdžiais; nes širdis, tik kas buvo ir yra, temyli. Viską užmirštate, praeigą iš širdies ir iš omenės išmetę; o kas jus pripildys? Rytoj', rytoj', kitą, met! — šaukiate. Ir kas, jums regis, ateis kitą met? Dvi draugi: pana Senatvė su pana Giltine!... tik jomdvim širdžių pildymas nerūpi...

Gyvenkite dabarties! Mylėkite, kas buvo ir yra! Niekas geras neateis: tas pats smulkus darbas, kaip ir jūs esate smulkūs...

A? Nebartis? Sakyti apie senovę? Bet kam jums? Koks jūsų nuosakumas? Štai, kur nutrūkę, renkatės prie senio Vargdienio senove pakvėpuoti. Tiek ir tegirdi: dar ką nors apie senovę! dar ką nors... Na! gerai tai būtų, kad širdį tebeturėtumet'. Kamgi jūs su tokiuo įnirtimu, su tokia beširdyste skubate panaikinti, kas tiktai senovės rūbādėvi?

Netiesa? Tai ir prisipažinti drąsos stingate jūs, bulbakasiai! (su ašaromis). O ką reiškia šis milžino — senuolio kelmas? Papjovėte... Lengviaus jums? Laukiate, kad ir Vargdienio kertelė veikiaus ištuštėtų?... (šluosto ašaras.)

Senatvė visiems kliūva. Tylėsi — pyks; kalbėsi — juoksis: daugakalbis niekatauškis; šalin pasitrauksi — veltėdis; žygiuosi — kam besikiši nebe į savo darbą!

Apsisuko man galva — nebežinau, kokia man šioje pasaulėje vieta beliko. Nebeaiškus nė saulės skaistumas, nebetik jūsų būdas elgimos. Atmintis beliko.

Atminties akys smailesnės, neg kaktos. Ne dienos veikalus, bet šimto metų, kaip ant delno, ji turi. Viskas ten aišku... Netik apsakyti, pergyventi galėtų.

Kraujo-upēs; miškai išravēti; perkasti kalnai; vandenīs bēgēje sustabdyti; prakaito ir ašarų — upeliai; džiaugsmo — parako bačka: gal krutinę suplėšyti... Na, tai kas kita! Širdyje išnaujo, su ta pačia syla ir džiaugsmas plakas, ir nuliūdimas maudžia... Daug sakyti būtų, bet daug ir girdėjote, o kalbėti — nebdaug man beliko...

Na, tai klausykite!... Ne! Tu, Medeli, klausyk: bendrų vargą atminsiau.

Kas mano tėvai,*)

ar motriškė man' gimdė,
aš to nežinau.
Kad išmokau žiūrėti,
ne motinos rankas,
bet šias-dvi šakni
senmedelio išvydau:
į jų glėbį įspraustas buvau.
Šnabždėjimu lapų
jis mane liūliavo;
ūksmėj' nuo sauluzės
ir nuo lytaus slėpė.
Niekam nerūpėjau,
tik jam, tik jam:
visi bėgo į lažą,
savus vaikus užmiršę,
netiktai mane.
Ir man gerai buvo;
daug geriaus, neg toj' gričioj'.
Tankiai, kad šiurkščios
man pelienės duonos nebuvo,
jis, manęs pagailęs,
metė gėlelę.

O, tu Ažuolėli — senmedeli!

Kam tu už kitus
augščiau galvą iškėlei?
Tau pirmas žvarbumas,

*) Pasakojimai kanklininkų ir šep jau senovės pasakorių visados teip sumastuoti. V.

pirmos kriušos į galvą,
 pirmas žaibas
 per nugarą leisti.

Mudu varguoliu:
 aš tau užjaučiu
 ir tau pasiguodžiu.

Vos tik ant silpnų
 savo kojų pastojau,
 į lažą patraukė
 prie gyvulių bandos,
 prie kiaulių pulkelio,
 žąsų pilkasparnių.
 Karvelės zylioja —
 į iškadą lenda;
 kiaulelės žviegia
 ir namulio veržias;
 žąsų kagena,
 botago nebijo, —
 už karves — per ausį;
 už kiaules — plaukeliai;
 o už tas žąseles —
 diržai nuparėlėn.

Apsukkit' Rožančių,
 metus beskaitydami,
 jei norit' žinoti,
 kiek vargo Vargdienis,
 niekam nesiskųsdams.
 Vėlai teišvydau,
 juog saulės tekėjim's,
 rausvai aušružėlę dabindams,
 yr' puikus ir linksmas,
 ir paguodos pilnas,
 kaip jauna sus'gėdus mergelė...
 Gaili rasa krito,
 kojeles tirpino:
 man matės —
 našlaitės verkimas:
 kur ašaros kris,

ne koją, bet akmenį,
molį pergriauš.

Vėlai tepatyrčiau,
juog ir Ažuolas džiaugias.
Tik saulė įspindo,
paukščių gaujos pribuvo;
sušvilpė suklego,
lakioti pradėjo:
linksminos, žeidė, mylėjos,
o vis čia ant Ažuolo
graijo, čečeno:
ten vakarais,
aldų miegą užmiršęs,
aušrinės sulaukiau. . .

Ko laukiau, džiaugiaus,
kas krutinę kuteno,
aš to nežinau:
Ko trokšti dėl savęs
nebuvo papratęs.

— Imk, Vargdieni, už pačią
butininkę dukrelę,
kuri skaisti, maloni,
kaip ryto aušrelė;
kuriai gailiai kasrytą
akis dūmai aptemdo, —
ponas varo iš buto,
kad nebėra kam dirbti. —
— Dirbs Vargdienis už penkis.
laimins vargo dieneles,
tiktai leiskit' našlaitei
akis nudžiovinti! . . .

Ažuolėli tu mano, šimtakeli!
nėkad lapai ant tavęs
nebuvo žalesniai;
nėkad šakos iškeltos
nebuvo sveikesnės;
nėkad paukščių tieko
čia lizdelių nekrovė!
vedum buvo tuo laikui!

Sveika, druta pačiutė
 kasmet džiaugsmą paliko...
 Jie nebus tokie vargšai,
 kaip mažas Vargdienis:
 dirbs Vargdienis už penkis!
 Ir dirbo.
 Dievas laimino darbą,
 buvo kune sveikatos,
 širdy' buvo malonės.

Ažuolėli tu mano, šimtakeli!
 Kiek ant tavęs gėlelių
 kas metai derėjo!
 Kiek tai pūrų prispilsiu,
 gyvuolėliams sušersiu,
 grūdelius sulaikydams!

Neilgam žmonių džiaugsmas!
 Sausas metas užėjo.
 Įkirmijo paulė —
 ligų puodu pas'darė:
 krito mano vaikeliai...
 Džiūvo tavo šakelės,
 Ažuolėli tu mano!
 Liko mano sūneliai
 senatvėlei paremti;
 liko tavo šakelių —
 gyvas ženklas tvirtybės,
 Ažuolėli tu mano!

Ak! aptemo padangė...
 Vėjais debesys lėkė,
 stulpais smiltis sukiojo.
 Žaibai padangę braižė,
 žaibai ažuolus skaldė,
 žaibai šakas genėjo,
 Ažuolėli tu mano!
 Tada pilvą tau skrodė,
 tuščią vidų parodė,
 drutas šakas nulaužė,
 Ažuolėli tu mano.

Ējo būriai kareivių,
 spiaudė šviną ir sierą,
 dūmais padangę vilko,
 ugnim' laukus džiovino...
 Ak! suėdė sūnelius!...
 Ak! perplyšo širdelė
 mano mielai pačiutei!...
 Ak! atspėjau nelaimę,
 tavo žaizdas regėdam's,
 Ažuolėli tu mano!

Liko vienas Vargdienis...
 Rankos dirbti paliovė,
 nusileido lyg žemei —
 spragilėliai — beveiksmiai.
 Baigia amžių Vargdienis:
 eik į kerčią kamaros,
 leisk į butą gyventi
 tiems, kas dirbti tebmoka!
 Ējo svetimi žmonės,
 seniui plutažadėjo, —
 ir gyvenam', gyvenam'
 be saiko, be galo...
 suk Rožaučių, jei nori,
 kiek Vargdienis, marinam's,
 Kerčioj' gričios tebglūdi,
 kieta plutažabgriausia...

Ažuoleli tu mano!
 Ir tu pasenai!
 Nesučilba ant tavęs
 špuokai — švilpininkai;
 neišsprogsta daugybė
 rankų pirštų — šakelių,
 nors kasmet tav' genėju,
 senatvę paslėpdams.
 Krypto liemuo perplėštas,
 sviro šakos prie žemės...
 Kirto — vertė beširdžiai:
 ilgu laukt', kol nulūši,

Ažuolėli tu mano...
 brangus drauge tu mano...
 tu mano patieka...
 mislių mano rinkėjau...
 Nebėra tavęs... tuščia vieta pakirto...
 Tad nebreikia ir manęs...
 Dalgį mirtis galanda
 ir kerta...
 Ažuolėli tu mano...

(Temsta; pritēma mėlynuoja*). Pasirodo Giltinė, moja su dalgiu
 — Vargdieniai lēpsta ir miršta). V-8.

Kurėlių giminė.

I.

Pas žmones paprastai tas yra visų giriamas ir už didelį skaitomas, kurs turto galo neužino, kurs kokiais nors savo išmislais ar prajovais pragarsėjęs, bet pas Dievą viskas kiteip išrodo: danguje tik tas tėra pagarbos ir augštinimo vertas, kurs ant žemės ir Dievą ir artymą priderančiai mylėti sugebėjo, kurs visas savo pašaukimo priedermes kaip reikiant išpildė; tenai ne tas už turtingą skaitomas, kurs turėjo daug dvarų, tarnų ir pinigų, bet tas, kurio dūšia gražiomis dorybėmis ant žemės klestėjo.

Tokie tat buvo ir Juozapas su Ona Kurėliai, apie kurių sūnų Tamošiuką jums truputį papasakosiu.

Žmonių akyse jie, rodos, išrodė niekam neverti, nes buvo beturčiai ir vargšai, bet pas Dievą jie buvo didi, už savo dorumą ir maldingumą gausaus užmokesnio verti. Juodu gyveno Lazdynų sodoje, Paupio parapijoje, turėjo mažą sulinkusią triobelę, margą karvutę, keturias skiauturėtas višteles, kelias lysės batviniais ir bulbėmis uždiegtas, — tai ir visas jų dvaras ir turtai. Bet turėjo

*) Su bengališkąja ugnimi gal efektą padaryti.

didį - didį turta, ne žemėje įkasta, tik širdies gilumoje paslėpta, turėjo tvirtą, kaip uolą, prie šventos Bažnyčios prisirišimą, niekad negęstančią Dievo, niekumet neauštančią artimo meilę. Užtat ir Dievas davė jiems sūnų Tamošiuką, suvis į savo tėvus atsigimusi; Tamošiukas teippat buvo augalotas, geltonplaukis, tykus ir ramus, kaip jo tetušėlis Kurėlių Juozas, tokspat melynakis, darbštus, maldingas, kaip jo mieloji matušėlė, Ona Kurėlienė. Iš pat mažų dienų dievobaiminga Kurėlienė mokino savo Tamošiuką ant gero: vos pradėjo jis vaikščioti, o jau kas - šventę už rankutes į bažnyčią vadžiojos. Septintus metus eidamas Tamošiukas buvo gerokai pramokintas netik žemaitiską knygą būkliai paskaityti, bet jau ir rankos rašto raidės nebjauriai mokėjo ant popieros statyti. Tame dalyke su savo vaiku Kurėliai jokio vargo neturėjo: nereikėjo ano su rykšte bauginti; jis pats pradėm tėvėlių maldavo: „Tetušel, matušel dar ko-nors mane pamokinkit!“

Kas rytą, savo margąją karvutę gindamas, veizdėk besinešąs į skepečiukę susirišęs arba po pažasčia pasibrukęs, kokią - nors knygelę pasiskaityti. Vieną knygelę perskaitęs, kitos tėvėlių prašė, idant arba nuo kaimynų paskolinę parneštų, arba nuo knygininkų paėmę jam nupirktų. Teip jis iš knygėlių mokėjo naudotis, juog dar dešimtus mečiukus teeidamas visą katekizmą, kaip savo penkis pirštus, iš atminties mokėjo; tokio klausymo nebuvo, ant kurio jis nebūtų galėjęs atsakyti. Negana to; jis gerai mokėjo apsakyti visus atsitikimus iš Senojo ir Naujojo Įstatymo, buvo jau perskaitęs ir visą Šventųjų gyvenimą kur ant visų metų, o šv. Kazimiero, Žemaičių kunigaikščių, ir šv. Tamošiaus, savo Užtarytojo gyvenimus žinojo ant atminties, žodis į žodį papasakodavo, lyg tarytum į knygą veizdėdamas. Iš senų tetušio knygų buvo dar apsiskaitęs ir apie tai, kas gilioje senovėje Lietuvoje buvo, ši - tą galėjo papasakoti apie tuos laikus, kada Lietuva buvo galinga kunigaikštystė, turėjo savo tikrus valdonus, didžius kunigaikščius, kaip antai: Gediminą, Olgerdį, Keistutį, Vytautą ir kitus. O kiek pasakų ir dainų jau tame savo amžiuje žinojo, nieks ir nesurokuotų. Negana jam buvo tu pasakų, kurias nuo

matušės buvo išmokęs; tetušis turėjo jam dar parūpinti tam tikras dainų ir pasakų knygutes.

Kartais, veizdėk Tamošiukas, karvutę varydamas popierių ir paišiuką nešas... Tamošiuk, ką su popierium veiksi? Tuoj ir atsakys: „Ogi trumpai užsirašienėsio, ką knygelėje radęs, o paskui tą savo raštą duosiu ir kitiems vaikams skaityti, kad ir jie žinotų, ką aš iš knygelės dasižinojau, o mano raštą beskaitydami, kad ir patįs dar už mane geriaus rašyti pramoktų.“

Teisybę reikia pasakyti, juog visi Lazdynų sodos vaikai mylėjo Tamošiukę, kaip savo geriausįjį prietelių ir brolių: kuris ką galėjo nuo savo matušės išprašyti, ar sūrio šmotelį, ar duonos kampą, ar obuolių, nešdavo į ganyklą Tamošiokui, sakydamas: „Geras Tamošiukai, štai, tau pyrago, tik tu dar ko - nors mus pamokink, papasakok, ką knygelėse radai, parodyk, kaip tą raidę parašyti!“

Gražu buvo veizdėti, kaip visų glostomas ir mylimas Tamošiukas su didžiausiu noru aiškino kitiems, ką jis pats mokėjo, mokino kitus skaityti, rašyti, dainuoti ir t. t., nieko jiems nepavydėdamas, nei save už kitus augščiau nestatydamas; nes nuo savo gerosios matušelės ir iš knygių buvo išmokęs, juog tas, kurs save augštintų, bus pažemintas, o paaugštintas bus tik tas, kurs pats save niekina, juog nusižeminimas yra tai tvirčiausias visų kitų dorybių pamatas.

II.

Ir Lazdynų vyrai, matydami Tamošiuko pasielgimą, galvos kraipydami, sakė: „Veizdėsime, į ką išaugs tas bobelio vaikas. Kurėliai neverti tokio vaiko. Kad Tamošiukas būtų kokio pono sūnus, tai būtų kas kita, o dabar vistiek: jo akylumas ir mitrumas nueis ant nekų.“

Bet apsiriko lazdyniškiai. Tamošiuko akylumas nenuėjo ant niekų, nes, klausykite, kaip jį Dievas už jo gerumą apveizdėjo:

Sykj propat Lazdynų šalį teko važiuoti vienam labai turtingam daktarui, kurs pamatęs piemenių burį su knygelėmis, neiškentė iš vežimo neišlipęs ir prie vaikų neprisiartinęs; kiekvienam vaikui dovanojo po grivinę, o

paskui dasižinojęs, juog tai tik per Tamošiuko gerumą vaikai teip gražiai elgiasi, nieko nelaukdamas, užvažiavo į sulinkusią Kurėlių triobelę ir katalikiškai Jezų pagarbines, prašė, kad juodu savo Tamošiuką atiduotų jam į augintinius, prižadėdamas jų vaikelį į augštus mokslus išleisti. Kurėliai nesumanė, ką ant tokių svečio žodžių ir atsakyti; ant galo Kurėlienė virpėdama pratarė: „Jei mūsų vaikelis per didžius mokslus, ant to, neišeis „iš rašto į kraštą,“ jei Dievo mylėti neužmirš, atiduosme jį į Tamstos prieglobstą.“ Daktaras atsakė: „Nesibijokit! jei aš mislyčiau, kad jusų vaikas per mokslą galėtų į niekus išėiti, tai, gink Dieve, aš jo nuo jusų imti nenorėčiau.“ Tai išgirdę abudu Kurėliu, ant kelių puolę, sakė Augščiausiamjam ačiū už Jo malonę, o laimindami savo mielaširdingą svečią ir bučiuodami savo Tamošiuką, išlydėjo jį į tolymą kelionę.

..... Per kelioliką metų Tamošiukas vaikščiojo į mokslus; paskui palikęs daktaru gavo labai gerą vietą Maksvos mieste. Ilgainiui, išsilgęs labai savo senų tėvėlių ir gimtojo krašto, grįžo viską palikęs, atgal į Žemaitiją. Nusipirkęs Paupio parapijoje nuo pono Švilpavičės didoką Lazdynų dvarelį, apsigyveno jame ir atsiėmė prie savęs savo seną motinėlę, kurią labiaus dar mylėjo ir lankojo negu mažas budamas. Senąjį savo tetušėlį Tamošius rado jau palaidotą.

Kaip piemenėliu būdamas mokėjo savo draugams, kitiems piemenėliams, gerai daryti, teip dabar Lazdynų dvaro ponu likęs, nors mokyta ir turtingas, tapo dar didesniu prieteliu ir geradėju visų kaimynų. Kaip sumanė, teip juos šelpė; neturtinguosius gydė veltui, o kas tik kokios rodos ar pašalpos jieškojo, bėgdavo prie dr. Kurėliaus, ir nekuomet nebudavo atstumtas. Kaip kitur, teip ir Lazdynuose, nesykį ištikdavo tarp kaimynų nesutikimai ir vaidai, ale jie ne vilkdavo kits-kitą į sudą, bet eidavo prie daktaro, o šis visuomet susikvojusius ramiai sutaikydavo, teip juog ilgainiui lazdyniškiei nė nežinojo, kas tai yra ant sūdo stoti. Budavo, ateis šventvakaris, tai iš bažnyčios pagrižę ir pietų užvalgę, kas tik galėjo, skubinos prie Kurėliaus, kurs savo kaimynams pasakodavo, kaip geriaus butų ūkę vesti, kaip žemę išgyventi ir tt.

Arba vėl, veizdėk, visi ant žolyno susėdę, o Kurėlius viduryj skaitė kokią-nors naudingą knygele ir aiškino jiems, o tie ausis ištempę, klausėsi; toliaus pasiėmęs plunksną mokino rašyti, skaitliuoti, o paskui, sustoją visi į ratą, dainavo kokią gražią Lietuvos dainelę. Kas guvesnis ir mokslesnis, tas gaudavo dovanai nuo Kurėliaus kokią knygutę. — Vieniu žodžiu, į keletą metų Lazdynų sodžius tapo, galima sakyti, geriausia į visus Žemaitijos sodžius; buvo visi dorūs, maldingi, apsišvietę ir visoko pertekę. Ir vienas geras žmogus, mat, ką gal padaryti!

Į Lazdynus Tamošiukas buvo pagrižęs dar nevedęs, tai ne vienas drūtbajoris norėjo jam savo dukterį į moteris išpiršti; net vienas iš Maksvos, grasas Medvedvas, kelissyk piršo jam savo dukterį bet Kurėlius nė mislyti nė apie ją nė apie kitas nenorėjo. Kiekviena bajoraitė — sakė jis, didybės pilna; nė poterių kalbės, nė lietuviškai nešnekės, nė su mano kaimynais žemaičiais sugebės žmoniškai apisieiti. Taigi, motinos palaiminimo pasiprašęs, paėmė už moterį iš Pagirių kiemo visų giriama, padoria, geltonplaukę Oną Mizgiraite, nė pasogos nuo jos tėvų neimdamas: visugeriausia man pasoga, sakė, jusų Onutė — uoli katalikė, tikra žemaitė ir gera darbininkė.

Paskui Tamošiai susilaukė sunų Juozuką, kurį iki 10 metų namiej augino, patys mokindami lietuviškai skaityti, rašyti, į Spaviednį eiti; o paskui nuvežė į Liepojaus gimnaziją.

Juozapai gimnaziją pabaigus, tėvas norėjo, kad ir jis į daktarus eitų, bet geras sunus, tetušiui gražiai ranką pabučiavęs, atsakė: „Tėveli, myliu tave ir lankuju, bet sau stoną apsirenkant tėvų galima ir neklausyti, — Tamsta pats, tėveli, teip esi nesykį man sakęs; ašgi labiau norėčiau kunigu palikti. Ir spaviednikas manęs nuo to nedraudžia.“ Išmintingas tėvas daugiau nevertė Juozapo į daktarus eiti: „Ryžkis — sakė, — sunėli, jei Dievas tave šaukia į kunigus; buk sau kunigu, kad dušią galėtum išganyti; bet apsimislyk, nės kunigas kame sunkiaus turės išduoti skaitlių prieš Dievą, netik už save, bet ir už kitus, kuriuos turėjo mokinti o nemokino.“ Juozapas, tetušiui ranką pabučiavęs,

išvažiavo į seminariją ir jau yra klierikas ketvirtame kurse; ateinantį metą į kunigus švęsis. Visi seminarijos perdėtiniai ir pats rektorius džiaugiasi iš klieriko Kurėliaus, tarydami: Duos Dievas, juog iš to klieriko bus tvirta parama ir šventai Bažnyčiai ir Lietuvų tautai.

O kaipgi džiaugiasi ir senoji Kurėlienė, tiek vargo savo amžiuje pakėlus, o dabar turėdama sunų daktarą, o anuką klieriką! Argi netiesa, juog už žmogaus gerumą Dievas ne sykį duoda jam jau ir ant žemės truputį laimės ragauti? o kaip-gi gausiai apdovanos ji aname gyvenime! „Kiekvienas gaus savo alga pagal savo darbo“.
(1. Kor. III. 8.) *Rasėinių Magdė.*

Iš tėviškės.

(paveikslai ir pasakojimai apie atsitikimus senovės gadyneje.)

Kas gal apsaityti, kaip malonu kiekvienam žmogui, sugrįžti į vietą, kurioje jaunystės arba kudikystės dienas yra praleidęs! Štai ta pačia grįčia, kurioje pirmą saulės šviesą paragėjo, ir čia pradėjo žemišką kelionę! Ar nesusigraudis širdis atmenant motiną, kuri žadino ir juokdino savo kūdikėlį, kaip didžiausią žemišką turta? Keno akys neapsiašaros iš galesčio, primenant tas brangiausias ypatas, kurios čia kuomet gyveno, o dabar jau nebēr? kurios maloningai glaudė prie širdies ir pasakojo visokius atsitikimus sunkybių ir vergijos metų? Ar ne skanesnė ir gardesnė yra ir uoga, nuskinta nuo to paties medžio, nuo kurio maži budami raškindavom' ir ta grūšia ar obuolys, nuo tojo šendien jau apsususio, bet dar vaisingo medžio? Kas nejieškos tarp pažįstamų gyvų savo kudikystės sandraugu? gal kurs dar užsiliko, nors tarp vargšų ar kaimynų? Kokie atminimo ir karštos meilės jausmai sujudins žmogaus širdį!, su kokią žingeidyste apveizės jis mažiausią daigtą, kurį kudikystėje regėjo ir buvo palikęs išvažiuodamas į kitą svieta šalį! Kiekvienas medelis, kiekviena triobelė ir kalnelis atmins anam daug iš praeties; pagaliaus, ir kiekvienas akmuo ir suolelis, takas ir takelis, ir pašalėlis — visi meilingai parodys jo

akims linksmas ir laimingas kūdikystės dienas, kaip augo, kur pirmus žingsnius žengė, kur motina pirmus poterius rupestingai mokino. Štai jau matyti tas pats sodžius, kur aš gimęs, kur augęs, kurs visuomet mano širdį traukia, graudina... Štai ir Liaudė upė, mažais vaikais būdami, pasikėlę drabužius, rankomis žuvių gaudėm tarp akmenų. Vietos aprašamos yra netoli nuo senovėje stebuklingos vietos „Kračenavos Motinos Dievo cudauname abrozde“ ant dešinio Nevežio kranto esančios. Apie tą paminėtą sodžių mano tėvukas Anupras pasakoja šitokią istoriją: Senų senovėje du kareivių didžiojo Lietuvos kunigaiščio Vytauto, Jonas Stankūnas ir Adomas Cibulskis, gali būti keturioliktame amžiuje siusti buvo sergėti misijonierių kunigą Albertą, kurs buvo iš Kauno atkeliavęs, miškuose apsakinėti šv. Evangeliją palei Nevežio upės, tarp Keidainių ir Upitės gardų. Toje vietoje ilgai dar po įvedimo katalikiško tikėjimo, užsiliko stabmeldystė, kuri dar tarp nepereinamų miškų ir balų turėjo savo kunigus arba kurėjus ir šventąją ugnį, jau išnaikintą Vilniuje, ant Pilkalnės ir kitur... ant Dabisos krantų... Pagaliaus ir čia paskutinė Romovė*) buvo atrasta ir sunaikinta, tarp balų ir pelkių, ant kalniuko, viduje didžios ir nepereinamos girios; o ta vieta dabar vadinasi Ramogala (Penviž. pav.) arba Remogala, kaip seniaus vadindavosi Romovės galas. Nežinantis kelio negalėdavo ten užėiti, nes keliai buvo klaidūs per pelkes ir marmalines; buvo įtaisyti slėptini tiltai ir lieptai, ir tikt gerai žinantis atsitikdavo veikiai juos. Lietuviai augštaičiai ir žemaičiai, gyvenantieji ant dešinio Nevežio kranto ir palei Minijos, sunkiai galėdavo nors kartą, ypatingai ant Joninių Švenčių, čia atkeliavus, išgirsti pamokinimą vyriausiojo kurėjo stabmeldystės ir atiduoti aukas šventai ugniai. Žinoma, čia kalbama apie tuos, kurie dar nebuvo priėmę katalikiško tikėjimo ar netvirti tebuvo jame. Kelias į tą vietą teip vargus ir nepatogus, juog žmonės išmislyjo patarlę ir dabar vartojamą: „Gelbėk mus, Viešpatie, nuo šetos

*) vieta, kurioje pagoniški prūsai ir lietuviai pasiklioniojo savo dievaičiams.

ubagų, nuo Ramigalės balų ir nuo sosių mergaičių!“ Didį vargą turėjo misijonėrius po tokias viltas apsakinėli Dievo žodį. Tuodu kareivių vienok Joną Stankūną ir Adomą, Cibulskį, paleido nuo savęs, ir leidosi pats sau vienas apsakinėti šv. Evangeliją. Tuodu kareivių apsigyveno vienoje augštoje patogioje vietoje ant mažos Liaudės upės tarp didžiųjų miškų. Kunigas-gi Albertas įtaisė dievmeldystės namus ant dešinio Nevežio kranto, labai patogioje sodyboje (dabar vadinama Krakėneva); antroje pusėje upės buvo tarp balių ir girių pagoniška šventinyčia, Romovė. Tuomet sodyboje, kur apsigyveno tuoda kareivių, buvo ta jau seniaus apgyventa nepažįstamų žmonių, kurie gal buti, per maro arba pavietrės metus buvo išmirę, ir tikt liekanos gričiukių buvo apaugęs eglėms, ažuolais ir liepoms. Jiems begyvenant ir išdirbant žemę, kuri pasirodė didžiai vaisinga, pradėjo rinktis čia daugiau gyventojų, ir pasidarė kaimas arba sodžius.

Greta, žemesnėje vietoje apsigyveno senas raitorius, atkeliavęs iš Lenkijos, turtingas žmogus, vardu Šilingas. Sodybą ans sau įsitaisė teip palei Liaudę, kaime įteka į aną upelis Nykis; buvo ten daug senų ir kreivų beržų, užtat gal ir tą sodybą pradėjo visi vadinti Paberžė. Tas - tai Šilingas iš Paberžės, susinesęs su misijonėriumi Alberta, pargabeno jam iš Lenkų karalystės miesto Kriokavos paveikslą Motinos Dievo, visą sidabru ir auksu apdirbtą. Ir tą vietą didesniams garsui ir atminimui pradėjo vadinti nauja Kriokava, arba trumpiaus sakant, Krakenava. Žmonės didžiai pradėjo guodoti tą paveikslą, nes niekur nebuvo puikesnio ir skaistesnio; ir tas paveikslas tapo stebuklingu, nes daug atsirado ir dabar atsiranda vargšų ir nelaimingų žmonių, kurie apturi visokias pagelbas įvairiose nelaimėse ir ligose. Dievo, turbūt, buvo toks surėdymas, stebūklais patraukti veikiaus prie teisybės ir išnaikinti liekanas pagonystės, kuri šioje vietoje ilgai dar po priėmimo katalikų tikėjimo, užsiseėpus giriose buvo. Ir dviejų tų kareivių, Jonas Stankūnas buvo daug turtingesnis ir gudresnis, kad turėjo daug sūnų ir dukterų, užtat praminė jį „Jobu.“ Ans vedė iš pagonių lietuvį dailią moterį, vardu Vestę, kuri priėmus

katalikų tikėjimą, pagimdė anam septynius sūnus ir tris dukteris. Ypatingai tos trys dukters, Salomė, Morta ir Magdelė, buvo neapsakomai gražios, dailios ir išmintingos, teip juog bajorai lenkai ir didžvadovai lietuviai kareiviško būdo labai anas guodojo ir atvažiavę Paberžen, pas Šilingą į svečius, anas užsikviedavo; šios-gi, pagal motiną, sekė dievobaimingumą ir pažinę jų (tai yra, tų ponų ir didžvadovų kareivių) nedorybes ir mažą tikėjimą, nemėgo su anais maloniai rokuotis ir šokinėti; pagaliaus linksmiaus anoms buvo tarp savo brolių ir tarp susiedų jaunikaičių, berniukų, pajuokauti, pašnekočiuoti ir padainuoti. Bet akyvas paniekinimas ir jų nemalonė ant vyresniųjų vadovų kareivišku ir ponų užtraukė nelaimę ant visos jų giminės. Teip, vieną naktį Visų Šventų apniko gyvenimą Jono Stankūno neprašyti svečiai ir reikalavo iškarto dar geruoju leisti tas dukteris visas už moteris: vieną už lenko, antrą už vokiečio o trečiąją už didžkareivio Radvilo... nors lietuvio, bet baisiai nedoro žmogaus ir bedievio. Išgirdus tokį reikalavimą, dukters persigandusios kaipo pelės išbėgo slėptis kur įmanydamos; viena į daržinę į šiaudus įlindo; kita į jaują, kur besumislijo... o broliai, matydami priešų ne didį būrį, pradėjo su anais širkštai bartis ir laukan varyti. Iš barnių kilo muštynės ir kraujo praliejimas ir baisus galas! Nes tie žmogžudžiai kareivių valdonai turėjo prisiruošę didį būrį raitorių kareivių, kurie sušvilpus tuojaus pribuvo; ir tie tad septyni broliai kaip ažuolai patol kariavo anais, kol visi nepaliko kardais iškapoti... Tėvą, kaipo senį ir maž jau galintį, surišę retežėmis, paliko begulintį. Sujieškojo visas dukteris ir, kaipo kurapkas, susisodinę ant žirgų, išnešino jas į nežinomus kraštus; motinaigi, kuri iš gailėsčio apmirus seklyčioje sukniubo, pametė skurinį maišelį pilną raudonųjų *) Ant rytojaus Cybulskio sūnus atėję, rado daugybę numirėlių sumestų į duobę ir apipiltų žemėmis. Išliuosavę seną Stankūną, praminę aną „Jobu kentančiu“ ir rūpinosi nuliūdusį paraminti; bet šis per tris

*) = pinigai iš aukso.

dienas nei valgė nei gėrė... o jo moteris dar nesuvis sena, turbūti, iš didelio širdies skausmo pradėjo žūti — ir vos tikt nedėlią beišgyvenus pasimirė. Tuokart Jobas Stankūnas, apleidęs savo sodybą ir namus ėjo į Krakenavą ir meldėsi prie stebūklingos Dievo Motinos... Žodžiai šv. seno kunigo Alberto ir Dievo malonė palinksmo aną veikiai sutvirtino. Dar ans, sugrižęs į senąją vietą, pradėjo lyg iš naujo gyventi ir antrą kartą vedęs moterį, — seserį buvusios, vardu Barborą, kuri buvo dar gražesnė už Vestą, susilaukė vėl tris sūnus ir tiekpat dukterų. Vyriausiam sūniui buvo vardas Juozapas. Jobas, pragyvenęs arti šimtą metų ir matydamas išmintingus ir sveikus sūnus ir didžias, dailias ir protingas dukteris, su džiaugsmu dėkavodamas Dievui persiskyrė su šiuom svietu, o tas kaimas, kame ans gyveno ir buvo palaidotas iki šendien vadinasi Jobutoniai.

Teip daug kartų man papasakojo mano tėvukas Anupras, kurs jau 1895 metuose turėdamos 90 metų amžiaus pasimirė. O kad aš užklausdavau apie tas tris dukteris, kurias išvogė per nevalią, kame anos pasidėjo, ans atsakydavo, juog apie anas niekas negirdėjo, turbūti, sutiko būti moterimis ir nukakusios į tolimą šalį, neberūpinosi bėgti į tėviškę; bet tiesą pasakius, nebuvo jokio garso apie anas, kaip pasakoja prabočiai. —

Jurstas.

Turinys № 1 (B)

† A. A. Vyskupas Antanas Baronauskas. <i>S-tis.</i>	1
Lietuviškosios kilmės žodžiai finų kalboje. <i>K. S.</i>	9
Tiktai niekam nesakyk! <i>V-s.</i>	11
Vincas Pilvazas. <i>Mikalojus Dagilėlis.</i>	19
Apie nelaimingas pasekmes girtybės ir vartojimo degtinės	21
1. Daina	36
2. Daina	36
Paskutinį kartą... <i>V-gs.</i>	37
Kurėlių giminė. <i>Rasėnių Magdė.</i>	45
Iš tėviškės. <i>Jurastas.</i>	50

Atsakaš rėdaktorius **J. Lapinas**, Tilžėje.

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, Bilderweitschen bei Eydtkuhnen, Ostpr.

Spaudinta pas **J. Schoenkę**, Tilžėje.

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis.* **Krylovo pasakos.** Iš rusiško proza persakė. Atspausa kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148 puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juozas Margalis.* **Volungė.** Eilės — pirmieji bandymai. Atspausa kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 111 puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai.* **Obrusiteliai.** Galerija paveikslėlių iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Puslapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišyantas.* **Vaizdeliai.** Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1902. Pysl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė.* **Dailydė.** Perspausta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1897. Pysl. 104. Prekė 25 kap.
- Šernas.* **Apie Sunaudojimą vandenu.** Priedas prie „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1899. Pysl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas.* **Blaivininkų knygelė.** Kaštu „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pysl. 16 2 kap.
- M. Valančius.* **Paaugusių Žmonių Knygelė.** Atspausa kaštu „Tėv. Sargo“ Tilžėje 1902. 104 pysl. Prek. 20 k.
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Šv. Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai dviejų didžių Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
- Bičių Knygelė — *Šatrijos Raganos.* 30 k.
- Laimė iš Svetur, Drama 30 k.
- Neatmezgamas Mazgas — *Farsa.* 5 k.
- Kandidatas į Kunigus — *Dėdes Atanaxo.* 25 k.
- Keidošių Onutė — *Savasis.* 10 k.
- Paaugusių žmonių knygelė — *Vysk. Valančiaus.* 20 k.
- Javų Mitalas 2 k.
- Kalendorius 1900 m. 15 k.
- Įvairūs skaitymai iš 1900 Kalendoriaus 5 k.
- Jubiliejus ir naudingi skaitymai 10 k.
- Lietuvišką Chrestomatija kun. Miluko 50 k.
- Kun Strazdelio raštai 10 k.
- Lietuviškos pasakos. Medega lietuviškai mitologijai.
- Dr. J. Basanavičius. T. I. (baigiama pardavinėti) pr. 2 rub.
- Trakiečių Dzukų dainos, pysl. 88 60 k.
- Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis I. 80 k.
- Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis II 1 rub.
- Kristijono Donelaičio Raštai. Pysl. 134. 40 k.

Kun. A. Burbos prozaiški, raštai tm. I.	80 k.
Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. II.	50 k.
Kun. Totoriaus, „Pamokslai gražių žmonių“	60 k.
Katalikų Bažnyčia ir Mokslas pagal Zahm'ą iš angliško vertė kun. A. Milukas	10 k.
Lietuviškas Albumas, antras išleidimas, dalis I. Pa- veikslai istoriškų vietų, lietuviškų namų, išdarbių ir t. t. . . . Išleido kun. A. Milukas. 1900 m.	60 k.
Laiškai iš kelionės po Palestiną (su paveikslais)	50 k.
Lioretaniška litanija kun. Kaulakio	30 k.
Dogmatas apie pragarą	20 k.
Juokų knygelė	25 k.
Lietuviškas Albumas. Lietuviški raštininkai ir žymesni vyrai; Dalis II ir III	1,25 k.
Išpažinties istorija, pagal A. Guillois	50 k.
Valdimierius, kun. Šmidto apysaka. Vertė kn. A. Milukas	15 k.
Duonos jieškotojai, H. Šienkevičiaus apysaka, vertė V. Stagaras	25 k.
Medega Simano Daukanto biografijai. Dirvos kun. I. Shenandoah, Pa., 1898 m., pusl. 128. (Su pa- veikslėliais)	1 rub.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Kn. I. Rytų šalys. Pagal Fischer'į ir Gazeau, parengė kun. A. Milukas	40 k.
Anima Vilis. Apysaka Marės Radzevičiutės, iš Sibe- rijos gyvenimo, 169 pusl.	75 k.
Lietuviškas Albumas. Paveikslai lietuviškų raštininkų ir vietų. I-mas išleidimas	50 k.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Dalis II. (su paveiks- lėliais). kun. A. Milukas	40 k.
Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV šimtmetije. Knyga I.	60 k.
Lietuviški Dainiai pradžios XIX šimtmetčio. Kliasiškai tautiškas periodas Jr. Jono	40 k.
A. Pabrėzos Botanika	1 r.

Visas tas knygas galima gauti Prusuose

p. Schoenke's spaustuvėje, Tilsit, Goldschmiedestr. 8.